

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

PHILIPPE LÉGER

της 9ης Φεβρουαρίου 2006¹

Πίνακας περιεχομένων

I —	Εισαγωγή	I - 5487
II —	Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο	I - 5489
III —	Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού	I - 5491
IV —	Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία	I - 5493
	A — Τα προ της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής πραγματικά περιστατικά	I - 5493
	B — Η απόφαση της Επιτροπής	I - 5495
	Γ — Οι ένδικες διαδικασίες κατά της αποφάσεως της Επιτροπής	I - 5499
	Δ — Τα μεταγενέστερα της αποφάσεως της Επιτροπής πραγματικά περιστατικά ..	I - 5500
	E — Η απόφαση του Συμβουλίου	I - 5502
	ΣΤ — Η ένδικη διαδικασία κατά της αποφάσεως του Συμβουλίου	I - 5504
V —	Η εξέταση των προσφυγών	I - 5504
	A — Η προσφυγή κατά της αποφάσεως του Συμβουλίου (υπόθεση C-399/03)	I - 5504
	1. Τα αιτήματα και οι ισχυρισμοί των διαδίκων	I - 5504
	2. Εκτίμηση	I - 5506
	B — Οι προσφυγές κατά της αποφάσεως της Επιτροπής (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-182/03 και C-217/03)	I - 5512
	1. Τα αιτήματα των διαδίκων	I - 5512
	α) Η υπόθεση Βέλγιο κατά Επιτροπής (C-182/03)	I - 5512
	β) Η υπόθεση Forum 187 κατά Επιτροπής (C-217/03)	I - 5514

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2.	Το παραδεκτό της προσφυγής της Forum 187	I - 5515
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 5515
	β) Εκτίμηση	I - 5518
	i) Επί του παραδεκτού της προσφυγής της Forum 187 στο μέτρο που η απόφαση την αφορά άμεσα και ατομικά	I - 5519
	ii) Επί του παραδεκτού της προσφυγής της Forum 187, στο μέτρο που υποκαθίσταται από ορισμένα από τα μέλη της	I - 5522
3.	Η επί της ουσίας εξέταση των προσφυγών	I - 5529
	α) Το αίτημα της Forum 187 για την εν όλω ακύρωση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003	I - 5529
	i) Ο λόγος που αντλείται από έλλειψη νομικής βάσεως και παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου	I - 5529
	— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 5529
	— Εκτίμηση	I - 5531
	ii) Ο λόγος που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ	I - 5536
	— Επί της μεθόδου αναλύσεως του επίδικου καθεστώτος	I - 5536
	— Επί της υπάρξεως ευεργετήματος υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων	I - 5538
	Επί της υπάρξεως ευεργετήματος υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων	I - 5538
	Ο καθορισμός των φορολογητέων εισοδημάτων	I - 5539
	Απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας	I - 5544
	Απαλλαγή από τον φόρο εισφοράς	I - 5545
	Απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας	I - 5546
	Πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας ...	I - 5548
	Η επιλεκτικότητα	I - 5549
	Η δικαιολόγηση από τη φύση και την οικονομία του συστήματος	I - 5551

— Ο κρατικός χαρακτήρας του μέτρου	I - 5552
— Οι επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και στον ανταγωνισμό	I - 5553
iii) Ο λόγος που αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας	I - 5556
b) Τα αιτήματα του Βασιλείου του Βελγίου και της Forum 187 περί μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003	I - 5558
i) Επί της παραβιάσεως της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης	I - 5560
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 5560
— Εκτίμηση	I - 5563
ii) Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	I - 5578
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 5578
— Εκτίμηση	I - 5579
4. Επί των δικαστικών εξόδων	I - 5581
VI — Πρόταση	I - 5582
— Στην υπόθεση C-399/03	I - 5582
— Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-182/03 και C-217/03	I - 5582

I — Εισαγωγή

άδεια διάρκειας δέκα ετών με δυνατότητα ανανεώσεως.

1. Οι τρεις προσφυγές ακυρώσεως που υποβλήθηκαν στην κρίση του Δικαστηρίου αφορούν το θεσπισθέν από το Βασίλειο του Βελγίου φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού.

2. Το κέντρο συντονισμού είναι μια επιχείρηση συσταθείσα από πολυεθνικό όμιλο εταιριών, η οποία έχει ως σκοπό την παροχή διαφόρων υπηρεσιών στις εν λόγω εταιρίες, ιδίως στον χρηματοοικονομικό τομέα. Το 1982 το Βασίλειο του Βελγίου καθιέρωσε ένα ιδιαίτερο φορολογικό καθεστώς για τα κέντρα αυτά, στα οποία χορηγείται ειδική

3. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στην οποία είχε κοινοποιηθεί το εν λόγω καθεστώς, έκρινε ότι δεν επρόκειτο περί κρατικής ενισχύσεως. Ωστόσο, κατόπιν των εργασιών που πραγματοποίησε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως το 1997 σχετικά με τον φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών, η Επιτροπή προέβη σε επανεξέταση του εν λόγω καθεστώτος.

4. Με απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003², η Επιτροπή έκρινε ότι το εν λόγω καθεστώς συνιστούσε κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Απαγόρευσε στη Βελγική Κυβέρνηση να χορηγήσει την εν λόγω ενίσχυση σε νέα κέντρα συντονισμού και να ανανεώσει τις δεκαετούς διάρκειας άδειες από τις 17 Φεβρουαρίου 2003. Προέβλεψε, ωστόσο, ότι οι ισχύουσες άδειες θα μπορούσαν να εξακολουθούν να παράγουν τα αποτελέσματά τους μέχρι τη λήξη της ισχύος τους και, το αργότερο, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

5. Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, η Βελγική Κυβέρνηση ζήτησε από το Συμβούλιο να της επιτρέψει να εξασφαλίσει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005 στα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια έληγε μεταξύ της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και της 31ης Δεκεμβρίου 2005 φορολογική μεταχείριση αντίστοιχη με το καθεστώς των κέντρων συντονισμού. Το Συμβούλιο δέχθηκε το αίτημα αυτό με απόφαση της 16ης Ιουλίου 2003³.

6. Η απόφαση της Επιτροπής αποτελεί αντικείμενο των προσφυγών ακυρώσεως που ασκήθηκαν, στο πλαίσιο των συνεκδικαζομένων υποθέσεων C-182/03 και C-217/03, από το Βασίλειο του Βελγίου και τη Forum 187 ASBL⁴, μια ένωση επιχειρή-

σεων βελγικού δικαίου που αποτελεί ομοσπονδία των κέντρων συντονισμού στο Βέλγιο.

7. Η απόφαση του Συμβουλίου αποτελεί αντικείμενο της προσφυγής ακυρώσεως την οποία άσκησε η Επιτροπή στο πλαίσιο της υποθέσεως C-399/03.

8. Οι προσφυγές αυτές εντάσσονται στο ίδιο νομικό και πραγματικό πλαίσιο, οπότε θα εξεταστούν από κοινού στις παρούσες προτάσεις.

9. Η εξέτασή τους θα στηριχθεί στην εκτίμηση των έξι ακόλουθων σημείων: της αρμοδιότητας του Συμβουλίου για την έκδοση της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2003, του παραδεκτού της προσφυγής της Forum 187, της δυνατότητας της Επιτροπής να μεταβάλει την προγενέστερη εκτίμησή της όσον αφορά την ύπαρξη ενισχύσεως, της βασιμότητας του χαρακτηρισμού του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού ως κρατικής ενισχύσεως και, τέλος, του ζητήματος αν η Επιτροπή, απαγορεύοντας στο Βασίλειο του Βελγίου να ανανεώσει, έστω και προσωρινώς, τις άδειες οι οποίες έληγαν από την κοινοποίηση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και εφεξής, προσέβαλε τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των κέντρων συντονισμού και παραβίασε τη γενική αρχή της ισότητας.

2 — Απόφαση C (2003) 564 τελικό, της 17ης Φεβρουαρίου 2003, για το καθεστώς ενισχύσεων που εφαρμόζει το Βασίλειο του Βελγίου υπέρ των κέντρων συντονισμού που είναι εγκατεστημένα στο Βέλγιο, όπως διορθώθηκε με το corrigendum της 23ης Απριλίου 2003 (στο εξής: απόφαση της Επιτροπής ή απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003).

3 — Απόφαση 2003/531/EK του Συμβουλίου, της 16ης Ιουλίου 2003, σχετικά με τη χορήγηση ενίσχυσης από τη βελγική κυβέρνηση σε ορισμένα συντονιστικά κέντρα εγκατεστημένα στο Βέλγιο (ΕΕ L 184, σ. 17, στο εξής: απόφαση του Συμβουλίου ή απόφαση της 16ης Ιουλίου 2003).

4 — Στο εξής: Forum 187.

II — Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο

10. Κατά τη Συνθήκη ΕΚ, οι κρατικές ενισχύσεις αποτελούν αντικείμενο γενικής απαγορεύσεως από την οποία προβλέπονται ορισμένες παρεκκλίσεις. Το άρθρο 87 παράγραφος 1, ΕΚ ορίζει τα εξής:

«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.»

11. Το άρθρο 87 αριθμεί στη συνέχεια, στις παραγράφους 2 και 3, τις κρατικές ενισχύσεις που συμβιβάζονται αυτοδικαίως με την κοινή αγορά και εκείνες μπορούν να θεωρηθούν συμβατές με την κοινή αγορά. Στην τελευταία αυτή κατηγορία συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, οι ενισχύσεις που χορηγούνται για την οικονομική ανάπτυξη περιοχών στις οποίες παρατηρείται σημαντικού βαθμού υποαπασχόληση, καθώς και εκείνες που χορηγούνται για την ανάπτυξη ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων, όταν δεν στρεβλώνουν τους όρους του εμπορίου σε βάρος του κοινού συμφέροντος.

12. Το άρθρο 88 ΕΚ προβλέπει τα εξής:

«1. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, εξετάζει διαρκώς τα καθεστώτα ενισχύσεων που υφίστανται στα κράτη αυτά. Τους προτείνει τα κατάλληλα μέτρα που απαιτεί η προοδευτική ανάπτυξη και η λειτουργία της κοινής αγοράς.

2. Αν η Επιτροπή διαπιστώσει, αφού τάξει προηγουμένως στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, ότι ενίσχυση που χορηγείται από ένα κράτος ή με κρατικούς πόρους δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά κατά το άρθρο 87, ή ότι η ενίσχυση αυτή εφαρμόζεται καταχρηστικώς, αποφασίζει ότι το εν λόγω κράτος οφείλει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει εντός προθεσμίας που η ίδια καθορίζει.

Αν το εν λόγω κράτος δεν συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή εντός της ταχθείσης προθεσμίας, η Επιτροπή ή οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο κράτος δύναται να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο, κατά παρέκκλιση των άρθρων 226 και 227.

Κατόπιν αιτήσεως κράτους μέλους, το Συμβούλιο δύναται να αποφασίσει ομοφώνως ότι ενίσχυση που έχει θεσπισθεί ή που πρόκειται να θεσπισθεί από το κράτος αυτό θεωρείται συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 87 ή των προβλεπομένων από το άρθρο 89

κανονισμών, αν εξαιρετικές περιστάσεις δικαιολογούν μια τέτοια απόφαση. Αν η Επιτροπή έχει κινήσει, ως προς την ενίσχυση αυτή, τη διαδικασία που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, η αίτηση του ενδιαφερομένου κράτους προς το Συμβούλιο έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της σχετικής διαδικασίας μέχρις ότου αποφανθεί το Συμβούλιο.

Αν το Συμβούλιο δεν αποφανθεί εντός τριών μηνών από την υποβολή της αιτήσεως, αποφασίζει η Επιτροπή.

3. Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, κατά το άρθρο 87, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.»

13. Το άρθρο 89 ΕΚ εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο να εκδίδει κανονισμούς προς εκτέλεση των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ. Δυνάμει της εν λόγω εξουσιοδότησεως, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΚ) 659/1999⁵, ο οποίος προβλέπει συγκεκριμένους κανόνες όσον αφορά τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται για την εφαρμογή του άρθρου 88 ΕΚ.

5 — Κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88] ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1).

14. Το άρθρο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 659/1999 ορίζει την έννοια της υφισταμένης ενισχύσεως. Προβλέπει ότι, στο πλαίσιο του κανονισμού, στην έννοια αυτή εμπίπτουν:

«i) [...] όλες οι ενισχύσεις οι οποίες υφίσταντο πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος, δηλαδή καθεστώα ενισχύσεων και ατομικές ενισχύσεις που είχαν τεθεί σε εφαρμογή πριν, και εφαρμόζονται ακόμη έπειτα, από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης·

ii) κάθε εγκεκριμένη ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή ή από το Συμβούλιο·

iii) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ότι έχει εγκριθεί σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 6 του παρόντος κανονισμού⁶, ή πριν από τον παρόντα κανονισμό αλλά σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή·

6 — Το άρθρο 4 του κανονισμού 659/1999 προβλέπει ότι, κατόπιν της πλήρους κοινοποιήσεως εθνικού μέτρου, η Επιτροπή οφείλει να εκδώσει, εντός δύο μηνών, απόφαση με την οποία θα διαπιστώνει ότι το εν λόγω μέτρο δεν αποτελεί ενίσχυση ή ότι πρόκειται περί ενισχύσεως συμβατής με την κοινή αγορά, ή ακόμη ότι το μέτρο εγείρει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά του με την εν λόγω αγορά, οι οποίες καθιστούν απαραίτητη την κίνηση της τυπικής διαδικασίας ελέγχου. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού, όταν η Επιτροπή δεν έχει λάβει απόφαση εντός της διμήνου αυτής προθεσμίας, η ενίσχυση θεωρείται εγκριθείσα.

- iv) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ότι είναι υφιστάμενη ενίσχυση σύμφωνα με το άρθρο 15^[7].
- v) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση εφόσον μπορεί να αποδειχθεί ότι όταν τέθηκε σε ισχύ δεν αποτελούσε ενίσχυση, αλλά στη συνέχεια έγινε ενίσχυση λόγω της εξέλιξης της κοινής αγοράς και χωρίς να μεταβληθεί από το κράτος μέλος. Όταν ορισμένα μέτρα μετατρέπονται σε ενισχύσεις λόγω της ελευθέρωσης μιας δραστηριότητας από την κοινοτική νομοθεσία, τα μέτρα αυτά δεν θεωρούνται ως υφιστάμενη ενίσχυση μετά την ταχθείσα ημερομηνία ελευθέρωσης.»

15. Η διαδικασία ελέγχου των υφισταμένων ενισχύσεων αποτελεί αντικείμενο των άρθρων 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999. Το άρθρο 17 προβλέπει ότι η Επιτροπή προβαίνει στον έλεγχο των καθεστώτων υφισταμένων ενισχύσεων σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Αν η Επιτροπή κρίνει ότι ένα καθεστώς ενισχύσεων δεν είναι συμβατό ή δεν είναι πλέον συμβατό με την κοινή αγορά, ενημερώνει το οικείο κράτος μέλος για την προκαταρκτική της αυτή διαπίστωση και το καλεί να υποβάλει τις παρατηρήσεις του εντός προθεσμίας ενός μηνός, η οποία μπορεί να παραταθεί.

7 — Το άρθρο 15 του κανονισμού 659/1999 αφορά την προθεσμία παραγραφής και ορίζει ότι οι εξουσίες της Επιτροπής όσον αφορά την ανάκτηση της ενισχύσεως υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής. Το άρθρο 15, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει ότι κάθε ενίσχυση της οποίας η προθεσμία παραγραφής έχει παρέλθει θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση.

16. Κατά το άρθρο 18 του εν λόγω κανονισμού, αν η Επιτροπή κρίνει, βάσει των στοιχείων που της διαβίβασε το κράτος μέλος κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17, ότι ένα καθεστώς υφισταμένων ενισχύσεων δεν είναι συμβατό ή δεν είναι πλέον συμβατό με την κοινή αγορά, εκδίδει σύσταση με την οποία προτείνει κατάλληλα μέτρα στο οικείο κράτος μέλος. Με την εν λόγω σύσταση μπορεί, μεταξύ άλλων, να προτείνει την ουσιαστική τροποποίηση του καθεστώτος ενισχύσεων ή την επιβολή ορισμένων διαδικαστικών όρων, ή ακόμη την κατάργηση του επίμαχου καθεστώτος ενισχύσεων.

17. Κατά το άρθρο 19 του ίδιου κανονισμού, αν το οικείο κράτος μέλος δεν δέχεται τα προτεινόμενα μέτρα και η Επιτροπή, αφού εξετάσει τους ισχυρισμούς του, εξακολουθεί να θεωρεί τα μέτρα αυτά αναγκαία, κινείται από την Επιτροπή η τυπική διαδικασία ελέγχου που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

III — Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού

18. Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού θεσπίστηκε από το Βασίλειο του Βελγίου με το βασιλικό διάταγμα της 30ής Δεκεμβρίου 1982⁸. Είναι γεγονός ότι το εν λόγω καθεστώς δεν τροποποιήθηκε

8 — Βασιλικό διάταγμα 187 περί της ίδρύσεως κέντρων συντονισμού (*Moniteur belge* της 13ης Ιανουαρίου 1983).

σημαντικά από την ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή γνωστοποίησε στη Βελγική Κυβέρνηση την εκτίμησή της ότι το επίμαχο καθεστώς δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, ήτοι από το 1984 και στη συνέχεια το 1987 και το 1990, και μέχρι την έκδοση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003⁹.

19. Ένα κέντρο συντονισμού μπορεί να ιδρυθεί υπό μορφή βελγικής εταιρίας με νομική προσωπικότητα ή θυγατρικής ιδρυθείσας στο Βέλγιο από αλλοδαπή εταιρία. Το ευεργέτημα του φορολογικού καθεστώτος που θεσπίστηκε με το βασιλικό διάταγμα 187 εξαρτάται από τη χορήγηση στο εν λόγω κέντρο προηγούμενης και ατομικής άδειας μέσω βασιλικού διατάγματος. Προϋπόθεση χορηγήσεως της άδειας αυτής είναι να ανήκει το εν λόγω κέντρο σε όμιλο πολυεθνικού χαρακτήρα. Για να πληρούται η προϋπόθεση αυτή πρέπει, μεταξύ άλλων, οι εταιρίες που απαρτίζουν τον εν λόγω όμιλο να είναι εγκατεστημένες σε τέσσερις τουλάχιστον χώρες. Ο όμιλος αυτός πρέπει επίσης να διαθέτει κεφάλαιο και αποθεματικό των οποίων το ποσό να ανέρχεται ή να υπερβαίνει το 1 δισεκατομμύριο BEF. Επιπλέον, ο ετήσιος κύκλος εργασιών του ομίλου πρέπει να ανέρχεται ή να υπερβαίνει τα 10 δισεκατομμύρια BEF. Στο εν λόγω καθεστώς δεν εμπίπτουν οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρίες.

20. Το οικείο κέντρο πρέπει να έχει ως αποκλειστικό σκοπό την ανάπτυξη και τη συγκέντρωση μίας ή πλειόνων δραστηριοτήτων προπαρασκευαστικού ή επικουρικού

χαρακτήρα, οι οποίες θα ασκούνται προς όφελος όλων των εταιριών του εν λόγω ομίλου ή ορισμένων από αυτές¹⁰.

21. Το κέντρο συντονισμού πρέπει να απασχολεί στο Βέλγιο προσωπικό τουλάχιστον αντίστοιχο δέκα προσώπων εργαζομένων με πλήρη απασχόληση για τα δύο πρώτα έτη της δραστηριότητάς του.

22. Η χορηγούμενη στο εν λόγω κέντρο άδεια ισχύει για δέκα έτη και είναι ανανεώσιμη για την ίδια διάρκεια.

23. Το φορολογικό καθεστώς που διέπει τα εν λόγω εγκεκριμένα κέντρα συντονισμού περιλαμβάνει τις ακόλουθες ρυθμίσεις:

- το φορολογητέο εισόδημα των κέντρων αυτών καθορίζεται κατ' αποκοπήν. Αντιστοιχεί σε ένα ποσοστό επί του ποσού των δαπανών και των εξόδων λειτουργίας τους, από τα οποία αποκλείονται τα έξοδα προσωπικού, οι χρηματοοικονομικές δαπάνες και ο οφειλόμενος φόρος επί των εταιριών·
- τα κέντρα απαλλάσσονται από την παρακράτηση φόρου ακίνητης περιουσίας επί των ακινήτων που χρησιμοποιούν για την άσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας·

10 — Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος 187 αναφέρει τις ακόλουθες δραστηριότητες: «διαφήμιση, παροχή και συλλογή πληροφοριών, ασφάλιση και επανασφάλιση, επιστημονική έρευνα, σχέσεις με τις εθνικές και διεθνείς αρχές, συγκέντρωση λογιστικών και διοικητικών εργασιών καθώς και εργασιών πληροφορικής, συγκέντρωση χρηματοοικονομικών πράξεων και κάλυψη των κινδύνων που απορρέουν από τις διακινήσεις των ιστιομίων των νομιματών, καθώς και όλες οι δραστηριότητες προπαρασκευαστικού ή επικουρικού χαρακτήρα έναντι των εταιριών του ομίλου».

9 — Υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής στην υπόθεση C-217/03 (σημεία 27 και 31).

- το τέλος εγγραφής 0,5 % δεν οφείλεται για τις εισφορές προς το κέντρο ούτε για τις αυξήσεις του καταστατικού κεφαλαίου του
- τα εν λόγω κέντρα απαλλάσσονται από τον παρακρατούμενο φόρο κινήτης περιουσίας. Ως εκ τούτου, από τον εν λόγω φόρο απαλλάσσονται, αφενός, τα μερίσματα, οι τόκοι και τα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως που διανέμουν τα κέντρα αυτά, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, και, αφετέρου, τα έσοδα των εν λόγω κέντρων από τις χρηματικές καταθέσεις τους
- τα κέντρα συντονισμού καταβάλλουν ετήσιο φόρο το ποσό του οποίου έχει καθοριστεί σε 400 000 BEF ανά μέλος του προσωπικού που εργάζεται με πλήρη απασχόληση, δεν μπορεί όμως να υπερβεί τα 4 000 000 BEF ανά κέντρο.

IV — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

A — Τα προ της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής πραγματικά περιστατικά

24. Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού εξετάσθηκε για πρώτη φορά από την Επιτροπή το 1984. Με απόφαση της 16ης Μαΐου 1984, η Επιτροπή έκρινε ότι το

εν λόγω καθεστώς δεν αποτελούσε ενίσχυση. Ωστόσο, το καθεστώς που εφαρμόστηκε στην πράξη διέφερε από εκείνο που της είχε κοινοποιηθεί. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κίνησε την τυπική διαδικασία ελέγχου τον Δεκέμβριο του 1985. Κατόπιν των τροποποιήσεων που εισήγαγε η Βελγική Κυβέρνηση στο εν λόγω καθεστώς, η Επιτροπή έκρινε ότι το καθεστώς αυτό δεν περιείχε πλέον στοιχείο ενισχύσεως και, με έγγραφο της 9ης Μαρτίου 1987, γνωστοποίησε στη Βελγική Κυβέρνηση την περάτωση της διαδικασίας.

25. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώθηκε με την απάντηση στη γραπτή ερώτηση 1735/90 του ευρωβουλευτή Gijs de Vries την οποία έδωσε εξ ονόματος της Επιτροπής ο Leon Brittan, επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού, στις 24 Σεπτεμβρίου 1990¹¹.

11 — ΕΕ 1991, C 63, σ. 37. Η γραπτή ερώτηση περιελάμβανε πολλά σκέλη, τα οποία είχαν ως εξής:

«Με βάση το “καθεστώς κέντρου συντονισμού” (1982), το Βέλγιο προσφέρει ελκυστικά φορολογικά κίνητρα σε πολυεθνικές εταιρίες. 213 επιχειρήσεις επωφελούνται από τα ρυθμίση αυτή υπάρχον σχέδια για ακόμα 54 κέντρα συντονισμού [...]».

1. Ευσταθεί ότι η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία έχουν παρόμοια ρύθμιση;

2. Σκοπεθούν και άλλα κράτη μέλη, εκτός του Λουξεμβούργου, και της Ιρλανδίας, να καθιερώσουν μια τέτοια ρύθμιση;

3. Ενημερώνεται η Επιτροπή για όλες αυτές τις ρυθμίσεις, που αποτελούν πολύτιμο μέσο στην περί ανταγωνισμού διένεξη μεταξύ των κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο [88, παράγραφος 3, ΕΚ]; [Συνάδουν με τα άρθρα 10 ΕΚ και 87 ΕΚ];

4. Σκοπεθεί η Επιτροπή να αξιοποιήσει την αρμοδιότητά της και να προτείνει “τα ενδεδειγμένα μέτρα τα οποία απαιτεί η προοδευτική ανάπτυξη και η λειτουργία της κοινής αγοράς” [άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ];»

Ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού απάντησε ως εξής:

«Πράγματι, σε αρκετά κράτη μέλη, στη Γαλλία, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν φορολογικές ρυθμίσεις σχετικές με τη φορολόγηση των πολυεθνικών ομίλων που είναι εγκατεστημένοι στην Ευρώπη, με βάση τον τόπο της κεντρικής τους διοίκησης, προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή φορολόγησή τους, ιδίως με τον εφάπαξ καθορισμό του ποσού του φορολογητέου κέρδους. Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι φορολογικές αυτές διατάξεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων [87 ΕΚ] και [88 ΕΚ].

Όσον αφορά τις ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στα κέντρα συντονισμού στο Βέλγιο, μετά την τροποποίηση από τη Βελγική Κυβέρνηση των πρώτων διατάξεων, που κοινοποίησε σχετικά η Επιτροπή, η τελευταία θεώρησε ότι δεν έχει λόγους να διατυπώσει από την πλευρά της αντιρρήσεις για την ισχύουσα νομοθεσία με βάση τις διατάξεις του άρθρου [87 ΕΚ].»

26. Κατόπιν διαβουλεύσεως επί του φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών, το Συμβούλιο «Οικονομικά και δημοσιονομικά θέματα» (Ecofin) θέσπισε κώδικα δεοντολογίας στον τομέα της φορολογίας των επιχειρήσεων¹². Όρισε μια *ad hoc* ομάδα, καλούμενη στο εξής «ομάδα κώδικα δεοντολογίας», στην οποία ανατέθηκε η καταγραφή των εθνικών φορολογικών μέτρων που έχουν επιζήμιες συνέπειες για την κοινή αγορά.

27. Κατόπιν της ενέργειας αυτής των κρατών μελών, η Επιτροπή δεσμεύθηκε να καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ στα σχετικά με την άμεση φορολόγηση των επιχειρήσεων μέτρα και «να μεριμνήσει σχολαστικώς για την αυστηρή τήρηση των σχετικών με τις επίμαχες ενισχύσεις κανόνων». Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εξέδωσε στις 11 Νοεμβρίου 1998 ανακοίνωση περί της εφαρμογής των σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις κανόνων στα μέτρα άμεσης φορολόγησης των επιχειρήσεων¹³. Βάσει της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή προέβη σε εξέταση ή σε επανεξέταση των φορολογικών καθεστώτων που ισχύουν στα διάφορα κράτη μέλη.

28. Στο πλαίσιο αυτό, τον Φεβρουάριο του 1999 η Επιτροπή ζήτησε από τις βελγικές αρχές πληροφορίες όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, το οποίο είχε συγκαταλεγεί από την ομάδα

κώδικα δεοντολογίας στα 66 εθνικά μέτρα που επιφέρουν επιζήμιες για τη λειτουργία της κοινής αγοράς συνέπειες. Οι εν λόγω αρχές απάντησαν τον Μάρτιο του 1999.

29. Τον Ιούλιο του 2000, οι υπηρεσίες της Επιτροπής ανακοίνωσαν στις εν λόγω αρχές ότι το οικείο καθεστώς αποτελούσε, κατά την εκτίμησή τους, κρατική ενίσχυση. Προκειμένου να κινηθούν τη διαδικασία συνεργασίας με τις εν λόγω αρχές, σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού 659/1999, οι υπηρεσίες της Επιτροπής κάλεσαν τις αρχές αυτές να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους εντός προθεσμίας ενός μηνός.

30. Κατά τη συνεδρίαση της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000, το Συμβούλιο Ecofin υπενθύμισε ότι, σύμφωνα με το από 1ης Δεκεμβρίου 1997 ψήφισμά του, όλα τα επιζήμια μέτρα άμεσης φορολόγησης των επιχειρήσεων έπρεπε να έχουν καταργηθεί πριν από την 1η Ιανουαρίου 2003. Το Συμβούλιο Ecofin δέχθηκε την πρόταση της προεδρίας, η οποία προέβλεπε ότι, για τις επιχειρήσεις που υπάγονται σε επίσημο φορολογικό καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000, τα αποτελέσματα του καθεστώτος αυτού παύουν το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2005, ανεξαρτήτως του αν η διάρκεια του εν λόγω καθεστώτος είναι καθορισμένη. Το Συμβούλιο Ecofin προέβλεψε επίσης ότι μπορούσε, σε ορισμένες περιπτώσεις και προκειμένου να συνεκτιμηθούν ιδιαίτερες περιστάσεις, να αποφασίσει, βάσει εκθέσεως της ομάδας κώδικα δεοντολογίας, την παράταση των αποτελεσμάτων ορισμένων επιζήμιων φορολογικών καθεστώτων πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2005¹⁴.

12 — Ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνερχόμενων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 1997 σχετικά με έναν κώδικα δεοντολογίας για τη φορολογία των επιχειρήσεων (ΕΕ 1998, C 2, σ. 2).

13 — ΕΕ C 384, σ. 3.

14 — Παραρτήματα 17, σ. 5, και 18, σ. 7 και 8, του δικογράφου της προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου.

31. Με έγγραφο της 11ης Ιουλίου 2001, η Επιτροπή, κατόπιν ανταλλαγής εγγράφων με τις βελγικές αρχές, πρότεινε στις αρχές αυτές, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 1, ΕΚ, σειρά χρήσιμων μέτρων προκειμένου το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού να καταστεί συμβατό με την κοινή αγορά. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή επισήμανε επίσης στις εν λόγω αρχές ότι, κατά το μεταβατικό στάδιο, τα κέντρα συντονισμού στα οποία είχε χορηγηθεί άδεια πριν από την ημερομηνία αποδοχής των εν λόγω χρήσιμων μέτρων θα μπορούσαν να εξακολουθούν να υπάγονται στο εν λόγω φορολογικό καθεστώς μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005¹⁵.

32. Οι βελγικές αρχές δεν δέχθηκαν τα προταθέντα από την Επιτροπή μέτρα, οπότε η Επιτροπή κίνησε την τυπική διαδικασία ελέγχου με απόφαση η οποία κοινοποιήθηκε με έγγραφο της 27ης Φεβρουαρίου 2002 και δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* στις 20 Ιουνίου 2002¹⁶. Η Επιτροπή ζήτησε, μεταξύ άλλων, από το Βασίλειο του Βελγίου να της γνωστοποιήσει τον αριθμό των κέντρων συντονισμού τα οποία διέθεταν άδεια κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της εν λόγω αποφάσεως και, για καθένα από τα κέντρα αυτά, την ημερομηνία χορηγήσεως της τελευταίας έγκυρης αδειάς ή ανανεώσεως της αδειάς τους. Κάλεσε επίσης το εν λόγω κράτος μέλος και τους ενδιαφερόμενους τρίτους να υποβάλουν παρατηρήσεις και να παράσχουν κάθε χρήσιμο στοιχείο προκειμένου να εξακριβωθεί αν είχε δημιουργηθεί στους δικαιούχους του οικείου καθεστώτος δικαιολογημένη εμπιστοσύνη επιβάλλουσα τη λήψη μεταβατικών μέτρων¹⁷.

33. Με έγγραφο της 16ης Μαΐου 2002, οι βελγικές αρχές κοινοποίησαν στην Επιτροπή ένα νέο φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, το οποίο καταχωρίστηκε από την Επιτροπή ως νέα ενίσχυση με αριθμό Ν 351/2002.

34. Στις 21 Ιανουαρίου 2003, το Συμβούλιο Ecofin αποφάνθηκε υπέρ της παρατάσεως των αποτελεσμάτων ορισμένων επιζήμιων φορολογικών καθεστώτων πέραν του 2005. Όσον αφορά το βελγικό φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, προέβλεψε ότι τα κέντρα που διέπονται από το εν λόγω καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000 μπορούν να εξακολουθούν να υπάγονται σ' αυτό μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010¹⁸.

B — Η απόφαση της Επιτροπής

35. Στις 17 Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία κοινοποιήθηκε αυθημερόν στο Βασίλειο του Βελγίου.

36. Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή δικαιολογεί, καταρχάς, τον χαρακτηρισμό του καθεστώτος των κέντρων συντονισμού ως κρατική ενίσχυση καθώς και τη νομική βάση στην οποία στηρίχθηκε η διαδικασία

15 — Σημείο 33 του εγγράφου της Επιτροπής, της 11ης Ιουλίου 2001, το οποίο περιλαμβάνεται στο παράρτημα 23 του δικογράφου της προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου.

16 — ΕΕ C 147, σ. 2.

17 — Σημεία 76 και 77 της αποφάσεως περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου.

18 — Σημείο 10 του παραρτήματος 29 του δικογράφου της προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου.

που ακολούθησε. Η ίδια αυτή απόφαση προβλέπει ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 659/1999 μπορούσε να χρησιμοποιήσει ως νομική βάση στην προκείμενη περίπτωση και ότι, ελλείψει ειδικότερων ρυθμίσεων, τα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ αποτελούν κατ' ανάγκη την πραγματική νομική βάση στην οποία στηρίξε την προσφυγή της η Επιτροπή.

37. Η Επιτροπή επισημαίνει περαιτέρω, με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ότι, αν η απόφαση αυτή έπρεπε να εκληφθεί ως ανάκληση ή τροποποίηση των αποφάσεων του 1984 και 1987, θα πληρούσε τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται το δικαίωμα της Επιτροπής να ανακαλεί ή να τροποποιεί κάθε ευνοϊκή πράξη που μπορεί να ενέχει παρανομία.

38. Στη συνέχεια της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή εκθέτει τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι τα διάφορα μέτρα στα οποία συνίσταται το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και δεν εμπίπτουν σε καμία από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 2 και 3 του ίδιου άρθρου.

39. Η Επιτροπή εξετάζει, τέλος, το ζήτημα της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των κέντρων συντονισμού. Αναγνωρίζει ότι αυτή η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη υφίσταται και ότι η ύπαρξή της δικαιολογεί τη χορήγηση του ευεργετήματος του επίδικου φορολογικού καθεστώτος στα κέντρα που διαθέτουν άδεια στις 31 Δεκεμβρίου 2000 μέχρι τη λήξη της αδειάς τους, ήτοι κατά την κοινοποίηση

της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι αυτή η άποψή της στηρίζεται στα ακόλουθα στοιχεία.

40. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι βελγικές αρχές, χορηγώντας τη σχετική άδεια, αναγνώρισαν εκ των προτέρων ότι το εγκεκριμένο κέντρο πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο κατά παρέκκλιση εφαρμοζόμενο καθεστώς που προβλέπει το βασιλικό διάταγμα 187 επί δέκα έτη, χωρίς να είναι αναγκαίο να αποδεικνύεται το στοιχείο αυτό κάθε έτος. Αναφέρει, ωστόσο, ότι το επιχείρημα αυτό δεν αποτελεί δέσμευση των εν λόγω αρχών προς το εγκεκριμένο κέντρο ότι θα διατηρήσουν επί δέκα έτη τα ευεργετήματα που εξασφαλίζει το εν λόγω καθεστώς. Η Επιτροπή υπενθυμίζει, επίσης, ότι, στο μέτρο που εφάρμοσε τη διαδικασία ελέγχου υφισταμένων ενισχύσεων, η απόφασή της δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ και ότι οφείλει να κατοχυρώσει την ασφάλεια δικαίου καθορίζοντας, αν χρειαστεί, μεταβατική προθεσμία παύσεως των αποτελεσμάτων του επίδικου καθεστώτος.

41. Η Επιτροπή φρονεί, συναφώς, ότι πρέπει να λάβει υπόψη τις σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποίησαν τα κέντρα συντονισμού και οι όμιλοι στους οποίους ανήκουν, όσον αφορά τη δημιουργία και την ανάπτυξη των υποδομών των εν λόγω κέντρων, καθώς και τις μεταβολές που επήλθαν στην οργάνωση των δομών, των δικτύων και των διαδικασιών και στην κατανομή των καθηκόντων στο εσωτερικό του ομίλου. Πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις έναντι του προσωπικού και μεσιτικών ή χρηματοοικονομικών εταιριών. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, μολονότι δέχεται ότι η άδεια δεν εγγυάται ότι το επίδικο

φορολογικό καθεστώς θα ισχύει επ' αόριστον ούτε ότι θα εξασφαλίζει ευεργετήματα, αναγνωρίζει ότι η δημιουργία ενός κέντρου, οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν και οι δεσμεύσεις που ανελήφθησαν αποφασίστηκαν με την εύλογη και θεμιτή προοπτική ορισμένου βαθμού συνέχειας στους οικονομικούς όρους, περιλαμβανομένου του φορολογικού καθεστώτος. Η Επιτροπή φρονεί, κατά συνέπεια, ότι πρέπει να αναγνωρίσει μεταβατική περίοδο προκειμένου να καταστεί δυνατή η σταδιακή εξάλειψη του καθεστώτος για τους δικαιούχους.

42. Ωστόσο, η Επιτροπή προσθέτει την 120ή αιτιολογική σκέψη, η οποία έχει ως εξής:

«Δεδομένου ότι οι άδειες δεν χορηγούν κανένα δικαίωμα διάρκειας της ισχύος του καθεστώτος ούτε του ευνοϊκού χαρακτήρα των διατάξεών του, ακόμη και για την περίοδο ισχύος της άδειας, η Επιτροπή κρίνει ότι ουδόλως μπορούν να δημιουργήσουν δικαίωμα ανανεώσεως του ευεργετήματος του καθεστώτος πέραν της ημερομηνίας λήξεως των ισχυουσών αδειών. Ο ρητός περιορισμός διάρκειας ισχύος των αδειών σε δέκα έτη απαγορεύει μάλιστα τη δημιουργία δικαιολογημένης εμπιστοσύνης γι' αυτή την αυτόματη ανανέωση που θα προσομοίαζε εικονικώς σε διαρκούς ισχύος άδεια.»

43. Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις η Επιτροπή συνάγει τα ακόλουθα συμπεράσματα:

«121. Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι το φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζεται στα

κέντρα συντονισμού στο Βέλγιο δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά και πρέπει να παύσει το ασύμβατο των διαφόρων συστατικών του στοιχείων, είτε με την εξάλειψή τους είτε με την τροποποίησή τους. Από την κοινοποίηση της παρούσας αποφάσεως, το ευεργέτημα του καθεστώτος αυτού ή των συστατικών του στοιχείων δεν αναγνωρίζεται πλέον σε νέους δικαιούχους ούτε μπορεί να παραταθεί με την ανανέωση των ισχυουσών αδειών. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της ότι τα κέντρα που έχουν άδεια το 2001 δεν δικαιούνται πλέον του καθεστώτος από τις 31 Δεκεμβρίου 2002.

122. Όσον αφορά τα κέντρα που είναι επί του παρόντος δικαιούχοι του καθεστώτος, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η απόφαση του 1984 εγκρίνουσα το βασιλικό διάταγμα [...] 187 καθώς και η απάντηση που δόθηκε σε κοινοβουλευτικό ερώτημα εκ μέρους του επιτρόπου επί του ανταγωνισμού [...] δημιούργησαν τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι το καθεστώς αυτό δεν παραβιάζει τους κανόνες της Συνθήκης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις.

123. Εξάλλου, λόγω των σημαντικών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν βάσει αυτού, ο σεβασμός της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου των δικαιούχων δικαιολογεί τη χορήγηση εύλογης προθεσμίας για την εξάλειψη των αποτελεσμάτων του καθεστώτος για τα κέντρα που ήδη έχουν άδεια. Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτή η εύλογη προθεσμία λήγει στις 31

Δεκεμβρίου 2010. Τα κέντρα η άδεια των οποίων λήγει πριν από την προθεσμία αυτή δεν μπορούν πλέον να απολαύουν του καθεστώτος αυτού μετά την ημερομηνία λήξεως. Πέραν της ημερομηνίας λήξεως της αδειάς, και εν πάση περιπτώσει πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2010, η χορήγηση ή η διατήρηση των εν λόγω φορολογικών πλεονεκτημάτων είναι παράνομη.»

44. Το διατακτικό της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 είχε αρχικώς ως εξής:

«Άρθρο 1

Το εν ισχύ φορολογικό καθεστώς στο Βέλγιο υπέρ των κέντρων συντονισμού, τα οποία έχουν λάβει άδεια βάσει του βασιλικού διατάγματος υπ' αριθ. 187, είναι καθεστώς κρατικών ενισχύσεων ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά.

Άρθρο 2

Το Βέλγιο υποχρεούται να καταργήσει το αναφερόμενο στο άρθρο 1 καθεστώς ενισχύσεων ή να το τροποποιήσει για να το καταστήσει συμβατό προς την κοινή αγορά.

Από την κοινοποίηση της παρούσας αποφάσεως, το ευεργέτημα του καθεστώτος αυτού ή των συστατικών του στοιχείων δεν αναγνωρίζεται πλέον σε νέους δικαιούχους ούτε παρατείνεται με την ανανέωση των ισχυουσών αδειών.

Όσον αφορά τα κέντρα που έχουν ήδη λάβει άδεια πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2000, τα αποτελέσματα του καθεστώτος μπορούν να διατηρηθούν μέχρι τη λήξη της ισχύουσας ατομικής άδειας κατά την ημερομηνία αυτή, και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, σε περίπτωση ανανέωσης της αδειάς πριν από την ημερομηνία αυτή, το ευεργέτημα του καθεστώτος που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας αποφάσεως δεν χορηγείται πλέον, ούτε καν προσωρινώς.

[...]»

45. Διαπιστώνοντας ότι η φράση «κατά την ημερομηνία αυτή» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, της εν λόγω αποφάσεως μπορούσε να προκαλέσει σύγχυση, η Επιτροπή αποφάσισε να την αντικαταστήσει με τη φράση «κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας αποφάσεως». Ως εκ τούτου, συνέταξε σχετικό corrigendum στις 23 Απριλίου 2003, το οποίο κοινοποιήθηκε στο Βασίλειο του Βελγίου στις 25 Απριλίου 2003.

46. Κατά το εν λόγω corrigendum, το άρθρο 2, τρίτο εδάφιο, της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 έχει πλέον ως εξής:

«Όσον αφορά τα κέντρα που έχουν ήδη λάβει άδεια πριν από τις 31 Δεκεμβρίου

2000, τα αποτελέσματα του καθεστώτος μπορούν να διατηρηθούν μέχρι τη λήξη της ισχύουσας ατομικής άδειας *κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας αποφάσεως* [19], και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, σε περίπτωση ανανεώσεως της άδειας πριν από την ημερομηνία αυτή, το ευεργέτημα του καθεστώτος που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας αποφάσεως δεν χορηγείται πλέον, ούτε καν προσωρινώς.»

47. Λαμβανομένου υπόψη του εν λόγω *corrigendum*, το περιεχόμενο των μεταβατικών μέτρων που προβλέπει η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την ακόλουθη έννοια, όπως εξάλλου συμφώνησαν οι διάδικοι στο πλαίσιο της διαδικασίας. Όλα τα κέντρα συντονισμού που διαθέτουν ατομική άδεια η οποία ισχύει κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της εν λόγω αποφάσεως, ήτοι στις 17 Φεβρουαρίου 2003, μπορούν να εξακολουθήσουν να υπάγονται στο εν λόγω καθεστώς μέχρι τη λήξη της ισχύος του και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Ωστόσο, καμία άδεια δεν μπορεί να ανανεωθεί από τις 17 Φεβρουαρίου 2003 και εφεξής.

Γ — *Οι ένδικες διαδικασίες κατά της αποφάσεως της Επιτροπής*

48. Με δικόγραφο της 25ης Απριλίου 2003, το Βασίλειο του Βελγίου άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ως είχε αρχικώς. Ζήτησε επίσης αναστολή εκτελέσεως της εν λόγω αποφάσεως.

49. Κατόπιν του *corrigendum* που κοινοποιήθηκε στο Βασίλειο του Βελγίου στις 25 Απριλίου 2003, το κράτος αυτό απηύθυνε στο Δικαστήριο νέο δικόγραφο προσφυγής, με ημερομηνία 9 Μαΐου 2003, επικαλούμενο το άρθρο 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας και προβάλλοντας δύο νέους λόγους ακυρώσεως, με σκοπό την επέκταση του αντικειμένου της προσφυγής του ακυρώσεως ώστε να καλύπτει και την απόφαση της Επιτροπής, όπως διορθώθηκε.

50. Με δικόγραφο της 28ης Απριλίου 2003, η Forum 187 άσκησε ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής, υπό την αρχική μορφή της. Ζήτησε επίσης αναστολή εκτελέσεως της εν λόγω αποφάσεως. Στις 16 Μαΐου 2003 κατάρτισε συμπληρωματικό δικόγραφο προσφυγής κατά της αποφάσεως της Επιτροπής, όπως είχε διορθωθεί.

51. Με διάταξη της 16ης Μαΐου 2003, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι αρμόδιο για την εκδίκαση της προσφυγής και της αιτήσεως λήψεως ασφαλιστικών μέτρων είναι το Δικαστήριο, στο οποίο πρωτοκολλήθηκαν οι υποθέσεις αυτές με αριθμό C-217/03 και C-217/03 R, αντιστοίχως.

52. Με χωριστό δικόγραφο της 16ης Ιουνίου 2003, η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου κατά της προσφυγής της Forum 187. Η Forum 187 κατέθεσε τις παρατηρήσεις της προς απάντηση στην εν λόγω ένσταση στις 7 Αυγούστου 2003. Με διάταξη της 30ής Μαρτίου 2004, το Δικαστήριο αποφάσισε να εξετάσει την ένσταση αυτή από κοινού με την ουσία της υποθέσεως.

19 — Η υπογράμμιση δική μου για να τονιστεί η διόρθωση.

53. Με διάταξη της 26ης Ιουνίου 2003, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου απεφάνθη επί των αιτήσεων αναστολής της αποφάσεως της Επιτροπής που υπέβαλαν η Βελγική Κυβέρνηση και η Forum 187. Διέταξε τα εξής:

«1) Αναστέλλεται η εκτέλεση της αποφάσεως C (2003) 564 τελικό της Επιτροπής, της 17ης Φεβρουαρίου 2003, για το καθεστώς των ενισχύσεων που εφαρμόζει το Βασίλειο του Βελγίου υπέρ των κέντρων συντονισμού που είναι εγκατεστημένα στο Βέλγιο, καθόσον η απόφαση αυτή απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου να ανανεώσει τις άδειες των κέντρων συντονισμού που βρίσκονται εν ισχύι κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της εν λόγω αποφάσεως.

2) Τα αποτελέσματα των ενδεχομένων ανανεώσεων που θα επέλθουν βάσει της παρούσας διατάξεως δεν μπορούν να βουν πέραν της ημερομηνίας δημοσίευσής της αποφάσεως επί της ουσίας.

[...]

54. Οι υποθέσεις C-182/03 και C-217/03 ενώθηκαν προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως. Οι διάδικοι ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 14ης Σεπτεμβρίου 2005.

Δ — Τα μεταγενέστερα της αποφάσεως της Επιτροπής πραγματικά περιστατικά

55. Αφενός, η Επιτροπή προέβη στην εξέταση του νέου φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού το οποίο κοινοποιήθηκε από το Βασίλειο του Βελγίου με έγγραφο της 16ης Μαΐου 2002.

56. Με απόφαση της 23ης Απριλίου 2003, η Επιτροπή ενέκρινε το νέο αυτό καθεστώς, στο μέτρο που προβλέπει, μεταξύ άλλων, την αρχή της προηγούμενης χορηγήσεως αδείας στα κέντρα συντονισμού για δέκα έτη και τον καθορισμό φορολογικής βάσεως υπολογιζομένης βάσει του συνόλου των δαπανών λειτουργίας και του κατάλληλου συντελεστή προσαρμογής. Ωστόσο, δεδομένου ότι το νέο αυτό καθεστώς προβλέπει επίσης την απαλλαγή των εν λόγω κέντρων από την παρακράτηση του φόρου κινήτης περιουσίας και του δικαιώματος εισφοράς, καθώς και τη μη φορολόγηση των καλούμενων «ασυνήθων» ή «χαριστικών» ευεργετημάτων που χορηγούνται στα εν λόγω κέντρα, η Επιτροπή κίνησε την τυπική διαδικασία ελέγχου ως προς τα τρία αυτά μέτρα.

57. Κατόπιν της κινήσεως της εν λόγω διαδικασίας, το Βασίλειο του Βελγίου δεσμεύθηκε να καταργήσει τις επίμαχες φοροαπαλλαγές και να τις αντικαταστήσει με μέτρα απαλλαγής ή μειώσεως φόρου τα οποία θα ισχύουν για το σύνολο των εγκατεστημένων στην επικράτεια του επιχειρήσεων. Δεσμεύθηκε επίσης να φορολογήσει όλα τα ασυνήθη και χαριστικά ευεργετήματα των οποίων απολαύουν τα κέντρα συντονισμού.

58. Με απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2004, η Επιτροπή έκρινε ότι, λαμβανομένων υπόψη των δεσμεύσεων αυτών, τα μέτρα στα οποία συνίσταται το νέο φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού δεν αποτελούν ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ²⁰.

59. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 14ης Σεπτεμβρίου 2005, ο εκπρόσωπος του Βασιλείου του Βελγίου επισήμανε, πάντως, ότι οι βελγικές αρχές δεν έλαβαν από τις υπηρεσίες της Επιτροπής επαρκείς διευκρινίσεις όσον αφορά την εφαρμογή του νέου αυτού καθεστώτος και ότι, τελικώς, το εν λόγω καθεστώς ουδέποτε εφαρμόστηκε, όπως πληροφορήθηκε η Επιτροπή με έγγραφο της 28ης Φεβρουαρίου 2005. Τόνισε επίσης ότι το Βασίλειο του Βελγίου είχε επιλέξει μέτρα γενικού περιεχομένου τα οποία είχαν θεσπισθεί το καλοκαίρι του 2005.

60. Αφετέρου, το Βασίλειο του Βελγίου θέσπισε μέτρα υπέρ των κέντρων συντονισμού των οποίων η άδεια έληγε μετά την έκδοση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003.

61. Με έγγραφο της 20ής Μαρτίου 2003, ο Υπουργός Οικονομικών του Βασιλείου του Βελγίου γνωστοποίησε στην Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, την πρόθεσή του να αναγνωρίσει, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005, στα κέντρα συντονι-

σμού των οποίων η άδεια έληγε μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005, φορολογικές διευκολύνσεις αντίστοιχες εκείνων που προβλέπει το καθεστώς των κέντρων συντονισμού.

62. Το Βασίλειο του Βελγίου ζήτησε επίσης από το Συμβούλιο, με έγγραφο της ίδιας ημέρας, να κηρυχθούν τα εν λόγω μέτρα συμβατά με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ.

63. Με έγγραφο της 25ης Απριλίου 2003, ο Πρόεδρος της Επιτροπής απάντησε στον Βέλγο Υπουργό Οικονομικών ότι η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 ήταν εκτελεστή, ότι το Βέλγιο δεν μπορούσε να αναστείλει την εκτέλεσή της και ότι, εφόσον η εν λόγω απόφαση προβλέπει ρητώς τη χορήγηση ή ανανέωση της ισχύος του ευεργετήματος του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, το έγγραφο της 20ής Μαρτίου 2003 δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως κοινοποίηση νέας ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ.

64. Με έγγραφο της 26ης Μαΐου 2003, το Βασίλειο του Βελγίου κοινοποίησε εκ νέου στην Επιτροπή την πρόθεσή του, την οποία είχε γνωστοποιήσει με το από 20 Μαΐου 2003 έγγραφό του. Ζήτησε επίσης εκ νέου από το Συμβούλιο, με έγγραφο της ίδιας ημέρας, να κηρυχθούν τα προτεινόμενα μέτρα συμβατά με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ.

20 — Απόφαση 2005/378/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Σεπτεμβρίου 2004, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που προτίθεται να θέσει σε εφαρμογή το Βέλγιο για τα κέντρα συντονισμού (ΕΕ 2005, L 125, σ. 10).

65. Κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουνίου 2003, το Συμβούλιο Ecofin συμφώνησε καταρχήν επί του αιτήματος αυτού και ανέθεσε στην Επιτροπή των μονίμων αντιπροσώπων να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να μπορέσει το Συμβούλιο να εκδώσει τη σχεδιαζόμενη απόφαση το συντομότερο και, εν πάση περιπτώσει, πριν από το τέλος Ιουνίου του 2003.

66. Με έγγραφο της 17ης Ιουλίου 2003, η Επιτροπή, προς απάντηση στην κοινοποίηση στην οποία προέβη το Βασίλειο του Βελγίου με το από 26 Μαΐου 2003 έγγραφό του, επιβεβαίωσε την από 25 Απριλίου 2003 απάντησή του, υπό την επιφύλαξη της προαναφερθείσας απόφασεως ασφαλιστικών μέτρων της 26ης Ιουνίου 2003.

Ε — Η απόφαση του Συμβουλίου

67. Με την από 16 Ιουλίου 2003 απόφασή του, το Συμβούλιο υπενθυμίζει το νομικό και πραγματικό πλαίσιο εντός του οποίου το Βασίλειο του Βελγίου του ζήτησε να εγκρίνει τα μέτρα συντονισμού που προβλέπονται για τα κέντρα συντονισμού η άδεια των οποίων λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005.

68. Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι το 1987 και το 1990 η Επιτροπή είχε κρίνει ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού που καθιερώθηκε με το βασιλικό διάταγμα 187 δεν ήγειρε αντιρρήσεις. Διευκρινίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες το εν λόγω όργανο αποφάσισε να επανεξετάσει το καθεστώς αυτό και περιγράφει το περιεχό-

μενο της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003. Το Συμβούλιο υπενθυμίζει επίσης ότι, κατά τη συνεδρίασή του της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000, αναγνωρίστηκε ότι οι επιχειρήσεις που υπάγονταν σε επιζήμιο φορολογικό καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000 μπορούσαν να εξακολουθούν να υπάγονται σ' αυτό μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005 και ότι μπορούσε να παρατείνει την ισχύ του πέραν της ημερομηνίας αυτής, προκειμένου να συνεκτιμηθούν ιδιαίτερες περιστάσεις.

69. Το Συμβούλιο επισημαίνει, ακολούθως, ότι τα κέντρα τα οποία αφορά η αίτηση του Βασιλείου του Βελγίου διαθέτουν προσωρινή άδεια η οποία μπορούσε να ανανεωθεί, δυνάμει του βασιλικού διατάγματος 187, ότι, χωρίς τα προβλεπόμενα μέτρα, τα κέντρα αυτά ενδέχεται να παύσουν τις δραστηριότητές τους στο Βέλγιο και ότι η εν λόγω παύση των δραστηριοτήτων θα είχε ιδιαίτερος αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για το εν λόγω κράτος μέλος.

70. Το Συμβούλιο αναφέρει, επίσης, ότι η Επιτροπή προέβλεψε, με την απόφασή της, ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού μπορεί να παράγει τα αποτελέσματά του μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005 και ότι άλλες αποφάσεις της Επιτροπής προβλέπουν προθεσμίες μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 για ανταγωνιστικά φορολογικά καθεστώτα άλλων κρατών μελών, οπότε η εφαρμογή των ειδικών μέτρων που προβλέπει το Βασίλειο του Βελγίου δεν πρέπει να προκαλεί στρεβλώσεις του ανταγωνισμού δυνητικώς δυσανάλογες προς τα προβλεπόμενα ευεργετήματα.

71. Το Συμβούλιο συνάγει από τα ανωτέρω το συμπέρασμα ότι όντως συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις υπό τις οποίες μπορεί να γίνει δεκτή η αίτηση του Βασιλείου του Βελγίου να του αναγνωρισθούν, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005, τα φορολογικά μέτρα που προβλέπονται για τα κέντρα συντονισμού που διαθέτουν στις 31 Δεκεμβρίου 2000 άδεια η οποία λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005.

72. Βάσει των στοιχείων αυτών, το Συμβούλιο αποφάσισε τα εξής:

«Άρθρο 1

Θεωρείται ως συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά η ενίσχυση που σκοπεύει να χορηγήσει το Βέλγιο, έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005, στις επιχειρήσεις οι οποίες είχαν λάβει άδεια κέντρων [συντονισμού] έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000, δυνάμει του βασιλικού διατάγματος αριθ. 187 της 30ής Δεκεμβρίου 1982 το οποίο εκπνέει μεταξύ της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και της 31ης Δεκεμβρίου 2005, με στόχο την παρέκκλιση από τους γενικούς φορολογικούς κανόνες, ως εξής:

— εφαρμογή του συνήθους φορολογικού συντελεστή για τις επιχειρήσεις σε μια θεωρητική φορολογική βάση που αντιστοιχεί σε μεταβλητό ποσοστό ορισμένων δαπανών εκμετάλλευσης (λεγόμενη μέθοδος “cost plus”). Επιλέγεται ωστόσο εναλλακτική φορολογική βάση

εφόσον αυτή υπερβαίνει τη φορολογική βάση που προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου “cost plus”. η εν λόγω εναλλακτική φορολογική βάση περιλαμβάνει τα ασυνήθη και εθελοντικά ευεργετήματα που λαμβάνουν τα κέντρα και τις μη επιτρεπόμενες δαπάνες,

— επιβολή ειδικού ετήσιου φόρου ύψους 10 000 EUR ανά εργαζόμενο με ανώτατο όριο τα 100 000 EUR,

— απαλλαγή από το φόρο ακίνητης περιουσίας όσον αφορά τα ακίνητα που ανήκουν στην κυριότητα των κέντρων και χρησιμοποιούνται για την επαγγελματική τους δραστηριότητα,

— απαλλαγή από το φόρο κινητής περιουσίας επί των μερισμάτων, τόκων και τελών που καταβάλλουν τα κέντρα, εκτός εάν, στην περίπτωση των τόκων, ο δικαιούχος υπόκειται στο φόρο φυσικών ή νομικών προσώπων,

— απαλλαγή από το φόρο κινητής περιουσίας επί των εισοδημάτων που λαμβάνουν τα κέντρα με τη μορφή χρηματικών καταθέσεων,

— απαλλαγή από το δικαίωμα εγγραφής ύψους 0,50 % επί των εισροών και των αυξήσεων του εγκεκριμένου κεφαλαίου.

ποσού στους αποδέκτες παράνομης ενισχύσεως η οποία κηρύχθηκε ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά με απόφαση της Επιτροπής, προς αντιστάθμιση του ποσού που οφείλουν να επιστρέψουν κατ' εφαρμογήν της εν λόγω αποφάσεως²².

[...]»

ΣΤ — *Η ένδικη διαδικασία κατά της αποφάσεως του Συμβουλίου*

76. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 14ης Σεπτεμβρίου 2005, οι διάδικοι υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους επί των συνεπειών της εν λόγω αποφάσεως στην υπό κρίση προσφυγή.

73. Με δικόγραφο της 24ης Σεπτεμβρίου 2003, η Επιτροπή ζήτησε από το Δικαστήριο την ακύρωση της αποφάσεως του Συμβουλίου.

V — Η εξέταση των προσφυγών

77. Καταρχάς, θα εξεταστεί η προσφυγή που άσκησε η Επιτροπή κατά της αποφάσεως του Συμβουλίου.

74. Το Συμβούλιο υπέβαλε το υπόμνημά του αντικρούσεως στις 16 Δεκεμβρίου 2003, η Επιτροπή το υπόμνημά της απαντήσεως στις 27 Φεβρουαρίου 2004 και το Συμβούλιο το υπόμνημά του ανταπαντήσεως στις 18 Μαΐου 2004.

A — *Η προσφυγή κατά της αποφάσεως του Συμβουλίου (υπόθεση C-399/03)*

75. Μετά την ολοκλήρωση της έγγραφης διαδικασίας, το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση της 29ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Συμβουλίου²¹, με την οποία έκρινε ότι το Συμβούλιο δεν ήταν πλέον αρμόδιο να επιτρέψει, βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, την καταβολή

1. Τα αιτήματα και οι ισχυρισμοί των διαδίκων

78. Η Επιτροπή ζητεί να ακυρωθεί η απόφαση του Συμβουλίου και να καταδικαστεί το Συμβούλιο στα δικαστικά έξοδα.

21 — C-110/02, Συλλογή 2004, σ. I-6333.

22 — Σκέψη 47.

79. Προς στήριξη της προσφυγής της, προβάλλει τέσσερις λόγους ακυρώσεως, οι οποίοι αντλούνται, αντιστοίχως, από αναρμοδιότητα του Συμβουλίου, από κατάχρηση εξουσίας και καταστρατήγηση διαδικασίας, από παράβαση της Συνθήκης ΕΚ και παραβίαση των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου και, επικουρικός, από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και από κατάχρηση εξουσίας όσον αφορά τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων.

80. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η βασιμότητα του πρώτου λόγου ακυρώσεως θεμελιώνεται από την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου. Επισημαίνει ότι η απόφαση του Συμβουλίου σκοπεί στη διατήρηση των αποτελεσμάτων του επίδικου φορολογικού καθεστώτος που κήρυξε ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά και ότι δεν αφορά καθεστώς νέων ενισχύσεων ή ατομικών μέτρων, όπως ισχυρίζεται το Συμβούλιο.

81. Η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ότι το Συμβούλιο δεν ήταν πλέον αρμόδιο, *rationae temporis*, για την έκδοση της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2003, καθόσον το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, τάσσει στο Συμβούλιο τρίμηνη προθεσμία για να αποφανθεί και προσθέτει ότι η ημερομηνία κατά την οποία το Βασίλειο του Βελγίου υπέβαλε στο Συμβούλιο την επίδικη ενίσχυση πρέπει να θεωρηθεί η 20ή Μαρτίου 2003.

82. Το Συμβούλιο ζητεί, κυρίως, την απόρριψη της προσφυγής και, επικουρικός, τη διατήρηση των αποτελεσμάτων της αποφά-

σεώς του έως ότου το Δικαστήριο εκδώσει απόφαση. Ζητεί επίσης να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

83. Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι η λύση που δόθηκε με την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση προσφυγή, διότι, εν προκειμένω, το ίδιο το Συμβούλιο ενέκρινε μια νέα ενίσχυση, διαφορετική από εκείνη την οποία αφορά η απόφαση της Επιτροπής.

84. Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι το γεγονός ότι ένα καθεστώς ενισχύσεων κηρύχθηκε ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά δεν απαγορεύει στο οικείο κράτος μέλος να χορηγήσει νέα ενίσχυση σε επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να διέπονται από το προγενέστερο καθεστώς, όπως εξάλλου προβλέπει ρητώς ο κανονισμός 659/1999.

85. Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι η ενίσχυση την οποία ενέκρινε με την απόφασή του διαφέρει από το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού που η Επιτροπή χαρακτήρισε ως κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά για τους εξής λόγους: πρώτον, από τυπικής απόψεως, χορηγήθηκε βάσει διαφορετικών εννόμων διατάξεων· δεύτερον, αντιθέτως προς το εν λόγω φορολογικό καθεστώς, χορηγείται σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων οι οποίες έχουν καθορισθεί, ήτοι στα τριάντα περίπου κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005· τέλος, η απόφασή του παράγει αποτελέσματα μόνο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005.

86. Κατά το Συμβούλιο, το ότι η Επιτροπή κήρυξε το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά δεν απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου να χορηγεί σε ορισμένα κέντρα φορολογικά ευεργετήματα παρεμφερή προς τα προβλεπόμενα από το προγενέστερο καθεστώς.

87. Το Συμβούλιο επισημαίνει, ακολούθως, ότι η απόφασή του δεν σκοπεί στην εξουδετέρωση των αποτελεσμάτων της αποφάσεως της Επιτροπής. Στο μέτρο που η Επιτροπή έκρινε ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελεί πλέον κρατική ενίσχυση, το Συμβούλιο και η Επιτροπή έχουν δικαίωμα να εγκρίνουν μέτρα ενισχύσεων, εφόσον εκτιμούν ότι η ενέργεια αυτή δικαιολογείται από τις περιστάσεις.

88. Όσον αφορά, τέλος, τον χρόνο που μεσολάβησε από την υποβολή της αιτήσεως του Βασιλείου του Βελγίου μέχρι την έκδοση της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2003, το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι το από 20 Μαρτίου 2003 έγγραφο του μονίμου αντιπροσώπου του Βελγίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί προπαρασκευαστικό απλώς έγγραφο, το οποίο σκοπεί στη διευκόλυνση των μεταφράσεων, προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι συζητήσεις επί των σχεδιαζόμενων μέτρων. Συνεπώς, η αίτηση του Βασιλείου του Βελγίου υποβλήθηκε στο Συμβούλιο στις 26 Μαΐου 2003.

2. Εκτίμηση

89. Για την ανάλυση της κατανομής των εξουσιών μεταξύ Συμβουλίου και Επιτροπής

στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, την οποία δέχθηκε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου που εκδόθηκε από την ολομέλεια του Δικαστηρίου, φρονώ ότι ο λόγος προσφυγής που αντλείται από έλλειψη αρμοδιότητας του Συμβουλίου για την έκδοση της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2003 είναι βάσιμος.

90. Προς στήριξη της αναλύσεώς μου, θα υπενθυμίσω, καταρχάς, τα πραγματικά περιστατικά και την αιτιολογία της εν λόγω αποφάσεως.

91. Το 1994 και το 1999 η Πορτογαλική Δημοκρατία θέσπισε διάφορα καθεστώτα ενισχύσεων προς ορισμένες γεωργικές επιχειρήσεις υπό μορφή πιστώσεων, τόκων υπηρημερίας για την επιστροφή δανείων και επιδοτούμενων δανείων. Η Επιτροπή κήρυξε τις εν λόγω ενισχύσεις ασυμβίβαστες εν όλω ή εν μέρει με την κοινή αγορά και διέταξε την ανάκτηση των ποσών των ενισχύσεων από τους δικαιούχους, προσαυξημένων με τόκους.

92. Κατόπιν των αποφάσεων της Επιτροπής, η Πορτογαλική Δημοκρατία ζήτησε από το Συμβούλιο, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, να της επιτρέψει να χορηγήσει στους Πορτογάλους κτηνοτρόφους που οφείλουν να επιστρέψουν τα ποσά των οικείων ενισχύσεων ενίσχυση ύψους αντίστοιχου προς τα οφειλόμενα ποσά.

93. Το Συμβούλιο δέχθηκε την αίτηση αυτή²³. Επισήμανε ότι η επιστροφή των ποσών των ενισχύσεων που χορήγησε η Πορτογαλική Δημοκρατία θέτει σε κίνδυνο την οικονομική βιωσιμότητα πολλών δικαιούχων και θα έχει πολύ αρνητικές κοινωνικές συνέπειες σε ορισμένες περιοχές του εν λόγω κράτους μέλους²⁴. Ως εκ τούτου, αναγνώρισε ότι συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις, κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, οι οποίες δικαιολογούν τη λήψη του σχεδιαζόμενου μέτρου.

94. Η Επιτροπή άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή ακυρώσεως κατά της εν λόγω αποφάσεως, στο πλαίσιο της οποίας προέβαλε, μεταξύ άλλων, ένα λόγο προσφυγής αντλούμενο από αναρμοδιότητα του Συμβουλίου για την έκδοση της αποφάσεως αυτής.

95. Κατά την εξέταση του λόγου αυτού, το Δικαστήριο ακολούθησε μια συλλογιστική σε δύο στάδια. Πρώτον, αποσαφήνισε το περιεχόμενο του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, το οποίο καθορίζει τις εξουσίες του Συμβουλίου στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Επισήμανε ότι η διάταξη αυτή έχει εξαιρετικό χαρακτήρα, διότι τα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ αναγνωρίζουν στην Επιτροπή κεντρικό ρόλο στην αναγνώριση ενδεχόμενης ασυμβατότητας μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά.

23 — Απόφαση 2002/114/CE του Συμβουλίου, της 21ης Ιανουαρίου 2002, σχετικά με την άδεια χορήγησης ενίσχυσης από την κυβέρνηση της Πορτογαλίας στους Πορτογάλους εκτροφείς χοίρων, δικαιούχους των μέτρων που εγκρίθηκαν το 1994 και το 1998 (ΕΕ L 43, σ. 18).

24 — Δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 2002/114.

96. Κατά το Δικαστήριο, από το περιεχόμενο του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, ΕΚ προκύπτει ότι, αν το οικείο κράτος μέλος δεν έχει υποβάλει καμία αίτηση στο Συμβούλιο πριν η Επιτροπή κηρύξει την ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, το Συμβούλιο δεν δύναται πλέον να ασκήσει την εξαιρετική εξουσία που του απονέμει το τρίτο εδάφιο, προκειμένου να κηρύξει την εν λόγω ενίσχυση συμβατή με την κοινή αγορά²⁵.

97. Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι η ερμηνεία αυτή, η οποία αποτρέπει το ενδεχόμενο να εκδοθούν διαδοχικώς από το Συμβούλιο και την Επιτροπή αντιφατικές αποφάσεις επί της ίδιας κρατικής ενισχύσεως, ενισχύει την ασφάλεια δικαίου.

98. Δεύτερον, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο προαναφερθείς περιορισμός της αρμοδιότητας του Συμβουλίου συνεπάγεται ότι το Συμβούλιο είναι επίσης αναρμόδιο να αποφανθεί επί ενισχύσεως έχουσας ως αντικείμενο την καταβολή στους δικαιούχους της παράνομης ενισχύσεως που κηρύχθηκε ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, κατόπιν αποφάσεως της Επιτροπής, ποσού το οποίο θα αντισταθμίζει τα ποσά που πρέπει να επιστρέψουν κατ' εφαρμογήν της εν λόγω αποφάσεως.

99. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατά πάγια νομολογία, η μέσω ανακτήσεως κατάργηση παρανόμως χορηγηθείσας ενισχύσεως απο-

25 — Προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου (σκέψη 33).

τελεί εύλογη συνέπεια της διαπιστώσεως του παράνομου χαρακτήρα της, καθόσον η υποχρέωση του δικαιούχου κράτους μέλους να καταργήσει την εν λόγω ενίσχυση σκοπεί στην επαναφορά στην προτέρα κατάσταση, ο δε σκοπός αυτός επιτυγχάνεται όταν οι επίδικες ενισχύσεις επιστραφούν από τον αποδέκτη τους, προσαυξημένες ενδεχομένως με τόκους υπερημερίας.

100. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το να γίνει δεκτό ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να χορηγήσει στους δικαιούχους παράνομης ενισχύσεως, η οποία έχει κηρυχθεί ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά με απόφαση της Επιτροπής, νέα ενίσχυση ισοδύναμου ποσού με την παράνομη, με σκοπό να εξουδετερωθούν οι συνέπειες της επιστροφής των ποσών που οφείλουν οι εν λόγω δικαιούχοι κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως αυτής, θα έθιγε, προφανώς, την αποτελεσματικότητα των αποφάσεων που λαμβάνει η Επιτροπή βάσει των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ.

101. Κατά το Δικαστήριο, όπως το Συμβούλιο δεν μπορεί να θίξει την αποτελεσματικότητα μιας αποφάσεως της Επιτροπής η οποία διαπιστώνει το ασυμβίβαστο ενισχύσεως με την κοινή αγορά κηρύσσοντας την ενίσχυση συμβατή με την εν λόγω αγορά, δεν μπορεί, ομοίως, να θίξει την αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας αποφάσεως κηρύσσοντας συμβατή με την κοινή αγορά, βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, μια ενίσχυση που έχει ως σκοπό να αντισταθμίσει τα ποσά που οφείλουν να επιστρέψουν, κατ' εφαρμογήν της εν λόγω

αποφάσεως, οι δικαιούχοι της παράνομης ενισχύσεως που είχε κηρυχθεί ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά²⁶.

102. Από την εφαρμογή των κανόνων αυτών στην υπό κρίση διαφορά συνάγεται το συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο δεν μπορούσε νομίμως να εκδώσει την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2003.

103. Συγκεκριμένα, όταν το Βασίλειο του Βελγίου υπέβαλε αίτηση στο Συμβούλιο βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 είχε ήδη εκδοθεί. Συνεπώς, σύμφωνα με την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου²⁷, το Συμβούλιο δεν μπορούσε πλέον να ασκήσει την εξαιρετική εξουσία που του απονέμει η εν λόγω διάταξη, προκειμένου να κηρύξει συμβατό με την κοινή αγορά το εθνικό καθεστώς που η Επιτροπή είχε κηρύξει ασυμβίβαστο προς την κοινή αγορά με την εν λόγω απόφαση. Ομοίως, κατά την ίδια αυτή απόφαση, το Συμβούλιο δεν έπρεπε να θίξει την αποτελεσματικότητα της εν λόγω αποφάσεως.

104. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς του, φρονώ ότι το Συμβούλιο, εκδίδοντας την από 16 Ιουλίου απόφασή του, παρέβη τους δύο αυτούς κανόνες.

26 — Προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου (σκέψεις 44 και 45).

27 — Οπ.π., σκέψη 33.

105. Από τη σύγκριση των μέτρων που περιγράφει το άρθρο 1 της αποφάσεως του Συμβουλίου καθώς και από τα έγγραφα του Βασιλείου του Βελγίου της 28ης και 26ης Μαΐου 2003 προκύπτει ότι τα εν λόγω μέτρα έχουν ίδιο περιεχόμενο με εκείνα που προβλέπει το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, τα οποία αποτελούν αντικείμενο της αποφάσεως της Επιτροπής. Τα μέτρα που ενέκρινε το Συμβούλιο συνίστανται, συγκεκριμένα, στην εφαρμογή της ίδιας μεθόδου καθορισμού των φορολογητέων ευεργετημάτων, καθώς και στην επιβολή φόρου, σε συνάρτηση με τον αριθμό εργαζομένων, αντίστοιχου με εκείνο που επιβάλλεται στο πλαίσιο του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού. Τα μέτρα αυτά προβλέπουν επίσης τις ίδιες απαλλαγές από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας, από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας καθώς και από τον φόρο εισφοράς.

106. Ακολούθως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα μέτρα που αφορά η απόφαση του Συμβουλίου χορηγούνται προς όφελος των κέντρων συντονισμού τα οποία, στις 31 Δεκεμβρίου 2000, υπάγονταν στο φορολογικό καθεστώς που κηρύχθηκε ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά και των οποίων η άδεια λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005. Συνεπώς, τα μέτρα αυτά χορηγούνται προς όφελος επιχειρήσεων οι οποίες υπάγονταν στο καθεστώς ενισχύσεων που κηρύχθηκε ασυμβίβαστο προς την κοινή αγορά με απόφαση της Επιτροπής και οι οποίες, κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως αυτής, δεν μπορούσαν να ανανεώσουν την ισχύ του εν λόγω καθεστώτος.

107. Τέλος, από την αιτιολογία της αποφάσεως του Συμβουλίου προκύπτει σαφώς ότι σκοπός της είναι να θεραπεύσει τα αποτελέ-

σματα της αποφάσεως της Επιτροπής ως προς τα κέντρα συντονισμού η άδεια των οποίων λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005²⁸.

108. Το Συμβούλιο, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό στο Βασίλειο του Βελγίου να εξασφαλίσει στα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2005 φορολογική μεταχείριση αντίστοιχη του καθεστώτος που η Επιτροπή κήρυξε ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, με σκοπό να θεραπεύσει την έλλειψη δυνατότητας ανανεώσεως του εν λόγω καθεστώτος υπέρ των οικείων κέντρων, αναγνώρισε τη συμβατότητα με την κοινή αγορά ενός καθεστώτος επί του οποίου η Επιτροπή είχε ήδη αποφανθεί και επιδίωξε να εξουδετερώσει τα αποτελέσματα της αποφάσεως αυτής ως προς τα εν λόγω κέντρα.

109. Φρονώ ότι κανένα από τα επιχειρήματα που προέβαλε το Συμβούλιο δεν αναιρεί την εν λόγω ανάλυση. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι τα μέτρα που ενέκρινε το Συμβούλιο δεν στηρίζονται τυπικώς σε αίτημα παρατάσεως της ισχύος του φορολογικού καθεστώτος που θεσπίστηκε με το βασιλικό διάταγμα 187, αλλά σε νέες νομοθετικές διατάξεις του Βασιλείου του Βελγίου δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον χαρακτη-

28 — Υπέρ της αναλύσεως αυτής συνηγορούν επίσης οι λόγοι που προέβαλε ο μόνιμος αντιπρόσωπος του Βασιλείου του Βελγίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση προς στήριξη της αιτήσεως εγκρίσεως των επίδικων μέτρων, οι οποίοι περιλαμβάνονται στα έγγραφα του Συμβουλίου της 28ης Μαρτίου και της 20ής Μαΐου 2003. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω μόνιμος αντιπρόσωπος επισημαίνει, με τα οικεία έγγραφα, ότι η κυβέρνησή του εκτιμούσε ότι η απόφαση της Επιτροπής, στο μέτρο που δεν καθιστούσε δυνατή την ανανέωση της άδειας των επίμαχων κέντρων, προσέβαλλε τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη τους, οπότε το Βασίλειο του Βελγίου δεν είχε την πρόθεση να διατηρήσει προς όφελός τους σε ισχύ το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005.

ρισμό τους ως διαφορετικά μέτρα. Η κατανομή των εξουσιών μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου Επιτροπή κατά Συμβουλίου, θα μπορούσε προφανώς να καταστρατηγηθεί, η δε πρακτική αποτελεσματικότητα μιας απόφασως διαπιστώνοντας ασυμβίβαστο θα μπορούσε να θιγεί σημαντικά, αν αρκούσε στο οικείο κράτος μέλος να επαναλάβει επακριβώς τις διατάξεις ενός καθεστώτος ενισχύσεων που κηρύχθηκε ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά σε νέα ρύθμιση και να τις υποβάλει στο Συμβούλιο.

110. Λαμβανομένης υπόψη της προαναφερθείσας απόφασως Επιτροπή κατά Συμβουλίου, το αν το Συμβούλιο ενήργησε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που του απονέμει το άρθρο 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ αποτελεί ζήτημα το οποίο πρέπει να καθοριστεί με κριτήριο τα αποτελέσματα των μέτρων που αφορούν οι εκδοθείσες από την Επιτροπή, αρχικώς, και από το Συμβούλιο, ακολούθως, αποφάσεις.

111. Ομοίως, από το επιχείρημα ότι η απόφαση του Συμβουλίου έχει εφαρμογή σε συγκεκριμένο και καθορισμένο αριθμό επιχειρήσεων και αφορά περιορισμένα χρονικώς αποτελέσματα δεν προκύπτει ότι το Συμβούλιο είχε δικαίωμα να εγκρίνει τα επίδικα μέτρα βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ.

112. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από το σκεπτικό της προαναφερθείσας απόφασως Συμβουλίου κατά Επιτροπής, η κατανομή των εξουσιών μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενι-

σχύσεων σκοπεί στην ενίσχυση της ασφαλείας δικαίου, αποτρέποντας το ενδεχόμενο η ίδια ενίσχυση να αποτελέσει αντικείμενο αντιφατικών αποφάσεων εκδοθεισών διαδοχικώς από τα εν λόγω όργανα²⁹. Η Επιτροπή κηρύσσει μια ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά στο πλαίσιο των ενδίκων βοηθημάτων που μπορούν να ασκηθούν ενώπιον του κοινοτικού και του εθνικού δικαστηρίου, στο δε κράτος μέλος και στους αποδέκτες της ενισχύσεως απόκειται να αμφισβητήσουν, άμεσα ή έμμεσα, την απόφαση αυτή. Η ασφάλεια δικαίου επιτάσσει επίσης, όταν η απόφαση της Επιτροπής καθίσταται οριστική, να μην μπορεί να ακυρωθεί με απόφαση του Συμβουλίου. Είναι σκόπιμη, τέλος, η αποτροπή ενδεχόμενης συγκρούσεως μεταξύ μιας απόφασως του Συμβουλίου και μιας απόφασως του κοινοτικού δικαστή εκδοθείσας επί της προγενέστερης απόφασως της Επιτροπής.

113. Δεδομένων των σκοπών αυτών, καθοριστικό κριτήριο είναι το αν η απόφαση του Συμβουλίου απάδει προς την απόφαση της Επιτροπής ή εξουδετερώνει τα αποτελέσματά της. Συνεπώς, είναι άνευ σημασίας το αν η απόφαση του Συμβουλίου αφορά μειωμένο αριθμό επιχειρήσεων σε σχέση με την απόφαση της Επιτροπής ή το αν τα μέτρα που εγκρίνει έχουν μικρότερη διάρκεια από ό,τι το φορολογικό καθεστώς που κηρύχθηκε από την Επιτροπή ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά. Εν προκειμένω, αρκεί η διαπίστωση ότι το άρθρο 2 της απόφασως της Επιτροπής ορίζει ότι, από της κοινοποιήσεως του ευεργετήματος του επίδικου καθεστώτος, η ισχύς του δεν θα μπορεί πλέον να παραταθεί με την ανανέωση των ισχυουσών αδειών (δευτερο εδάφιο) και ότι,

29 — Σκέψη 35.

αν η άδεια λήγει πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2010, το ευεργέτημα αυτό δεν μπορεί πλέον να χορηγηθεί ούτε προσωρινώς (τρίτο εδάφιο).

114. Συνεπώς, το Συμβούλιο δεν ήταν πλέον αρμόδιο να παράσχει στο Βασίλειο του Βελγίου τη δυνατότητα εξασφάλισης στα εν λόγω κέντρα φορολογικής μεταχειρίσεως αντίστοιχης εκείνης που η Επιτροπή κήρυξε ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Ως εκ τούτου, ο πρώτος λόγος προσφυγής που προέβαλε η Επιτροπή, ο οποίος αντλείται από αναρμοδιότητα του Συμβουλίου κατά την έκδοση της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2003, είναι βάσιμος και, κατά συνέπεια, η εν λόγω απόφαση πρέπει να ακυρωθεί.

115. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση του Συμβουλίου, χωρίς να είναι αναγκαία η εξέταση των άλλων λόγων που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της προσφυγής της. Το Συμβούλιο, ως ηττηθείς διάδικος, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

116. Το Συμβούλιο ζητεί, σε περίπτωση ακυρώσεως της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2003, να διατηρηθούν τα αποτελέσματά της μέχρι την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου.

117. Κατά την άποψή μου, το αίτημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό για τους ακόλουθους λόγους. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων που προβλέπει το άρθρο 88 ΕΚ στον

τομέα των κρατικών ενισχύσεων έχει ως σκοπό, όπως προαναφέρθηκε, την αποτροπή ενδεχόμενων συγκρούσεων τόσο μεταξύ της Επιτροπής και του Συμβουλίου όσον αφορά ένα εθνικό μέτρο, όσο και μεταξύ του Συμβουλίου και του κοινοτικού δικαστή, όταν αυτός αποφαινεται επί προσφυγής ακυρώσεως αποφάσεως της Επιτροπής.

118. Εν προκειμένω, η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 αποτέλεσε αντικείμενο δύο προσφυγών ασκηθεισών από το Βασίλειο του Βελγίου και τη Forum 187, αντίστοιχως. Η προσφυγή του εν λόγω κράτους μέλους σκοπεί στην ακύρωση της οικείας αποφάσεως στο μέτρο που του απαγορεύει την ανανέωση των αδειών που λήγουν από τις 17 Φεβρουαρίου 2003. Επίσης, είναι γνωστό ότι, με τη διάταξη ασφαλιστικών μέτρων της 26ης Ιουνίου 2003, το Βασίλειο του Βελγίου και η Forum 187 εξασφάλισαν την αναστολή εκτελέσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που απαγορεύει κάθε ανανέωση αδειάς από την ημερομηνία αυτή. Συνεπώς, κατ' εφαρμογήν της εν λόγω διατάξεως, το Βασίλειο του Βελγίου μπορεί να εξασφαλίσει ανανέωση αδειάς στα κέντρα των οποίων η άδεια λήγει μετά τις 17 Φεβρουαρίου 2003. Η διάταξη αυτή παράγει, επομένως, αποτελέσματα παρεμφερή προς εκείνα της αποφάσεως του Συμβουλίου, καθόσον, όπως προαναφέρθηκε, τα φορολογικά μέτρα που προβλέπει συμπίπτουν με εκείνα που προβλέπει το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού.

119. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το αίτημα του Συμβουλίου να διατηρηθούν τα αποτελέσματα της αποφάσεώς του μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του

Δικαστηρίου είναι άνευ περιεχομένου, αν το Δικαστήριο δεχθεί τις προσφυγές του Βασιλείου του Βελγίου και της Forum 187.

120. Αν, αντιθέτως, το Δικαστήριο απορρίψει τις προσφυγές αυτές και εξουδετερώσει τα αποτελέσματα της διατάξεως ασφαλιστικών μέτρων, θα ήταν αντιφατικό και αντίθετο προς την κατανομή των εξουσιών που καθιερώνει το άρθρο 88 ΕΚ να γίνει δεκτό ότι η απόφαση του Συμβουλίου θα παράγει τα αποτελέσματά της μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του Δικαστηρίου. Πράγματι, στο μέτρο που η απόφαση αυτή δεν μπορεί να εκδοθεί πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2005, η λύση αυτή θα καθιστούσε άνευ περιεχομένου την ακύρωση της αποφάσεως του Συμβουλίου.

B — Οι προσφυγές κατά της αποφάσεως της Επιτροπής (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-182/03 και C-217/03)

1. Τα αιτήματα των διαδίκων

α) Η υπόθεση Βέλγιο κατά Επιτροπής (C-182/03)

121. Το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί από το Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής, στο μέτρο που δεν επιτρέπει την έστω και προσωρινή ανανέωση της ιδιότητας του «κέντρου συντονισμού» στα κέντρα που είχαν την ιδιότητα αυτή μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2000.

122. Με την προσφυγή του, το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί την ακύρωση του άρθρου 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, της αποφάσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που «[α]πό την κοινοποίηση της παρούσας αποφάσεως, το ευεργέτημα του καθεστώτος αυτού ή των συστατικών του στοιχείων δεν [...] μπορεί [πλέον] να παραταθεί με την ανανέωση των ισχυουσών αδειών», και, «[σ]ύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, σε περίπτωση ανανέωσης της αδείας πριν από [τις 31 Δεκεμβρίου 2010], το ευεργέτημα του καθεστώτος που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας αποφάσεως δεν χορηγείται πλέον, ούτε καν προσωρινώς»³⁰.

123. Το εν λόγω κράτος μέλος ζητεί επίσης να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τη διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων εξόδων.

124. Με το έγγραφο της 9ης Απριλίου 2003, που κατατέθηκε μετά το *corrigendum* της 23ης Απριλίου 2003, το Βασίλειο του Βελγίου προέβαλε δύο νέους λόγους προσφυγής, οι οποίοι αφορούν το εν λόγω *corrigendum*. Ο πρώτος από τους λόγους αυτούς αφορούσε παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου λόγω προβλημάτων διερμηνείας τα οποία, κατά το εν λόγω κράτος μέλος, καθιστούσαν αναγκαία την επαναδιατύπωση του άρθρου 2, τρίτο εδάφιο, του διατακτικού της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, όπως προκύπτει από το εν λόγω *corrigendum*. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων που παρέσχε

³⁰ — Δικόγραφο προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου (σημείο 18).

η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως όσον αφορά την έννοια του άρθρου αυτού και το περιεχόμενο των μεταβατικών μέτρων που προβλέπει, το Βασίλειο του Βελγίου, με το υπόμνημά του απαντήσεως, παραιτήθηκε ρητώς από τον νέο αυτό λόγο προσφυγής³¹. Επομένως, παρέλκει η εξέταση αυτού του λόγου προσφυγής.

125. Ο δεύτερος από τους νέους αυτούς λόγους προσφυγής αφορούσε τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδόθηκε το *corrigendum*. Στο πλαίσιο του λόγου αυτού, το Βασίλειο του Βελγίου εξέφρασε σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητα της διαδικασίας εκδόσεως της εν λόγω διορθωτικής πράξεως. Υποστήριξε, επίσης, ότι διατηρούσε το δικαίωμα να προσβάλει το κύρος της. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι στην Επιτροπή απόκειται να διευκρινίσει τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω πράξη και να αποδείξει ότι η πράξη αυτή είχε προσαρτηθεί, ανάλογα με τη περίπτωση, είτε στη συγκεφαλαιωτική σημείωση είτε στην ημερήσια σημείωση που προβλέπει το άρθρο 18 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής³². Το εν λόγω κράτος μέλος επισήμανε ότι, ελλείψει ειδικότερης ρυθμίσεως, στο Δικαστήριο απόκειται να καθορίσει, εκδίδοντας διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 45 του Κανονισμού Διαδικασίας του, τα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, τηρουμένων των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος.

126. Με το υπόμνημά της αντικρούσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι το *corrigendum* της 23ης Απριλίου 2003 έφερε τις ίδιες επίσημες σφραγίδες αυθεντικότητας με το αρχικό κείμενο της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003. Υποστήριξε, επίσης, ότι η πράξη αυτή είχε εκδοθεί στο πλαίσιο της προφο-

ρικής διαδικασίας, κατά τη συνεδρίαση του σώματος των επιτρόπων της 23ης Απριλίου 2003 και υπό την αυστηρή τήρηση των κανόνων διαδικασίας.

127. Διαπιστώνω ότι, με το συμπληρωματικό δικόγραφο προσφυγής, το Βασίλειο του Βελγίου δεν ζήτησε την ακύρωση του εν λόγω *corrigendum*, αλλά διατήρησε το δικαίωμα να προσβάλει σε μεταγενέστερο στάδιο το κύρος του. Επομένως, το Βασίλειο του Βελγίου δεν υπέβαλε πραγματικό αίτημα ενώπιον του Δικαστηρίου, υπό την έννοια του άρθρου 38 του Κανονισμού Διαδικασίας.

128. Επισημαίνω, περαιτέρω, ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν παρέσχε κανένα στοιχείο από το οποίο προκύπτει ότι η εν λόγω διορθωτική πράξη εκδόθηκε κατά παράβαση του εσωτερικού κανονισμού του εν λόγω οργάνου και των ουσιαστών τύπων του. Το μοναδικό στοιχείο που παρέσχε το Βασίλειο του Βελγίου επί του σημείου αυτού ήταν ότι πρόκειται περί διορθωτικής πράξεως. Ωστόσο, από τις διευκρινίσεις της Επιτροπής προκύπτει ότι η διαδικασία εκδόσεως της εν λόγω πράξεως συμπίπτει με τη διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ως είχε αρχικώς³³. Υπέρ της απόψεως αυτής συνηγορεί το γεγονός ότι το από 23 Απριλίου 2003 έγγραφο της Επιτροπής και το διορθωμένο κείμενο της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 φέρουν τις ίδιες σφραγίδες αυθεντικότητας με εκείνες του αρχικού κειμένου της. Τέλος, το Βασίλειο του Βελγίου δεν εξέφρασε πλέον αντιρρήσεις, ούτε με το υπόμνημα απαντήσεως ούτε κατά την προφορική διαδικασία, όσον αφορά τη νομιμότητα της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για την έκδοση της εν λόγω διορθωτικής πράξεως.

31 — Σημεία 45 και 46.

32 — ΕΕ 2000, L 308, σ. 26.

33 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, C-137/92 Ρ. Επιτροπή κατά BASF κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-2555, σκέψη 68).

129. Συνεπώς, φρονώ ότι ο δεύτερος νέος λόγος προσφυγής που προέβαλε το Βασίλειο του Βελγίου με το συμπληρωματικό δικόγραφο προσφυγής δεν είναι παραδεκτός, καθόσον δεν προβλήθηκε προς στήριξη αιτήματος, και, επικουρικώς, πρέπει να απορριφθεί.

130. Κατόπιν των στοιχείων αυτών, το Βασίλειο του Βελγίου υπέβαλε στην κρίση του Δικαστηρίου αίτημα μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που δεν παρέχει τη δυνατότητα προσωρινής έστω ανανεώσεως αδειάς στα κέντρα συντονισμού που υπάγονταν στο επίδικο καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και των οποίων η άδεια λήγει πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

131. Η Επιτροπή ζητεί να απορριφθεί το εν λόγω αίτημα και να καταδικαστεί το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τη διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων δικαστικών εξόδων.

β) Η υπόθεση Forum 187 κατά Επιτροπής (C-217/03)

132. Με το δικόγραφο της προσφυγής που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 30 Απριλίου 2003, η Forum 187 ζήτησε από το Πρωτοδικείο να ακυρώσει την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 εν όλω ή εν μέρει.

133. Με την προσφυγή της, η Forum 187 ζητεί δηλαδή, κυρίως, την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως στο σύνολό της, στο μέτρο που ορίζει, με το άρθρο 1, ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελεί κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Ζητεί επίσης, επικουρικώς, τη μερική ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που δεν προέβλεψε κατάλληλα μεταβατικά μέτρα.

134. Με το αρχικό δικόγραφο της προσφυγής της, η Forum 187 προσήψε στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε κατάλληλα μεταβατικά μέτρα όσον αφορά, αφενός, τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια ανανεώθηκε μεταξύ της 31ης Δεκεμβρίου 2000 και της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και, αφετέρου, εκείνα των οποίων η άδεια έληγε το 2003, μετά τις 17 Φεβρουαρίου, και το 2004. Ωστόσο, κατόπιν της διορθωτικής παρεμβάσεως στο περιεχόμενο του άρθρου 2 της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Forum 187 παραιτήθηκε από το αίτημά της όσον αφορά τα κέντρα των οποίων η άδεια ανανεώθηκε μεταξύ της 31ης Δεκεμβρίου 2000 και της 17ης Φεβρουαρίου 2003³⁴.

135. Η Forum 187 ζητεί, τέλος, να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα των υποθέσεων C-217/03 και T-276/02³⁵.

34 — Σημείο 36 του υπομνήματος απαντήσεως της Forum 187.

35 — Υπόθεση Forum 187 κατά Επιτροπής, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η διάταξη του Πρωτοδικείου της 2ας Ιουνίου 2003 (Συλλογή 2003, σ. II-2075).

136. Κατόπιν του corrigendum της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Forum 187 υπέβαλε στο Δικαστήριο συμπληρωματικό δικόγραφο στις 16 Μαΐου 2003, με το οποίο επισήμανε ότι, εξαιτίας του σφάλματος στο οποίο υπέπεσε η Επιτροπή κατά τη διατύπωση του άρθρου 2 του της εν λόγω αποφάσεως, προέβαλε επιχειρήματα τα οποία δεν ασκούν πλέον επιρροή. Η Forum 187 ζήτησε να καταδικαστεί το εν λόγω όργανο στα δικαστικά έξοδα, ανεξαρτήτως της εκβάσεως της προσφυγής ακυρώσεως.

137. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή της Forum 187 ως προδήλως απαράδεκτη και, επικουρικώς, ως αβάσιμη. Ζητεί επίσης να καταδικαστεί η Forum 187 στα δικαστικά έξοδα.

138. Καταρχάς, θα εξεταστεί η ένσταση απαραδέκτου που άσκησε η Επιτροπή κατά της προσφυγής της Forum 187.

2. Το παραδεκτό της προσφυγής της Forum 187

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

139. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Forum 187 δεν νομιμοποιείται να προσβάλει την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, της

οποίας δεν είναι αποδέκτης, διότι δεν την αφορά άμεσα και ατομικά.

140. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι μια πράξη η οποία θίγει τα γενικά συμφέροντα μιας κατηγορίας διοικουμένων δεν είναι δυνατόν να αφορά ατομικά μια ένωση όπως η Forum 187, η οποία συστάθηκε με σκοπό την προάσπιση του συλλογικού συμφέροντος της εν λόγω κατηγορίας. Η προσφυγή της Forum 187 θα μπορούσε να είναι παραδεκτή, μόνον αν η εν λόγω ένωση αποδείκνυε ότι τα συμφέροντά της θίγονται από την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ή ότι ασκεί τις δραστηριότητές της υποκαθιστάμενη από ορισμένα από τα μέλη της, τα οποία έχουν έννομο συμφέρον.

141. Επί του πρώτου σημείου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Forum 187 δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 την αφορά άμεσα και ατομικά λόγω του ρόλου που διαδραμάτισε ενώπιον των βελγικών αρχών και της συμμετοχής της στη διοικητική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση.

142. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα με την απόφαση Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen και Harag-Lloyd κατά Επιτροπής³⁶, το γεγονός και μόνον ότι η Forum 187 υπέβαλε παρατηρήσεις εξ ονόματος των μελών της κατά την εν λόγω διαδικασία δεν αποτελεί,

³⁶ — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Φεβρουαρίου 1999, T-86/96 (Συλλογή 1999, σ. II-179, στο εξής: απόφαση ADL).

αφ' εαυτού, επαρκές στοιχείο για να θεμελιωθεί το έννομο συμφέρον της. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ουδέποτε αναγνώρισε στη Forum 187 την ιδιότητα του διαπραγματευτή εξ ονόματος των μελών της και ότι η εν λόγω ένωση δεν διαθέτει ούτε επίσημη ούτε οιονεί επίσημη ιδιότητα ενώπιον των βελγικών αρχών. Η κατάσταση της Forum 187 διαφέρει, επομένως, από εκείνη της επίμαχης στην υπόθεση AUFFASS και AKT κατά Επιτροπής³⁷ ενώσεως, η οποία κατελάμβανε ιδιαίτερη θέση στον τομέα της βιομηχανίας υφασμάτων. Ο ρόλος της Forum 187 δεν είναι, εξάλλου, παρεμφερής προς εκείνον της Landbouwschap, της οποίας η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη με την απόφαση Nan der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής³⁸ και η οποία είχε διαπραγματευθεί με την Ολλανδική Κυβέρνηση την προτιμησιακή τιμή του αερίου που χαρακτηρίστηκε ως κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με τη Συνθήκη.

143. Η Επιτροπή επισημαίνει, επιπλέον, ότι η Forum 187 δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 θίγει τον λόγο υπάρξεώς της, διότι η εν λόγω απόφαση επ' ουδενί επιβάλλει υποχρέωση παύσεως των δραστηριοτήτων των κέντρων συντονισμού στο Βέλγιο.

144. Επί του δευτέρου σημείου, η Επιτροπή αναφέρει ότι η απόφασή της δεν αφορά ένα σύνολο ατομικών μέτρων βάσει των οποίων χορηγείται ενίσχυση σε μία ή πλείονες προσδιορισθείσες επιχειρήσεις, αλλά ένα καθεστώς ενισχύσεων στο οποίο έχει πρό-

σβαση μια κατηγορία επιχειρήσεων. Συνεπώς, πρόκειται για ένα μέτρο γενικής ισχύος το οποίο εφαρμόζεται σε αντικειμενικά καθορισθείσες καταστάσεις και παράγει τα νομικά αποτελέσματά του έναντι ορισμένων κατηγοριών προσώπων που δεν προσδιορίζονται επακριβώς. Κατά την Επιτροπή, η εν λόγω απόφαση δεν εφαρμόζεται σε κλειστό κύκλο προσώπων, των οποίων ο αριθμός και η ταυτότητα είναι γνωστά ή μπορούν να εξακριβωθούν, αλλά σε όλες τις επιχειρήσεις που ασκούν, ασκούσαν ή πρόκειται να ασκήσουν δραστηριότητες και που θα μπορούσαν να υπάγονται στο φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού.

145. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η Forum 187 δεν αναφέρει κανένα χαρακτηριστικό από το οποίο προκύπτει ότι ορισμένα από τα μέλη της θίγονται «λόγω ορισμένων ξεχωριστών ιδιοτήτων ή μιας πραγματικής καταστάσεως που τα χαρακτηρίζει σε σχέση με κάθε άλλο πρόσωπο και έτσι τα εξατομικεύει κατά τρόπο ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη», σύμφωνα με την πάγια φράση που καθιέρωσε η απόφαση Plaumann κατά Επιτροπής³⁹. Κάθε επιχείρηση που διαχειρίζεται ένα κέντρο συντονισμού ή που σχεδιάζει να ιδρύσει τέτοιο κέντρο στο μέλλον θίγεται από την απόφαση της Επιτροπής μόνον υπό την αντικειμενική ιδιότητά της του πραγματικού ή δυνητικού δικαιούχου του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, οπότε η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 δεν την αφορά άμεσα και ατομικά.

146. Επίσης, κανένα από τα μέλη της Forum 187 δεν έτυχε ιδιαίτερης μεταχειρίσεως είτε από τις βελγικές αρχές, κατά τη θέσπιση του εν λόγω καθεστώτος, είτε από την Επιτροπή

37 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-380/94 (Συλλογή 1996, σ. II-2169).

38 — Απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1988, 67/85, 68/85 και 70/85 (Συλλογή 1988, σ. 219).

39 — Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62 (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 939).

κατά την εξέτασή του. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η κατάσταση των μελών της Forum 187 διαφέρει από εκείνη των αποδεκτών ατομικής ενισχύσεως χορηγηθείσας στο πλαίσιο τομεακού καθεστώτος και ότι τα εν λόγω μέλη οφείλουν να επιστρέψουν τα ποσά της ενισχύσεως, όπως συνέβη στις υποθέσεις CETM κατά Επιτροπής⁴⁰, Ιταλία και Sardegna Lines κατά Επιτροπής⁴¹ και Ιταλία κατά Επιτροπής⁴². Στην υπό κρίση διαφορά, κανένα μέλος της Forum 187 δεν είχε πραγματικό και αποδεδειγμένο δικαίωμα το οποίο προσεβλήθη από την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003. Η Επιτροπή επισημαίνει, συναφώς, ότι, με τα μεταβατικά μέτρα, όλα τα κέντρα συντονισμού μπόρεσαν να διατηρήσουν την ισχύουσα άδειά τους μέχρι τη λήξη της, πλην εκείνων των οποίων η άδεια έληγε μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

147. Όσον αφορά, ειδικότερα, τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια έληγε λίγο μετά την έκδοση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η κατάστασή τους δεν διαφέρει από εκείνη των άλλων μελών της Forum 187, ώστε να τα εξατομικεύσει όπως έναν αποδέκτη. Σε ένα φορολογικό καθεστώς που προβλέπει ευεργέτημα περιορισμένης διάρκειας, είναι αναπόφευκτο ότι όλες οι άδειες δεν θα λήγουν την ίδια ημερομηνία. Η εν λόγω ημερομηνία αποτελεί αντικειμενικό στοιχείο από το οποίο προκύπτει ότι τα κέντρα αυτά μπορούν να θιγούν από ένα μέτρο γενικής εφαρμογής και ότι τούτο μπορεί να συμβεί με διαφορετικούς

τρόπους. Η Επιτροπή τονίζει επίσης ότι τα εν λόγω κέντρα δεν είχαν κεκτημένο δικαίωμα ανανεώσεως της αδειάς τους. Το δε ερώτημα αν τα εν λόγω κέντρα μπορούσαν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς την ανανέωση της αδειάς τους αποτελεί ζήτημα ουσίας.

148. Τέλος, τα μέλη της Forum 187 δεν στερούνται της δυνατότητας ασκήσεως προσφυγής, καθόσον μπορούν να προσβάλουν ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων κάθε μέτρο που έχει ληφθεί από τις εθνικές αρχές και έχει επιπτώσεις στη φορολογική κατάσταση τους. Στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας μπορούν, επομένως, να προσβάλουν το κύρος της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003.

149. Η Forum 187 βάλλει κατά της ενστάσεως απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή και υποστηρίζει ότι η προσφυγή της πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή για δύο λόγους. Πρώτον, η απόφαση της Επιτροπής αφορά άμεσα και ατομικά ορισμένα από τα μέλη της. Πρόκειται, αφενός, για τα τριάντα κέντρα των οποίων η άδεια ανανεώθηκε το 2001 και το 2002 και τα οποία μπορούν να υπάγονται στο επίδικο φορολογικό καθεστώς μόνο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Αφετέρου, πρόκειται για τα οκτώ κέντρα των οποίων η αίτηση ανανεώσεως εκκρεμούσε κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής και τα οποία, κατ'εφαρμογήν της αποφάσεως αυτής, δεν θα

40 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Σεπτεμβρίου 2000, T-55/99 (Συλλογή 2000, σ. II-3207).

41 — Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2000, C-15/98 και C-105/99 (Συλλογή 2000, σ. I-8855).

42 — Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-298/00 P (Συλλογή 2004, σ. I-4087).

μπορούν να υπαχθούν στο εν λόγω καθεστώς⁴³.

150. Η Forum 187 υποστηρίζει, δεύτερον, ότι θίγεται από την απόφαση της Επιτροπής, στο μέτρο που αποτελεί το όργανο εκπροσώπησης των κέντρων συντονισμού που αναγνωρίζουν οι βελγικές αρχές, έναντι των οποίων είχε οιοσδήποτε επίσημη ιδιότητα, όπως προκύπτει από τα συνημμένα στην απάντησή της στην ένσταση απαραδέκτου έγγραφα. Η Forum 187 επισημαίνει ότι συνεργάστηκε στενά με τις εν λόγω αρχές, όταν η Επιτροπή και η ομάδα κώδικα δεοντολογίας διενήργησαν έρευνα όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, και ότι η Βελγική Κυβέρνηση της ζήτησε επανειλημμένως να ενημερώσει τα μέλη της σχετικά με την εξέλιξη της καταστάσεως. Επομένως, η απόφαση της Επιτροπής αφορά ατομικά τη Forum 187, σύμφωνα με τις αρχές που έθεσε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση Nan der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής.

151. Η Forum 187 προσθέτει ότι η απόφαση της Επιτροπής την αφορά ατομικά καθότι θίγει τον λόγο υπάρξεώς της. Ως εκ τούτου, ελλείψει εναλλακτικού φορολογικού καθεστώτος, τίθεται για πολλά κέντρα συντονισμού το ζήτημα αν μπορούν να υφίστανται εντός του Βελγίου.

152. Η Forum 187 επισημαίνει, τέλος, ότι ο ρόλος της στη διοικητική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής ήταν σημαντικός και ότι κοινοποίησε αμέσως την απάντησή της.

β) Εκτίμηση

153. Όπως αναφέρθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και όπως προκύπτει από τη νομολογία, μια ένωση όπως η Forum 187, που είναι επιφορτισμένη με την προάσπιση των συλλογικών συμφερόντων των επιχειρήσεων, μπορεί, καταρχήν, να ασκήσει παραδεκτώς προσφυγή ακυρώσεως κατά οριστικής αποφάσεως της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων μόνο σε δύο περιπτώσεις. Η προσφυγή της είναι παραδεκτή, αφενός, αν οι επιχειρήσεις που εκπροσωπεί ή ορισμένες από αυτές έχουν ατομικό έννομο συμφέρον⁴⁴. Στην περίπτωση αυτή, γίνεται δεκτό ότι η ένωση υποκαθίσταται από τα μέλη της. Αφετέρου, η προσφυγή είναι επίσης παραδεκτή, αν η ένωση μπορεί να προβάλει ίδιο συμφέρον για την άσκησή της. Κατά τη νομολογία, η περίπτωση αυτή συντρέχει ιδίως όταν η πράξη της οποίας ζητείται η ακύρωση θίγει την ιδιότητα της ενώσεως ως διαπραγματευτή⁴⁵.

43 — Σύμφωνα με τον πίνακα που περιλαμβάνει το παράρτημα Α 4 του δικογράφου της προσφυγής, οι οκτώ αιτήσεις ανανεώσεως που εκκρεμούσαν κατά την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως αφορούσαν τις εξής περιπτώσεις: δύο περιπτώσεις κατά τις οποίες η ανανέωση αδείας θα μπορούσε να αρχίσει τον Ιούλιο και τον Οκτώβριο του 2003, πέντε περιπτώσεις ανανεώσεως από την 1η Ιανουαρίου 2004 και μία περίπτωση ανανεώσεως από την 1η Ιανουαρίου 2005.

44 — Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993, C-6/92, Federmineraria κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-6357, σκέψη 17).

45 — Απόφαση της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIREF κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψεις 29 και 30) και προαναφερθείσα απόφαση AUFASS και AKT κατά Επιτροπής (σκέψη 50).

154. Αυτό το πλαίσιο του παραδεκτού της προσφυγής μιας προασπίζουσας συλλογικά συμφέροντα ενώσεως ενώπιον του κοινοτικού δικαστή απορρέει από το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, το οποίο, όπως είναι γνωστό, εξαρτά την προσφυγή ακυρώσεως κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου κατά αποφάσεως της οποίας δεν είναι αποδέκτης από τη διπλή προϋπόθεση η απόφαση αυτή να αφορά το οικείο πρόσωπο άμεσα και ατομικά. Αν η επίδικη πράξη δεν πληροί τις προϋποθέσεις αυτές, η προσφυγή με την οποία ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο την προσβάλλει είναι απαράδεκτη. Επίσης, καθεμία από τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται είναι δημοσίας τάξεως, οπότε ο κοινοτικός δικαστής πρέπει να εξετάζει το απαράδεκτο αυτεπαγγέλτως⁴⁶.

155. Επομένως, μια ένωση που προασπίζει συλλογικά συμφέροντα μπορεί παραδεκτως να ζητήσει την ακύρωση αποφάσεως της οποίας δεν είναι αποδέκτης μόνον αν η εν λόγω απόφαση αφορά την ίδια ή τα μέλη της άμεσα και ατομικά. Ως εκ τούτου, κατά πάγια νομολογία, μια ένωση δεν νομιμοποιείται να προσβάλλει την εν λόγω πράξη επικαλούμενη λόγους προασπίσεως των γενικών και συλλογικών συμφερόντων των επιχειρήσεων που εκπροσωπεί⁴⁷. Στόχος είναι να μην καθίσταται δυνατή σε ιδιώτες, μέσω της ιδρύσεως μιας τέτοιας ενώσεως, η

καταστράτηγηση των επιταγών του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ⁴⁸.

156. Το παραδεκτό της προσφυγής ακυρώσεως που άσκησε η Forum 187 κατά της αποφάσεως της Επιτροπής πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων. Προς τούτο, θα εξεταστεί καταρχάς αν η εν λόγω προσφυγή είναι παραδεκτή στο μέτρο η οικεία απόφαση θίγει τα συμφέροντα της εν λόγω ενώσεως.

ι) Επί του παραδεκτού της προσφυγής της Forum 187 στο μέτρο που η απόφαση την αφορά άμεσα και ατομικά

157. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η απόφαση της Επιτροπής την αφορά άμεσα και ατομικά, διότι θίγει, αφενός, τη θέση της ως διαπραγματευτή και, αφετέρου, την υπόστασή της αυτή καθαυτή. Φρονώ ότι τα επιχειρήματα της Forum 187 δεν μπορούν να γίνουν δεκτά ως προς κανένα από τα επιμέρους σημεία.

158. Όσον αφορά, καταρχάς, τη θέση της ενώσεως ως διαπραγματευτή, επιβάλλεται

46 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Απριλίου 1986, 294/83, Parti écologiste «Les Verts» κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1986, σ. 1339, σκέψη 19), προαναφερθείσες αποφάσεις CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 23) και Γαλλία κατά Επιτροπής (σκέψη 35).

47 — Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1962, 16/62 και 17/62, Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes κ.λπ. κατά Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 829), διάταξη της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-409/96 P, Sveriges Betodlare et Henrikson κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. I-7531, σκέψη 45), προαναφερθείσα απόφαση ADL (σκέψη 55), και διάταξη του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 1999, T-78/98, Unione provinciale degli agricoltori di Firenze κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. II-1377, σκέψη 36).

48 — Αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 1995, T-447/93, T-448/93 και T-449/93, AITEC κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1971, σκέψη 60) και προαναφερθείσα απόφαση ADL (σκέψη 65).

να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έθεσε το εν λόγω κριτήριο με την προαναφερθείσα απόφαση Nan der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής, η οποία αφορά πολύ ιδιαίτερα πραγματικά περιστατικά.

159. Στην υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση της Επιτροπής με την οποία οι προτιμησιακές τιμές αερίου για τους παραγωγούς οπωροκηπευτικών σε θερμοκήπια χαρακτηρίστηκαν ως κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά έθιγε τη διαπραγματευτική ιδιότητα του Landbouwschap, του ολλανδικού οργανισμού δημοσίου δικαίου που προασπίζει τα συμφέροντα των επιχειρηματιών στον τομέα της γεωργίας, διότι, αφενός, ο οργανισμός αυτός είχε μετασχει ενεργά στην τυπική διαδικασία ελέγχου που είχε κινήσει η Επιτροπή και, αφετέρου, είχε διαπραγματευθεί τις τιμές αυτές με τον προμηθευτή, ο οποίος είχε, εξάλλου, συνυπογράψει τη συμφωνία καθορισμού των εν λόγω τιμών, καθώς και διότι ο οικείος οργανισμός είχε υποχρεωθεί, κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, να προβεί σε νέες διαπραγματεύσεις και να συνάψει νέα συμφωνία. Συνεπώς, το Landbouwschap ήταν, κατά κάποιο τρόπο, συνυπεύθυνο για τη θέσπιση του επίδικου καθεστώτος.

160. Το Δικαστήριο κήρυξε επίσης παραδεκτική την προσφυγή μιας ενώσεως σε μια διαφορετική υπόθεση, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, με την αιτιολογία ότι εθίγη η θέση της εν λόγω ενώσεως ως διαπραγματευτή. Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο επελήφθη της προσφυγής της CIRFS, μιας ενώσεως συγκροτηθείσας από τους κυριότερους παραγωγούς συνθετικών ινών διεθνώς, κατά της αποφά-

σεως με την οποία η Επιτροπή είχε κρίνει ότι μια χορηγηθείσα από κράτος μέλος ενίσχυση δεν έχρηζε προηγούμενης κοινοποίησης, διότι η ενίσχυση αυτή δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της «ρυθμίσεως» που τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις στην κοινοτική βιομηχανία των συνθετικών ινών, απόφαση η οποία περιλαμβάνεται σε μια ανακοίνωση του εν λόγω οργάνου.

161. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η θέση της CIRFS ως διαπραγματευτή εθίγη, διότι η εν λόγω ένωση είχε ασκήσει, προς όφελος των κυριότερων παραγωγών συνθετικών ινών διεθνώς, σειρά προσφυγών όσον αφορά την πολιτική αναδιαρθρώσεως του οικείου τομέα δραστηριοτήτων και ότι είχε, μεταξύ άλλων, διαπραγματευθεί με την Επιτροπή την καθιέρωση της ρυθμίσεως όσον αφορά τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα αυτό, καθώς και την παράταση της ισχύος της και την προσαρμογή των διατάξεών της. Επομένως, η CIRFS είχε συμβάλει ενεργά, από κοινού με την Επιτροπή, στη θέσπιση της ρυθμίσεως που διέπει τη χορήγηση των ενισχύσεων στον οικείο τομέα.

162. Όπως προσφάτως επιβεβαίωσε το Δικαστήριο με την απόφαση Επιτροπή κατά Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum⁴⁹, η συμμετοχή στην τυπική διαδικασία ελέγχου για την προάσπιση των συλλογικών συμφερόντων των επιχειρηματιών που

49 — Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2005, C-78/03 P (Συλλογή 2005, σ. I-10337).

εκπροσωπεί η ένωση δεν αποδεικνύει ότι η επίδικη απόφαση θίγει τα συμφέροντα της ενώσεως⁵⁰. Η θέση μιας τέτοιας ενώσεως ως διαπραγματευτή θίγεται αποκλειστικώς και μόνον αν η ένωση αυτή έχει μετάσχει ενεργά στη θέσπιση του επίδικου εθνικού μέτρου, όπως στην περίπτωση της προαναφερθείσας αποφάσεως *Nan der Kooy* κ.λπ. κατά Επιτροπής, ή στη θέσπιση του νομικού καθεστώτος στο οποίο εμπίπτει, όπως συνέβη στην περίπτωση της *CIRFS*, όσον αφορά τη ρύθμιση που διέπει τη χορήγηση ενισχύσεων στον οικείο τομέα δραστηριοτήτων.

163. Τα στοιχεία που παρέσχε η *Forum 187* δεν αποδεικνύουν ότι η συμμετοχή της είχε τέτοιο χαρακτήρα. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει, βεβαίως, ότι η εν λόγω ένωση διατήρησε συνεχείς επαφές με τις βελγικές αρχές με σκοπό την ορθή εφαρμογή του επίδικου φορολογικού καθεστώτος. Ωστόσο, δεν προκύπτει ότι η *Forum 187* μετέσχε στη διαδικασία καθορισμού του περιεχομένου των διαφόρων μέτρων που προβλέπει το επίδικο καθεστώς, τα οποία η Επιτροπή χαρακτήρισε ως κρατικές ενισχύσεις. Δεν διαπραγματεύτηκε ούτε συνήψε συμφωνία για την καθιέρωση του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού. Επιπλέον, δεν υποχρεούται, προς εκτέλεση της επίδικης αποφάσεως, να προβεί σε νέες διαπραγματεύσεις και να συνάψει νέα συμφωνία όσον αφορά τις εν λόγω διατάξεις⁵¹. Συνεπώς, φρονώ ότι η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 δεν θίγει «τη θέση της ως διαπραγματευτή».

164. Ακολούθως, αν κρινόταν βάσιμο το επιχείρημα ότι η απόφαση της Επιτροπής θέτει σε κίνδυνο την υπόσταση, αυτή καθαυτή, της *Forum 187*, θα μπορούσε να κηρυχθεί παραδεκτή η προσφυγή της εν λόγω ενώσεως, στο μέτρο που θίγονται τα συμφέροντά της. Ωστόσο, φρονώ ότι το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί βάσιμο για τους ακόλουθους λόγους.

165. Η *Forum 187* υποστηρίζει ότι η απόφαση της Επιτροπής έπεται ότι, ελλείψει εναλλακτικού καθεστώτος, τα κέντρα συντονισμού θα υποχρεωθούν να παύσουν τις δραστηριότητές τους στο Βέλγιο. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, η από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της δεν απαγορεύει στα εν λόγω κέντρα να ασκούν τις δραστηριότητές τους στο Βέλγιο και δεν θέτει περιορισμούς στις δραστηριότητες αυτές. Αφορά μόνον το φορολογικό καθεστώς στο οποίο εμπίπτουν τα εν λόγω κέντρα και δεν απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου να προβλέψει εναλλακτικό φορολογικό καθεστώς. Επίσης, με τον δεύτερο λόγο προσφυγής της, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, η *Forum 187* υποστηρίζει ότι τα διάφορα φορολογικά μέτρα που προβλέπονται από το επίδικο καθεστώς και χαρακτηρίζονται από την Επιτροπή ως «κρατικές ενισχύσεις» δεν εξασφαλίζουν οικονομικό ευεργέτημα στα εν λόγω κέντρα. Συνεπώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, υπό τις συνθήκες αυτές, ότι η κατάργηση του εν λόγω φορολογικού καθεστώτος συνεπάγεται για όλα τα κέντρα συντονισμού, ή για πολλά από αυτά, παύση των δραστηριοτήτων τους εντός του οικείου κράτους μέλους.

50 — Σκέψη 56. Βλ. επίσης απόφαση της 23ης Μαΐου 2000, C-106/98 *P. Comité d'entreprise de la Société française de production* κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-3659, σκέψεις 42 και 45).

51 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση *ADL* (σκέψη 62).

166. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 δεν αφορά τη

Forum 187 ατομικά, ώστε να θίγει τα συμφέροντά της.

167. Επί του σημείου αυτού, πρέπει να εξεταστεί αν η προσφυγή ακυρώσεως που άσκησε η Forum 187 είναι παραδεκτή, διότι ορισμένα από τα μέλη της θα νομιμοποιούνταν να ασκήσουν την εν λόγω προσφυγή ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

ii) Επί του παραδεκτού της προσφυγής της Forum 187, στο μέτρο που υποκαθίσταται από ορισμένα από τα μέλη της

168. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η προσφυγή της πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή, διότι αφορά δύο ομάδες κέντρων συντονισμού οι οποίες θίγονται άμεσα και ατομικά από την απόφαση της Επιτροπής. Πρόκειται, αφενός, για τριάντα κέντρα των οποίων η άδεια ανανεώθηκε το 2001 ή το 2002 και για τα οποία η απόφαση αυτή περιορίζει τη διάρκεια εφαρμογής του επίδικου φορολογικού καθεστώτος στις 31 Δεκεμβρίου 2010 και, αφετέρου, για οκτώ κέντρα για τα οποία εκκρεμούσε η αίτηση ανανεώσεως και των οποίων η άδεια δεν μπορεί, βάσει της εν λόγω αποφάσεως, να ανανεωθεί.

169. Όπως ρητώς διευκρίνισε το Δικαστήριο με την απόφαση Codorniu κατά Συμβου-

λίου⁵², το ότι μια κοινοτική πράξη είναι γενικής ισχύος δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να αφορά άμεσα και ατομικά ορισμένους επιχειρηματίες και να αποτελεί, ως εκ τούτου, απόφαση απευθυνόμενη σ' αυτούς. Συνεπώς, εν προκειμένω, το ότι η απόφαση της Επιτροπής αποτελεί για τους επιχειρηματίες μέτρο γενικής ισχύος, καθόσον κηρύσσει ασυμβίβαστο με το κοινοτικό δίκαιο το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, ήτοι μιας κατηγορίας επιχειρηματιών στην οποία γίνεται γενικώς και αορίστως αναφορά, δεν σημαίνει ότι η απόφαση αυτή δεν μπορεί να αφορά άμεσα και ατομικά ορισμένα από τα εν λόγω κέντρα λόγω ιδιαίτερων ιδιοτήτων τους.

170. Η πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, σύμφωνα με την οποία η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 πρέπει να αφορά άμεσα και ατομικά τα κέντρα τα οποία ανήκουν στους δύο ομίλους που εκπροσωπεί η Forum 187, δεν αμφισβητείται από την Επιτροπή. Φρονώ επίσης ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται. Συγκεκριμένα, από τη νομολογία προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη πράξη αφορά άμεσα τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία απευθύνεται, όταν δεν αφήνει περιθώριο εκτιμήσεως στον αποδέκτη ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την εφαρμογή της, καθόσον, κατά τη διατύπωση που έχει καθιερωθεί, πρέπει να έχει «[αμιγώς] αυτόματο χαρακτήρα και [να] απορρέει αποκλειστικώς από την κοινοτική ρύθμιση χωρίς εφαρμογή άλλων παρεμβαλλομένων κανόνων»⁵³.

52 — Απόφαση της 18ης Μαΐου 1994, C-309/89 (Συλλογή 1994, σ. I-1853, σκέψη 19).

53 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Μαΐου 1998, C-386/96 P. Dreyfus κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-2309, σκέψη 43 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

171. Αυτό συμβαίνει εν προκειμένω, καθόσον η απόφαση της Επιτροπής, έχοντας κηρύξει το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά, απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου να το εφαρμόσει εκ νέου υπέρ των κέντρων των οποίων η άδεια λήγει από τις 17 Φεβρουαρίου 2003 και εφεξής και προβλέπει ότι άδειες που ανανεώθηκαν πριν από την ημερομηνία αυτή δεν μπορούν να παράγουν αποτελέσματα πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2010. Οι βελγικές αρχές δεν διαθέτουν, επομένως, κανένα περιθώριο εκτιμήσεως κατά την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων.

172. Αντιθέτως, η διαφωνία, εν προκειμένω, έγκειται στο αν πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απόφαση της Επιτροπής αφορά ατομικά τα κέντρα που ανήκουν στους δύο ομίλους στους οποίους αναφέρεται η Forum 187. Πρέπει, επομένως, να εξακριβωθεί αν, σύμφωνα με τα κριτήρια που έθεσε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση Plaumann κατά Επιτροπής και τα οποία επιβεβαιώθηκαν αργότερα από πάγια νομολογία⁵⁴, η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 θίγει τους δύο αυτούς ομίλους λόγω ορισμένων ιδιαίτερων ιδιοτήτων τους ή μιας πραγματικής καταστάσεως που τους χαρακτηρίζει σε σχέση με κάθε άλλο πρόσωπο και έτσι τους εξατομικεύει «κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη».

173. Όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή, το γενικό περιεχόμενο μιας πράξεως έναντι ορισμένων επιχειρηματιών δεν αμφισβητεί-

ται από το γεγονός και μόνον ότι οι εν λόγω επιχειρηματίες θίγονται περισσότερο ή διαφορετικά από άλλους επιχειρηματίες. Πράγματι, η ενιαία εφαρμογή μιας γενικής διατάξεως, λόγω της φύσεως της διατάξεως αυτής, μπορεί να θίξει τους ενδιαφερομένους με διαφόρους τρόπους, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της καταστάσεώς τους. Στον συγκεκριμένο τομέα των κρατικών ενισχύσεων, από πάγια νομολογία προκύπτει επίσης ότι μια επιχείρηση δεν μπορεί, καταρχήν, να προσβάλει απόφαση της Επιτροπής η οποία απαγορεύει ένα τομεακό καθεστώς ενισχύσεων, αν η απόφαση αυτή την αφορά μόνο λόγω της δραστηριότητας που η εν λόγω επιχείρηση ασκεί στον επίμαχο τομέα και λόγω της ιδιότητάς της του δυνητικού δικαιούχου του εν λόγω καθεστώτος⁵⁵.

174. Ωστόσο, από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι, όταν η προσβαλλόμενη πράξη θίγει ομάδα προσώπων εξατομικευμένων ή δυναμένων να εξατομικευθούν κατά τον χρόνο εκδόσεως της εν λόγω πράξεως και βάσει κριτηρίων που σχετίζονται ειδικώς με τα μέλη της εν λόγω ομάδας, η πράξη αυτή αφορά ατομικά τα εν λόγω μέλη, στο μέτρο που αποτελούν τμήμα ενός περιορισμένου κύκλου επιχειρηματιών⁵⁶.

55 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Nan der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 15), Federmineria κατά Επιτροπής (σκέψη 14), και Ιταλία και Sardegna Lines κατά Επιτροπής (σκέψη 33).

56 — Αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 1965, 106/63 και 107/63, Toerfer κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 101), της 17ης Ιανουαρίου 1985, 11/82, Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 207, σκέψη 31), της 26ης Ιουνίου 1990, C-152/88, Sofrimport (Συλλογή 1990, σ. I-2477, σκέψη 11), της 11ης Φεβρουαρίου 1999, C-390/95 P, Antillean Rice Mills κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-769, σκέψεις 25 έως 30). Αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Σεπτεμβρίου 1995, T-480/93 και T-483/93, Antillean Rice Mills κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-2305, σκέψη 67), και της 17ης Ιανουαρίου 2002, T-47/00, Rice Foods κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-113, σκέψη 41).

54 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 1ης Απριλίου 2004, C-263/02 P, Επιτροπή κατά Jégo-Quéré (Συλλογή 2004, σ. I-3425, σκέψη 45).

175. Η προσφυγή των εν λόγω ιδιωτών κηρύσσεται παραδεκτή, όταν η προσβαλλόμενη πράξη μεταβάλλει αναδρομικώς τα δικαιώματα του προσφευγόντος. Αυτό έκρινε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση Tørfær og Getreide-Import κατά Επιτροπής, με την οποία δέχθηκε για πρώτη φορά ότι μια απόφαση που απευθύνεται σε κράτος μέλος μπορεί να αφορά ατομικά έναν ιδιώτη⁵⁷. Το Δικαστήριο απεφάνθη αναλόγως και επί της υποθέσεως Bock κατά Επιτροπής⁵⁸, καθώς και επί των υποθέσεων Agricola commerciale olio κατά Επιτροπής και Savna κατά Επιτροπής⁵⁹.

176. Με την απόφαση CAM κατά Επιτροπής⁶⁰, το Δικαστήριο δέχθηκε επίσης το έννομο συμφέρον των προσφευγόντων, όταν το προσβαλλόμενο μέτρο αφορά καταστάσεις οι οποίες εκκρεμούσαν κατά τον χρόνο εκδόσεώς του και αμφισβητεί το ευεργέτημα των κεκτημένων δικαιωμάτων για μελλοντικές πράξεις⁶¹.

177. Συνεπώς, όταν κεκτημένα σε προγενέστερο στάδιο δικαιώματα των διοικουμένων προσβάλλονται από κοινοτική πράξη, οι εν λόγω διοικούμενοι μπορούν θεμιτώς να προσβάλουν τη νομιμότητα της πράξεως αυτής ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

57 — Το Δικαστήριο κήρυξε παραδεκτή την προσφυγή που άσκησαν δύο εταιρίες εισαγωγής δημητριακών στη Γερμανία κατά της αποφάσεως της Επιτροπής η οποία εξουσιοδοτούσε αναδρομικώς το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει μέτρα διασφαλίσεως βάσει των οποίων είχε απορριφθεί η αίτησή τους για χορήγηση πιστοποιητικού εισαγωγής.

58 — Απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 1971, 62/70 (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 977). Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο κήρυξε παραδεκτή την προσφυγή που άσκησε μια εταιρία εισαγωγής τροφίμων κατά αποφάσεως της Επιτροπής η οποία επέτρεπε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να αποκλείει από την κοινοτική μεταχείριση ορισμένα προϊόντα προελεύσεως Κίνας τα οποία έχουν τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία στις χώρες του Μπενελούξ, στο μέτρο που η εν λόγω απόφαση αφορούσε επίσης τις εισαγωγές προϊόντων για τα οποία οι αιτήσεις χορηγήσεως άδειας εκκρεμούσαν ενώπιον των γερμανικών αρχών κατά τη θέση της εν λόγω αποφάσεως σε ισχύ. Στις 4 Σεπτεμβρίου 1970, η προσφεύγουσα είχε ζητήσει από την αρμόδια γερμανική αρχή να της χορηγήσει άδεια εισαγωγής για μια παρτίδα κινεζικών μανιταριών που κυκλοφορούσαν στις Κάτω Χώρες. Στις 11 Σεπτεμβρίου 1970, η αρχή αυτή ειδοποίησε την προσφεύγουσα ότι επρόκειτο να απορρίψει την αίτησή της μόλις η Επιτροπή χορηγούσε σχετική άδεια. Με απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 1970, η Επιτροπή παρέσχε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας τη δυνατότητα να αποκλείσει από την κοινοτική μεταχείριση τόσο τις μελλοντικές αιτήσεις εισαγωγής μανιταριών, όσο και τις εκκρεμύσες αιτήσεις εισαγωγής.

59 — Αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 1984, 232/81 (Συλλογή 1984, σ. 3881 και 264/81, Συλλογή 1984, σ. 3915, αντι-στοιχώς). Επρόκειτο για προσφυγές ασκηθείσες από μειοδότης επιχειρήσεις κατά κανονισμού της Επιτροπής με τον οποίο καταργήθηκε προγενέστερος κανονισμός βάσει του οποίου ο ιταλικός παρεμβαίνον οργανισμός είχε διαθέσει προς πώληση ορισμένη ποσότητα ελαιόλαδου. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι, λαμβανομένη υπόψη ότι η κατάσταση είχε συμφωνηθεί μεταξύ των μερών της πώλησεως, «κάθε παρέμβαση εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων η οποία παρεμποδίζει [τον ιταλικό παρεμβαίνοντα οργανισμό] κατά την άσκηση των υποχρεώσεών του έναντι των υποβαλλόντων προσφορά που κληρώθηκαν, αποτελούσε κατ' ανάγκη πράξη η οποία τους αφορά άμεσα και ατομικά» (σκέψεις 11 των δύο αποφάσεων).

178. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας αυτής, φρονώ ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απόφαση της Επιτροπής αφορά ατομικά τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια ανανεώθηκε εντός του 2001 και του 2002.

60 — Απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 1975, 100/74 (Συλλογή τόμος 1975, σ. 427).

61 — Επρόκειτο για μια εταιρία στην οποία είχε χορηγηθεί, στις 19 Ιουλίου 1974, πιστοποιητικό εξαγωγής 10 000 τόνων κριθής, το οποίο ίσχυε μέχρι τις 16 Οκτωβρίου 1974. Βάσει κανονισμού του Συμβουλίου, οι ενδεικτικές τιμές και οι τιμές παρεμβάσεως που ίσχυαν, μεταξύ άλλων, για τα δημητριακά έπρεπε να αυξηθούν κατά 5% από τις 7 Οκτωβρίου 1974. Ωστόσο, η Επιτροπή, με κανονισμό της 4ης Οκτωβρίου 1974, προέβλεπε ότι το μέτρο αυτό δεν ίσχυε για τα πιστοποιητικά εξαγωγής που χορηγήθηκαν πριν από τις 7 Οκτωβρίου, στερώντας με τον τρόπο αυτό από την προσφεύγουσα το ευεργέτημα της αύξησεως των τιμών που προέβλεπε το Συμβούλιο για τους 3 978 επιπλέον τόνους κριθής που η προσφεύγουσα έπρεπε να εξαγάγει μεταξύ 7ης και 16ης Οκτωβρίου. Το Δικαστήριο κήρυξε παραδεκτή την προσφυγή της προσφεύγουσας κατά του κανονισμού της Επιτροπής. Έκρινε ότι ο εν λόγω κανονισμός, στερώντας από μια κατηγορία επιχειρηματιών και για συγκεκριμένες εξαγωγές το ευεργέτημα της αύξησεως του ποσού της εισφοράς, αφορούσε συγκεκριμένο και γνωστό αριθμό εξαγωγέων δημητριακών και ότι το μέτρο αυτό, μολονότι αποτελούσε μέρος πράξεως νομοθετικού χαρακτήρα, έθιγε τους εν λόγω εξαγωγείς λόγω πραγματικής καταστάσεως που τους χαρακτήριζε σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο.

179. Συγκεκριμένα, βάσει του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, η ανανέωση της άδειας των εν λόγω κέντρων το 2001 ή το 2002 τους εξασφάλιζε το δικαίωμα της εφαρμογής του εν λόγω καθεστώτος για δέκα έτη, διάστημα το οποίο μειώθηκε με την απόφαση της Επιτροπής της 31ης Δεκεμβρίου 2010. Συνεπώς, τα δικαιώματα που απέκτησαν τα εν λόγω κέντρα βάσει του βελγικού φορολογικού καθεστώτος και των προγενέστερων αποφάσεων της Επιτροπής, σύμφωνα με τις οποίες το κοινοτικό δικαιοστον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν αντέβαινε στο εν λόγω καθεστώς, περιορίστηκαν με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003.

180. Επίσης, ο αριθμός των κέντρων που βρίσκονταν στην κατάσταση αυτή ήταν γνωστός κατά την ημερομηνία εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως και δεν είναι δυνατόν να αυξηθεί. Επομένως, τα κέντρα αυτά αποτελούν περιορισμένο ή κλειστό κύκλο επιχειρηματιών κατά την έννοια της νομολογίας, οι οποίοι θίγονται ιδιαίτερος από την απόφαση της Επιτροπής.

181. Τέλος, το έννομο συμφέρον των εν λόγω κέντρων θα μπορούσε επίσης να συναχθεί, κατά την άποψή μου, από τις προαναφερθείσες αποφάσεις Ιταλία και Sardegna Lines κατά Επιτροπής και Ιταλία κατά Επιτροπής. Με τις αποφάσεις αυτές, έγινε δεκτό ότι, στην περίπτωση χορηγήσεως ενισχύσεως σε μια επιχείρηση στο πλαίσιο τομεακού καθεστώτος, έπρεπε να γίνει δεκτό ότι η απόφαση της Επιτροπής η οποία κήρυξε το εν λόγω τομεακό καθεστώς ενισχύσεων ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά και διέταξε την ανάκτηση των ποσών που καταβλήθηκαν σε κάθε δικαιούχο στο πλαίσιο του εν λόγω καθεστώτος αφορούσε ατομικά την εν λόγω ενίσχυση. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση αυτή δεν αφορούσε την εν λόγω επιχείρηση μόνον

ως επιχείρηση του επίμαχου τομέα δραστηριοτήτων και δυνητική δικαιούχο του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων. Την αφορούσε επίσης ως πραγματική δικαιούχο μιας ενισχύσεως που χορηγήθηκε ατομικά βάσει του εν λόγω καθεστώτος⁶².

182. Η νομολογία αυτή έχει, κατά την άποψή μου, εφαρμογή και στην υπό κρίση υπόθεση. Όπως συμβαίνει στην περίπτωση των προσφευγουσών στις προαναφερθείσες υποθέσεις, η απόφαση της Επιτροπής δεν αφορά τα κέντρα συντονισμού των οποίων οι άδειες ανανεώθηκαν το 2001 και το 2002 και ίσχυαν πλέον μόνο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 μόνον ως δυνητικούς δικαιούχους του επίδικου φορολογικού καθεστώτος. Τα αφορά και ως πραγματικούς δικαιούχους του καθεστώτος αυτού, κατόπιν της ανανέωσης της ατομικής τους άδειας.

183. Για όλους αυτούς τους λόγους, φρονώ ότι η προσφυγή της Forum 187 είναι παραδεκτή στο μέτρο που αφορά τα τριάντα κέντρα για τα οποία το επίδικο καθεστώς ίσχυε πλέον μόνο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

184. Το στοιχείο αυτό αρκεί για να θεμελιώσει το παραδεκτό της προσφυγής ακυρώσεως της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 που άσκησε η Forum 187, στο

62 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Ιταλία και Sardegna Lines κατά Επιτροπής (σκέψη 34) και Ιταλία κατά Επιτροπής (σκέψη 39).

μέτρο που η εν λόγω απόφαση διαπιστώνει ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελεί κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

αποτελεί, επιπλέον, λόγο απαραδέκτου δημοσίας τάξεως⁶⁴.

185. Ωστόσο, η Forum 187 ζητεί επίσης τη μερική ακύρωση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, στο μέτρο που η εν λόγω απόφαση δεν προέβλεψε μεταβατικά μέτρα υπέρ των κέντρων των οποίων η άδεια λήγει το 2003, μετά τις 17 Φεβρουαρίου, και το 2004. Μεταξύ των δύο ομιλών κέντρων συντονισμού που εκπροσωπεί η Forum 187, οι οποίοι, κατά την εν λόγω ένωση, ασκούν παραδεκτώως ευθεία προσφυγή ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, μόνον τα οκτώ κέντρα των οποίων η άδεια ανανεώσεως εκκρεμούσε κατά την έκδοση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 έχουν έννομο συμφέρον να υποβάλουν σχετικό αίτημα.

187. Το παραδεκτό του επικουρικού αυτού αιτήματος της Forum 187 εξαρτάται, κατά συνέπεια, από την προϋπόθεση ότι τα οκτώ αυτά κέντρα έχουν επίσης έννομο συμφέρον. Το ότι το εν λόγω αίτημα μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής περιλαμβάνεται σε εκείνο του Βασιλείου του Βελγίου, του οποίου το παραδεκτό δεν αμφισβητείται και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί⁶⁵, δεν καθιστά άσκοπη την εν λόγω εξέταση, αν απορριφθεί το κύριο αίτημα της Forum 187 και καταστεί αναγκαία η έκδοση αποφάσεως επί του επικουρικού αιτήματός της.

186. Πράγματι, η μερική ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως, στο μέτρο που δεν προβλέπει μεταβατικά μέτρα για τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια λήγει μετά τις 17 Φεβρουαρίου του 2003 και εντός του 2004 δεν εξασφαλίζει κανένα ευεργέτημα στα κέντρα των οποίων η άδεια ανανεώθηκε το 2001 ή το 2002. Μια προσφυγή ακυρώσεως ασκηθείσα από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο είναι παραδεκτή μόνον αν ο οικείος προσφεύγων αντλεί έννομο συμφέρον από την ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως, το οποίο σημαίνει ότι η προσφυγή δύναται, εκ του αποτελέσματός της, να εξασφαλίσει ευεργέτημα στον προσφεύγοντα⁶³. Η έλλειψη εννόμου συμφέροντος

188. Στην περίπτωση αυτή, φρονώ επίσης ότι η προσφυγή της Forum 187 είναι παραδεκτή, διότι τα κέντρα συντονισμού των οποίων η αίτηση ανανεώσεως εκκρεμούσε κατά την ημερομηνία κοινοποιήσεως της αποφάσεως της Επιτροπής έχουν έννομο συμφέρον για την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

64 — Όπ.π. (σκέψη 45 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

65 — Η προσφυγή του Βασιλείου του Βελγίου, ως προνομιούχου προσφεύγοντος, είναι παραδεκτή και, κατά τη νομολογία, ένα κράτος μέλος έχει έννομο συμφέρον να προσβάλει πράξη κοινοτικού οργάνου με την αιτιολογία ότι θίγει τα συμφέροντα ορισμένων επιχειρηματιών (βλ. απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1998, C-284/94, Ισπανία κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1998, σ. I-7309, σκέψη 42 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

63 — Βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Σεπτεμβρίου 2004, T-310/00, MCI κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-3253, σκέψη 44 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

189. Πράγματι, η προσφυγή που άσκησαν τα μέλη μιας ομάδας προσώπων που, κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως, ήταν εξατομικευμένα ή μπορούσαν να εξατομικευθούν βάσει κριτηρίων τα οποία αφορούσαν ειδικώς τα μέλη της ομάδας αυτής κηρύχθηκε παραδεκτή, στο μέτρο που το κοινοτικό δίκαιο, βάσει του οποίου εκδόθηκε η εν λόγω πράξη, υποχρέωνε ρητώς το κοινοτικό όργανο που την εξέδωσε να λάβει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των προσφευγόντων⁶⁶.

190. Φρονώ ότι η νομολογία αυτή μπορεί να ισχύει και για τα κέντρα συντονισμού για τα οποία η αίτηση ανανεώσεως άδειας εκκρεμούσε κατά τον χρόνο εκδόσεως της απόφασεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003.

191. Αφενός, τα κέντρα αυτά αποτελούν τμήμα κλειστού κύκλου, κατά την έννοια της νομολογίας, του οποίου τα μέλη θίγονται ιδιαίτερω από την απόφαση της Επιτροπής.

66 — Συγκεκριμένα, με την προαναφερθείσα απόφαση Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής, έγινε δεκτό ότι η απόφαση της Επιτροπής που επέτρεπε στη Γαλλική Δημοκρατία να λάβει μέτρα διασφάλισως κατά των εισαγωγών βάμβακος από την Ελλάδα αφορούσε ατομικά ορισμένες επιχειρήσεις εξαγωγής βάμβακος, με την αιτιολογία ότι οι εν λόγω προσφεύγουσες είχαν ήδη συνάψει συμβάσεις μη δυνάμενες να εκτελεστούν λόγω της αποφάσεως αυτής, η δε Επιτροπή έπρεπε να ενημερωθεί, βάσει του άρθρου 130 της Πράξεως περί των όρων προσωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών (ΕΕ 1979, L 291, σ. 17) κατ' εφαρμογήν του οποίου είχε εκδοθεί η εν λόγω απόφαση, σχετικά με τις ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες της εν λόγω αποφάσεως στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Ομοίως, με την προαναφερθείσα απόφαση Sofrimport κατά Επιτροπής, έγινε δεκτό ότι δύο κανονισμοί της Επιτροπής που διάκοψαν τη χορήγηση πιστοποιητικών εισαγωγής, εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μίλων προελεύσεως Χίλης αφορούσαν ατομικά την εταιρία Sofrimport, διότι εισήγε προϊόντα τα οποία τελούσαν υπό διαμετακόμιση και ότι οι διατάξεις βάσει των οποίων είχαν εκδοθεί οι επίδικοι κανονισμοί υποχρέωναν την Επιτροπή να λάβει υπόψη, κατά την έκδοση μέτρων αναστολής των αδειών εισαγωγής, την ιδιαίτερη κατάσταση των εν λόγω προϊόντων.

Συγκεκριμένα, υπενθυμίζω ότι η απόφαση αυτή προβλέπει ότι τα κέντρα συντονισμού στα οποία είχε χορηγηθεί άδεια στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και των οποίων η ατομική άδεια ισχύει στις 17 Φεβρουαρίου 2003 μπορούν να απολαύουν των αποτελεσμάτων της αδειάς τους μέχρι τη λήξη της και, το αργότερο, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Η εν λόγω απόφαση ορίζει επίσης ότι οι άδειες που λήγουν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010 δεν μπορούν να ανανεωθούν, ούτε προσωρινώς. Τα κέντρα που διέθεταν άδεια στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και των οποίων η δεκαετής άδεια λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2010 αποτελούν, συνεπώς, μια ομάδα τα μέλη της οποίας ήταν εντελώς εξατομικευμένα κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, ο δε αριθμός τους δεν μπορεί να αυξηθεί κατόπιν της ημερομηνίας αυτής.

192. Επίσης, τα εν λόγω κέντρα θίγονται ιδιαίτερω έναντι των άλλων κέντρων συντονισμού και του συνόλου των εταιριών που θα μπορούσαν να είχαν ιδρύσει τέτοιου είδους κέντρα. Το στοιχείο που τα εξατομικεύει είναι το γεγονός ότι διαθέτουν δεκαετή άδεια η οποία λήγει μεταξύ της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και της 31ης Δεκεμβρίου 2010, ότι η βελγική νομοθεσία στην οποία παρέπεμπαν οι αποφάσεις της Επιτροπής του 1984 και του 1987 προέβλεπε δυνατότητα ανανεώσεως της εν λόγω άδειας, και ότι, σύμφωνα με την απόφαση της Επιτροπής, η άδεια αυτή δεν θα μπορούσε να ανανεωθεί.

193. Αφετέρου, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα απόφαση Sofrimport κατά Επιτροπής⁶⁷ και όπως επιβεβαίωσε το Δικαι-

67 — Σκέψη 12.

στήριο με την προαναφερθείσα απόφαση *Antillean Rice Mills κ.λπ. κατά Επιτροπής*⁶⁸, το βασικό στοιχείο για να εκτιμηθεί αν μια πράξη γενικής ισχύος αφορά ατομικά ιδιώτες που θίγονται ιδιαιτέρως από αυτή είναι η προστασία της οποίας απολαμβάνουν δυνάμει του κοινοτικού δικαίου. Η *Forum 187* επικαλείται την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και υποστηρίζει ότι τα οικεία κέντρα συντονισμού είχαν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την ανανέωση της άδειάς τους.

194. Αναμφίβολως, μια γενική αρχή όπως η αρχή προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης μπορεί να εξασφαλίσει προστασία ικανή να εξατομικεύσει προσφεύγοντες, όπως συμβαίνει με μια ρητή διάταξη της κοινοτικής ρυθμίσεως βάσει της οποίας εκδόθηκαν τα προσβαλλόμενα μέτρα και η οποία απαγορεύει στον εκδότη της επίμαχης πράξεως να λάβει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση τους, όπως δέχθηκε το Δικαστήριο με τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής* και *Sofrimport κατά Επιτροπής*. Η προστασία που εξασφαλίζεται βάσει γενικής αρχής προστασίας αποτελεί στοιχείο ικανό να εξατομικεύσει τον προσφεύγοντα και να του παράσχει τη δυνατότητα να ασκήσει ευθεία προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του κοινοτικού δικαστή⁶⁹.

68 — Σκέψη 28.

69 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση *Parti écologiste «Les Verts» κατά Κοινοβουλίου*, με την οποία το Δικαστήριο κήρυξε παραδεκτή την προσφυγή που άσκησε η εν λόγω πολιτική παράταξη κατά των πράξεων του αρμόδιου για την κατανομή των πιστώσεων γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με την αιτιολογία ότι το απαράδεκτο της εν λόγω προσφυγής θα συνεπαγόταν ανισότητα στην ένδικη προστασία ανταγωνιστικών παρατάξεων (σκέψη 36).

195. Βεβαίως, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το αν τα κέντρα συντονισμού μπορούσαν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την ανανέωση της άδειάς τους αμφισβητείται επί της ουσίας. Στο στάδιο της εξετάσεως του παραδεκτού της προσφυγής, πάντως, φρονώ ότι αρκεί η διαπίστωση ότι η Επιτροπή, με τις αιτιολογικές σκέψεις 117 έως 120 της από 17 Φεβρουαρίου 2003 αποφάσεώς της, ανέλυσε το είδος δικαιολογημένης εμπιστοσύνης που μπορούσαν να επικαλεστούν τα κέντρα συντονισμού τα οποία διέθεταν ισχύουσα κατά την κοινοποίηση της εν λόγω αποφάσεως άδεια. Το ότι η Επιτροπή προέβη στην εν λόγω ανάλυση αποδεικνύει ότι τα κέντρα αυτά απολαμβάνουν ειδικής προστασίας έναντι όλων των άλλων κέντρων συντονισμού και των εταιριών πολυεθνικών ομίλων που σχεδίαζαν την ίδρυση τέτοιων κέντρων, βάσει της αρχής προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

196. Κατά την άποψή μου, το στοιχείο αυτό αρκεί για να εξατομικεύσει τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια λήγει μεταξύ 17ης Φεβρουαρίου 2003 και 31ης Δεκεμβρίου 2010 έναντι των άλλων επιχειρηματιών τους οποίους αφορά η απόφαση της Επιτροπής. Συνεπώς, τα κέντρα αυτά αποτελούν κλειστό κύκλο αρκούντως εξατομικευμένο σε σχέση με τους άλλους επιχειρηματίες και αντλούν από την αρχή προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ειδική προστασία την οποία πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν μέσω της ασκήσεως προσφυγής ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

197. Συνεπώς, προτείνω να αναγνωρισθεί το έννομο συμφέρον της δεύτερης ομάδας κέντρων συντονισμού που η Forum 187 διατείνεται ότι εκπροσωπεί στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής.

3. Η επί της ουσίας εξέταση των προσφυγών

198. Στο μέτρο που η προσφυγή της Forum 187 έχει ευρύτερο περιεχόμενο από εκείνη του Βασιλείου του Βελγίου, καθόσον σκοπεί στην εν όλω ακύρωση της απόφασης της 17ης Φεβρουαρίου 2003, θα εξεταστεί κατά προτεραιότητα.

199. Στη συνέχεια θα εξεταστούν οι προσφυγές της Forum 187 και του Βασιλείου του Βελγίου με τις οποίες ζητείται η εν μέρει ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής, στο μέτρο που η απόφαση αυτή δεν προέβλεψε μεταβατικά μέτρα για τα κέντρα των οποίων η άδεια λήγει από τις 17 Φεβρουαρίου 2003 και εφεξής.

α) Το αίτημα της Forum 187 για την εν όλω ακύρωση της απόφασης της 17ης Φεβρουαρίου 2003

200. Προς στήριξη του εν λόγω αιτήματος ακυρώσεως, η Forum 187 προβάλλει τρεις

λόγους. Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου, υποστηρίζει ότι η εν λόγω απόφαση στερείται νομικής βάσεως και παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου, καθόσον αντιβαίνει σε προγενέστερες αποφάσεις εκδοθείσες προ δεκαπέντε και πλέον ετών. Με τον δεύτερο λόγο της, η Forum 187 υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, χαρακτηρίζοντας το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού ως κρατική ενίσχυση, παρέβη τις διατάξεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Με τον τελευταίο λόγο της, η Forum 187 υποστηρίζει ότι η εν λόγω απόφαση πάσχει ανεπαρκή αιτιολογία όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή επανήλθε στις προγενέστερες αποφάσεις της.

ι) Ο λόγος που αντλείται από έλλειψη νομικής βάσεως και παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου

— Επιχειρήματα των διαδίκων

201. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να τηρεί τις αποφάσεις της και ότι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η Επιτροπή μπορεί να ανακαλέσει μια παράνομη απόφαση είναι περιορισμένες. Κατά την εν λόγω ένωση, η Επιτροπή στήριξε την απόφασή της περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου σε δύο βάσεις, ήτοι στο άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 και στη γενική

αρμοδιότητά της να διορθώνει προγενέστερα σφάλματα. Με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, η Επιτροπή προσέθεσε τα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η απόφαση αυτή στερείται νομικής βάσεως διότι δεν μπορεί να στηριχθεί σε καμία από τις εν λόγω βάσεις.

202. Κατά τη Forum 187, ο κανονισμός 659/1999 δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως νομική βάση, διότι το άρθρο του 1, στοιχείο β', ν, που ορίζει την έννοια της «υφισταμένης ενισχύσεως» απαιτεί, προκειμένου ένα μέτρο που δεν αποτελούσε ενίσχυση να μετατραπεί σε υφιστάμενη ενίσχυση, εξέλιξη της κοινής αγοράς. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει στην περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή επιθυμεί να μεταβάλει την εκτίμησή της ότι ένα μέτρο δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση.

203. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε επίσης να στηρίξει την απόφασή της στα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ για τους ακόλουθους δύο λόγους. Αφενός, η Επιτροπή κίνησε την τυπική διαδικασία ελέγχου βασιζόμενη μόνο στον κανονισμό 659/1999, οπότε δεν μπορεί να στηρίζει την απόφαση περί περατώσεως της διαδικασίας αυτής σε άλλη νομική βάση. Αφετέρου, τα εν λόγω άρθρα δεν αναγνωρίζουν στην Επιτροπή ευρύτερη αρμοδιότητα από εκείνη που προβλέπει ο κανονισμός 659/1999, ο οποίος προσδιορίζει εξαντλητικώς τις εξουσίες του εν λόγω οργάνου. Εφόσον το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της έννοιας της υφισταμένης ενισχύσεως,

όπως ορίζεται στον εν λόγω κανονισμό, η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι στήριξε την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 στο άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ.

204. Τέλος, η Forum 187 επισημαίνει ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι διόρθωσε εσφαλμένη απόφαση δεκαπέντε και πλέον έτη μετά την έκδοσή της. Κατά τη νομολογία, το δικαίωμα διορθώσεως σφάλματος πρέπει να ασκείται εντός εύλογης προθεσμίας. Η Επιτροπή, αναθεωρώντας ύστερα από δεκαπέντε και πλέον έτη την απόφαση με την οποία είχε διαπιστώσει ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου, στο μέτρο που, μεταξύ άλλων, οφείλει να τηρεί όλες τις προγενέστερες αποφάσεις της. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν εξηγεί τους λόγους για τους οποίους δεν διόρθωσε το εν λόγω σφάλμα εντός εύλογης προθεσμίας. Τέλος, η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι η απόφασή της δεν έχει αναδρομικό αποτέλεσμα. Κατά τη Forum 187, η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 έχει οπωσδήποτε αναδρομικές συνέπειες, λόγω της σπουδαιότητας των επενδύσεων που έχουν πραγματοποιήσει τα κέντρα συντονισμού.

205. Προς απάντηση στα επιχειρήματα αυτά, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι μπορούσε νομίμως να μεταβάλει την εκτίμησή της ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, υπό την προϋπόθεση της τηρήσεως των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθώς και των κεκτημένων δικαιωμάτων. Η αρμοδιότητα αυτή προκύπτει, όπως υποστηρίζει, από την εξουσία μονίμου ελέγχου των υφισταμέ-

νων ενισχύσεων που διαθέτει, η οποία της παρέχει τη δυνατότητα αναθεωρήσεως, στο μέλλον, μιας αποφάσεως διαπιστώνουσας τη συμβατότητα ενισχύσεως με την κοινή αγορά. Όσον αφορά τη διαδικασία που πρέπει να εφαρμοστεί, είναι προφανές, κατά την Επιτροπή, ότι το επίδικο καθεστώς δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση και ότι έπρεπε, κατ' αναλογία, να εφαρμοστεί η διαδικασία που ισχύει για τον έλεγχο των υφισταμένων ενισχύσεων.

— Εκτίμηση

206. Καταρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή δεν προβλέπει την ανάκληση των προγενέστερων αποφάσεών της σχετικά με το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού. Συγκεκριμένα, ούτε από τις αιτιολογικές σκέψεις ούτε από το διατακτικό της εν λόγω αποφάσεως προκύπτει ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής του 1984 και του 1987, καθώς και η απάντησή της στη βουλευτική ερώτηση του 1990, πρέπει να ακυρωθούν αναδρομικώς και ότι η από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της προορίζεται για αντικατάσταση των εν λόγω αποφάσεων. Αν συνέτρεχε η περίπτωση αυτή, η εν λόγω απόφαση θα ήταν σαφώς αντίθετη στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

207. Πράγματι, μολοντί ένα κοινοτικό όργανο νομιμοποιείται να ανακαλέσει, με αναδρομική ισχύ, μια απόφαση την οποία κρίνει εσφαλμένη, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η εν λόγω ανάκληση πρέπει να πραγματοποιηθεί εντός εύλογης προθεσμίας και ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη ο

βαθμός κατά τον οποίο οι αποδέκτες της επίδικης πράξεως μπορούσαν να έχουν εμπιστοσύνη στη νομιμότητα της εν λόγω πράξεως⁷⁰. Οι προϋποθέσεις αυτές προφανώς δεν θα πληρούνταν, αν η Επιτροπή είχε αποφασίσει να ανακαλέσει αναδρομικώς τη διαπίστωσή της ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση ύστερα από 19 έτη και ενώ το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνονταν οι προγενέστερες αποφάσεις της είχε εφαρμόσει το εν λόγω καθεστώς.

208. Στην πραγματικότητα, από το περιεχόμενο της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 και από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε αφού η Επιτροπή είχε ήδη αποφασίσει να επανεξετάσει το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού εφαρμόζοντας τη διαδικασία ελέγχου υφισταμένης ενισχύσεως, οπότε η τελική απόφασή της δεν θα έχει αναδρομικό αποτέλεσμα. Από το περιεχόμενο της αποφάσεως προκύπτει επίσης ότι η Επιτροπή έκρινε ότι το καθεστώς αυτό αποτελούσε πλέον κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

209. Επομένως, στο πλαίσιο της εξετάσεως του υπό κρίση λόγου προσφυγής, τίθεται το ερώτημα αν η Επιτροπή μπορούσε νομίμως να μεταβάλει την εκτίμησή της επί του αν το εν λόγω καθεστώς γενικής ισχύος, το οποίο δεν είχε μεταβληθεί μετά τις προγενέστερες εκτιμήσεις της των ετών 1984, 1987 και 1990,

70 — Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 3ης Μαρτίου 1982, 14/81, Alpha Steel κατά Επιτροπής (Συλλογή 1982, σ. 749, σκέψη 10), της 26ης Φεβρουαρίου 1987, 15/85, Consorzio Coöperative d'Abruzzo κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 1005, σκέψη 12), της 20ής Ιουνίου 1991, C-248/89, Cargill κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-2987, σκέψη 20), και της 17ης Απριλίου 1997, C-90/95 P, De Compte κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1997, σ. I-1999, σκέψη 35) και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Νοεμβρίου 2002, T-251/00, Lagarde και Canal+ κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-4825, σκέψη 140).

αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η Επιτροπή μπορούσε θεμιτώς να εφαρμόσει τη διαδικασία που ισχύει για τα καθεστώτα υφισταμένων ενισχύσεων.

210. Βεβαίως, η αρχή της ασφάλειας δικαίου προϋποθέτει ότι η κοινοτική νομοθεσία είναι βεβαία και ότι η εφαρμογή της μπορεί να προβλεφθεί από τους διοικουμένους⁷¹. Σκοπός της αρχής αυτής είναι να εξασφαλίσει το προβλέψιμο των καταστάσεων και των εννόμων σχέσεων που διέπει το κοινοτικό δίκαιο⁷². Η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται με ιδιαίτερη αυστηρότητα όταν η πράξη παραγώγου δικαίου συνεπάγεται ενδεχόμενες οικονομικές επιπτώσεις⁷³, όπως μπορεί να συμβεί στην περίπτωση αποφάσεων της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Επιπλέον, η υποχρέωση κοινοποίησης των εν λόγω ενισχύσεων που επιβάλλει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ έχει ως κύριο σκοπό την εξάλειψη ενδεχόμενων αμφιβολιών ως προς το αν ένα εθνικό μέτρο αποτελεί ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

211. Συνεπώς, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, που αποτελεί το υποκειμενικό σκέλος της πρώτης αρχής, προϋποθέτουν ότι το κράτος μέλος που μερίμνησε για την κοινοποίηση στην Επιτροπή του φορολογικού καθεστώτος που σχεδιάζει να εφαρμόσει καθώς και οι

δικαιούχοι του καθεστώτος αυτού μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη στη νομιμότητα μιας αποφάσεως του εν λόγω οργάνου με την οποία διαπιστώνεται ότι το οικείο καθεστώς δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση.

212. Είναι επίσης γεγονός ότι ο κανονισμός 659/1999, ο οποίος, κατά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του, κωδικοποιεί την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των εξουσιών που της απονέμει το άρθρο 88 ΕΚ, δεν προβλέπει ρητώς την περίπτωση της υπό κρίση υποθέσεως. Ως εκ τούτου, η μοναδική περίπτωση κατά την οποία πρέπει να θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση ένα μέτρο το οποίο, όταν τέθηκε σε εφαρμογή, δεν αποτελούσε ενίσχυση είναι, σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του εν λόγω κανονισμού το οποίο ορίζει την έννοια της υφισταμένης ενισχύσεως, εκείνη κατά την οποία το εν λόγω μέτρο «έγινε ενίσχυση λόγω της εξ[ελίξεως] της κοινής αγοράς».

213. Ο κανονισμός 659/1999 δεν ορίζει την έννοια «εξέλιξη της κοινής αγοράς». Εντούτοις, η έννοια αυτή μπορεί να ερμηνευθεί ως μεταβολή του οικονομικού και νομικού πλαισίου στον οικείο τομέα μέσω του επίμαχου μέτρου. Από τους όρους «εξέλιξη» και «κοινή αγορά» προκύπτει συνειρμικά ότι η αγορά στην οποία παράγει τα αποτελέσματά του το οικείο εθνικό μέτρο υπέστη μεταβολή λόγω της οποίας το εν λόγω μέτρο, που δεν αποτελούσε ενίσχυση, εμπίπτει πλέον στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Συνεπώς, η έννοια αυτή δεν αφορά περιπτώσεις όπως η προκείμενη, στην οποία η Επιτροπή μεταβάλλει την εκτίμησή της βασιζόμενη μόνο σε μια αυστηρότερη εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

71 — Απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1987, 325/85, Ιρλανδία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 5041, σκέψη 18).

72 — Απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 1996, C-63/93, Duff κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-569, σκέψη 20).

73 — Ό.π.

214. Ωστόσο, αντιθέτως προς τη Forum 187, φρονώ ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η διατύπωση του κανονισμού 659/1999 δεν απαγορεύουν στην Επιτροπή να μεταβάλει την εκτίμησή της επί του αν ένα φορολογικό καθεστώς γενικής ισχύος αποτελεί ενίσχυση, όταν κρίνει ότι αυτό το συμπέρασμα συνάγεται από την ορθή εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης.

215. Η ανάλυση αυτή δικαιολογείται, κατά την άποψή μου, από τα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ. Αφενός, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η αρχή της ασφάλειας δικαίου, ενώ είναι πολύ σημαντική, δεν μπορεί να εφαρμόζεται με απόλυτο τρόπο, η δε εφαρμογή της πρέπει να συνδυάζεται με εκείνη της αρχής της νομιμότητας⁷⁴. Αφετέρου, όπως υποστήριξε η Επιτροπή, το περιεχόμενο των εξουσιών και των υποχρεώσεων της στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ. Επομένως, ο κανονισμός 659/1999, που αποτελεί πράξη παράγωγου δικαίου εκδοθείσα προς εφαρμογή των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ, δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό έννοια περιορίζουσα το περιεχόμενο των κανόνων που προβλέπει η Συνθήκη.

216. Το άρθρο 88 ΕΚ αναθέτει στην Επιτροπή τόσο την προηγούμενη εξέταση των σχεδίων των κρατών μελών για τη θέσπιση νέας ενισχύσεως, όσο και τον μόνιμο έλεγχο κάθε υφισταμένης ενισχύσεως. Στο πλαίσιο του μόνιμου ελέγχου, η Επιτροπή μπορεί, σε

συνεργασία με το κράτος μέλος που χορήγησε την επίδικη ενίσχυση, να προτείνει στο κράτος αυτό να πραγματοποιήσει στο μέλλον οποιαδήποτε μεταβολή κρίνει αναγκαία προκειμένου η ενίσχυση αυτή να εξακολουθήσει να είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, σε περίπτωση μη τελεσφορήσεως της διαδικασίας αυτής, η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει στο εν λόγω κράτος μεταβολές της οικείας ενισχύσεως ή την κατάργησή της εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

217. Επομένως, οι εξουσίες που απονέμει στην Επιτροπή το άρθρο 88 ΕΚ έχουν ως σκοπό να αποτρέψουν την εξακολούθηση της εφαρμογής ενός γενικού καθεστώτος ενισχύσεων και τη χορήγηση νέων ατομικών ενισχύσεων, όταν το εν λόγω καθεστώς έχει παύσει να θεωρείται συμβατό με την κοινή αγορά. Ως εκ τούτου, καθήκον της Επιτροπής είναι να μεριμνά ώστε να μην εγκρίνεται και να μην εξακολουθεί να εφαρμόζεται κανένα καθεστώς ενισχύσεων το οποίο αντιβαίνει στην άρτια λειτουργία της κοινής αγοράς.

218. Το άρθρο 88 ΕΚ σκοπεί επίσης στην εξασφάλιση της ισότητας μεταξύ των κρατών μελών και των επιχειρηματιών. Συγκεκριμένα, λόγω της εξελίξεως του οικονομικού και νομικού πλαισίου, ένα νέο καθεστώς ενισχύσεων, το περιεχόμενο του οποίου συμπίπτει από κάθε άποψη με ένα υφιστάμενο καθεστώς που ισχύει σε άλλο κράτος μέλος, θα αποτελούσε, κατ' ανάγκη, αντικείμενο αρνητικής αποφάσεως εκ μέρους της Επιτροπής. Συνεπώς, η χορήγηση στους επιχειρηματίες νέων ενισχύσεων βάσει του

⁷⁴ — Απόφαση της 22ας Μαρτίου 1961, Snupat κατά Ανωτάτης Αρχής (42/59 και 49/59, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 599).

υφισταμένου καθεστώτος ενισχύσεων θα ήταν αντίθετη προς τη γενική αρχή της ισότητας.

219. Βάσει των στοιχείων αυτών, φρονώ ότι η Επιτροπή νομοποιείται να μεταβάλει την εκτίμησή της όσον αφορά την ύπαρξη μιας ενισχύσεως, αν κρίνει ότι αυτή τη λύση επιβάλλει η ορθή εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης. Συνεπώς, μολονότι η Επιτροπή οφείλει να τηρεί τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η επιταγή αυτή, παρά τη σπουδαιότητά της, πρέπει να συμβιβάζεται με την αρχή της νομιμότητας, και, ως εκ τούτου, με τους κανόνες των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ. Θα αντέβαινε στις διατάξεις αυτές ένα εθνικό καθεστώς που καθιστά δυνατή τη χορήγηση νέων ενισχύσεων, ενώ απάδει προς την άρτια λειτουργία της κοινής αγοράς. Θα ήταν επίσης αντίθετο προς την αρχή της ίσης μεταχείρισεως των κρατών μελών και των επιχειρηματιών, καθόσον ένα νέο καθεστώς πανομοιότυπο με το εθνικό καθεστώς που αρχικώς έγινε δεκτό ότι δεν αποτελεί ενίσχυση θα αποτελούσε αντικείμενο αρνητικής αποφάσεως.

220. Υπό το πρίσμα αυτό, φρονώ ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή ανταπεξήλθε στον ρόλο που της ανέθεσε η Συνθήκη στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, όταν αποφάσισε να εξετάσει ή να επανεξετάσει όλα τα φορολογικά καθεστώτα που ισχύουν στα κράτη μέλη και τα οποία η ομάδα κώδικα δεοντολογίας έκρινε επιζήμια για την κοινή

αγορά, καθόσον, κατά την εκτίμησή της, μπορούσαν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

221. Συνεπώς, φρονώ ότι η ασφάλεια δικαίου δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να μεταβάλει στο μέλλον την εκτίμησή της όσον αφορά την ύπαρξη μιας ενισχύσεως. Υπό την ίδια έννοια, η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 δεν στερείται νομικής βάσεως, όπως υποστηρίζει η Forum 187, αλλά στηρίζεται στα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ, όπως τονίζεται με την 69η αιτιολογική σκέψη της.

222. Όσον αφορά τη διαδικασία που εφαρμόζεται όταν η Επιτροπή μεταβάλλει κατ' αυτόν τον τρόπο την εκτίμησή της, φρονώ ότι πρόκειται κατ' ανάγκη για τη διαδικασία που εφαρμόζεται στον έλεγχο των υφιστάμενων ενισχύσεων. Ο κανονισμός 659/1999, που κωδικοποιεί την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των εξουσιών που της απονέμει το άρθρο 88 ΕΚ, προβλέπει δύο μόνον είδη εθνικών μέτρων: τα νέα μέτρα και τις υφιστάμενες ενισχύσεις. Στην προκειμένη περίπτωση, πρόκειται να μεταβληθεί η εκτίμηση της Επιτροπής επί ενός εθνικού καθεστώτος που της είχε κοινοποιηθεί και που, εξ ορισμού και όπως συμβαίνει εν προκειμένω, δεν μεταβλήθηκε σημαντικά μετά την έκδοση της προγενέστερης αποφάσεώς της. Επομένως, το καθεστώς αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως νέο μέτρο, το οποίο μόλις κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή χωρίς να έχει ακόμη εφαρμοστεί, ή ως παράνομη ενίσχυση, ήτοι ως ενίσχυση που χορηγήθηκε χωρίς να έχει προηγουμένως κοινοποιηθεί στο εν λόγω κοινοτικό όργανο ή πριν το όργανο αυτό αποφανθεί εντός των απαιτούμενων προθεσμιών. Πρόκειται για

μια ενίσχυση την οποία η Επιτροπή θεωρούσε υφιστάμενη, καθόσον γνώριζε την ύπαρξή της, και η οποία μπορεί να εξομοιωθεί, προκειμένου να καθορισθεί η ισχύουσα διαδικασία ελέγχου, με υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', του κανονισμού 659/1999.

223. Επίσης, ο χαρακτηρισμός αυτός εξασφαλίζει την πληρέστερη δυνατή ασφάλεια δικαίου στο κράτος μέλος που θέσπισε το επίδικο μέτρο και στους επιχειρηματίες στους οποίους εφαρμόζεται. Συνέπεια του εν λόγω χαρακτηρισμού αυτού είναι ότι το οικείο μέτρο εξακολουθεί να εφαρμόζεται μέχρι η Επιτροπή να διαπιστώσει ότι δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Επιπλέον, αν η Επιτροπή εκδώσει σχετική απόφαση, η απόφαση αυτή παράγει αποτελέσματα μόνο για το μέλλον και εντός προθεσμίας την οποία πρέπει να καθορίσει το εν λόγω όργανο⁷⁵.

224. Τέλος, η διαδικασία αυτή δεν στερεί από τις επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόστηκε το επίδικο γενικό καθεστώς τη δυνατότητα να προσβάλουν, επί της ουσίας, τη νέα εκτίμηση της Επιτροπής ότι το επίδικο καθεστώς αποτελεί κρατική ενίσχυση, είτε δια της ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, όπως έπραξε η Forum 187, είτε δια της ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, μεταξύ άλλων, προβολής ενστάσεως ελλείψεως νομιμό-

τητας, δυνατότητα την οποία υπενθύμισε το Δικαστήριο με την απόφαση *Unión de Pequeños Agricultores* κατά Συμβουλίου⁷⁶.

225. Η Forum 187, επομένως, δεν μπορεί βασίμως να προσάψει στην Επιτροπή ούτε ότι, με το έγγραφό της προς τη Βελγική Κυβέρνηση με το οποίο την ενημέρωσε σχετικά με την κίνηση της τυπικής διαδικασίας ελέγχου, υπέδειξε ως ισχύουσα τη διαδικασία των άρθρων 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999, ούτε ότι μετέβαλε τη νομική βάση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, καθόσον ο εν λόγω κανονισμός έχει ως μοναδικό σκοπό την κωδικοποίηση της εκ μέρους της Επιτροπής ασκήσεως των εξουσιών που της απονέμουν τα άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ.

226. Το ζήτημα αν η Επιτροπή έλαβε ορθώς υπόψη, με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των κέντρων συντονισμού θα εξεταστεί, ενδεχομένως, στο πλαίσιο του αιτήματος περί μερικής ακυρώσεως της εν λόγω αποφάσεως. Ωστόσο, η απάντηση στο ζήτημα αυτό δεν αναιρεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή μπορούσε νομίμως να μεταβάλει την άποψή της ως προς το αν το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελεί κρατική ενίσχυση και να εφαρμόσει τη σχετική με τα καθεστώτα υφισταμένων ενισχύσεων διαδικασία που προβλέπουν τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999.

75 — Προαναφερθείσα απόφαση *Ιταλία κατά Επιτροπής* (σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

76 — Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2002, C-50/00 P (Συλλογή 2002, σ. I-6677, σκέψη 40).

227. Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω στοιχείων, φρονώ ότι ο πρώτος λόγος προσφυγής είναι απορριπτέος.

ii) Ο λόγος που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ

228. Η Forum 187 προβάλλει σειρά επιχειρημάτων προκειμένου να αποδείξει ότι η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, όταν χαρακτήρισε το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού ως κρατική ενίσχυση υπό την έννοια της διατάξεως αυτής. Καταρχάς, αμφισβητεί τη μέθοδο με την οποία η Επιτροπή ανέλυσε το επίδικο φορολογικό καθεστώς. Ακολουθώς, υποστηρίζει ότι τα διάφορα μέτρα στα οποία συνίσταται το εν λόγω καθεστώς δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Η Forum 187 υποστηρίζει, δηλαδή, ότι τα εν λόγω μέτρα δεν εξασφαλίζουν ευεργετήματα στα κέντρα συντονισμού, ότι δεν προέρχονται από μεταβίβαση κρατικών πόρων, ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι έχουν επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, ότι το επίδικο καθεστώς δεν είναι επιλεκτικό και ότι, εν πάση περιπτώσει, δικαιολογείται από τη φύση και την οικονομία του βελγικού φορολογικού συστήματος.

229. Η Επιτροπή αμφισβητεί όλες αυτές τις αιτιάσεις.

230. Για τη σαφήνεια της ανάλυσεως, το περιεχόμενο των διαφόρων επιχειρημάτων των διαδίκων θα εκτίθεται διεξοδικότερα στο πλαίσιο του σημείου που αναφέρεται σε καθένα από αυτά.

— Επί της μεθόδου ανάλυσεως του επίδικου καθεστώτος

231. Η Forum 187 προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη την αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της φορολογίας. Υπενθυμίζει ότι, ελλείψει εναρμονίσεως των συντελεστών και της δομής του φόρου επί των επιχειρήσεων εντός της Κοινότητας, το Βασίλειο του Βελγίου νομιμοποιείται να καθορίζει τους κανόνες φορολογήσεως των θυγατρικών πολυεθνικών ομίλων. Κατά τη Forum 187, αν οι εν λόγω κανόνες στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, η κατάσταση αυτή δεν διέπεται από τις διατάξεις περί κρατικών ενισχύσεων, αλλά από τα άρθρα 96 ΕΚ και 97 ΕΚ.

232. Η Forum 187 προσάπτει επίσης στην Επιτροπή ότι προέβη σε υπερβολικά γενική ανάλυση του επίδικου καθεστώτος. Υποστηρίζει ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού εφαρμόζεται σε 230 κέντρα τα οποία ανήκουν σε ομίλους που δραστηριοποιούνται σε πολύ διαφορετικούς μεταξύ τους τομείς. Οι οικονομικές επιπτώσεις των επίδικων μέτρων διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους ανάλογα με το αν ο οικείος όμιλος δραστηριοποιείται στην πώληση αυτοκινήτων ή τροφίμων. Συνεπώς, η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε προβεί σε διεξοδικότερη ανάλυση των επιπτώσεων των επίδικων μέτρων.

233. Συμφωνώ με την Επιτροπή ότι η εξέταση, αυτή καθαυτή, ενός εθνικού φορολογικού καθεστώτος από πλευράς των διατάξεων του άρθρου 87 ΕΚ δεν λαμβάνει υπόψη την αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της φορολογίας. Μολονότι είναι γεγονός ότι η άμεση φορολόγηση εμπίπτει όντως στην αρμοδιότητά τους, οπότε κάθε κράτος μπορεί να καθορίσει ελεύθερα τους κανόνες του περί φορολογίας εταιριών, είναι επίσης γεγονός ότι οι κανόνες αυτοί αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 ΕΚ. Οι διατάξεις που θεσπίζει ένα κράτος στο πλαίσιο της ασκήσεως των αρμοδιοτήτων του στον τομέα της φορολογίας μπορούν, συνεπώς, να αποδειχθούν ασυμβίβαστες προς το εν λόγω άρθρο.

234. Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, το ερώτημα στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση στο πλαίσιο της εξετάσεως του συγκεκριμένου λόγου προσφυγής είναι το αν το επίδικο καθεστώς αποτελεί κρατική ενίσχυση. Δεδομένου ότι η έννοια της κρατικής ενίσχυσεως, όπως ορίζεται στο άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ, έχει νομικό χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται βάσει αντικειμενικών στοιχείων⁷⁷, πρέπει να εξακριβωθεί αν, παρά την αντίθετη άποψη που εξέφρασε η Επιτροπή το 1984, το 1987 και το 1990, το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως.

235. Όσον αφορά, ακολούθως, το περιεχόμενο της εξετάσεως των συνεπειών του επίδικου καθεστώτος που έπρεπε να διενεργήσει η Επιτροπή, είναι γεγονός ότι, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, όταν δεν πρόκειται περί ατομικού μέτρου ενισχύσεως αλλά περί καθεστώτος ενισχύσεως, η εν λόγω εξέταση μπορεί, σύμφωνα με τη νομολογία, να περιοριστεί στην ανάλυση των γενικών χαρακτηριστικών του εν λόγω καθεστώτος, χωρίς να επιβάλλεται η περαιτέρω εξέταση των συνεπειών του στην ιδιαίτερη κατάσταση ορισμένων επιχειρήσεων⁷⁸. Η απάντηση στο ερώτημα αν η νομολογία αυτή πρέπει να εφαρμοστεί εν προκειμένω και αν η Επιτροπή μπορούσε να προβεί στην εν λόγω εξέταση, μολονότι το επίδικο καθεστώς εφαρμόζεται σε κέντρα ελεγχόμενα από ομίλους οι οποίοι ασκούν τις δραστηριότητές τους σε πολύ διαφορετικούς τομείς, μπορεί να αναίρεσει την εκτίμηση της Επιτροπής ότι τα μέτρα που προβλέπει το επίδικο καθεστώς πληρούν όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Η αιτίαση αυτή θα εξεταστεί, επομένως, στο πλαίσιο της ανάλυσεως των εν λόγω προϋποθέσεων.

236. Στο στάδιο αυτό, πρέπει επίσης να διευκρινιστεί, αφενός, ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται σωρευτικά⁷⁹. Αφετέρου, στο μέτρο που, όπως επισημάνθηκε, η έννοια της κρατικής ενίσχυσεως είναι νομική έννοια που πρέπει να ερμηνεύεται βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ο κοινοτικός δικαστής οφείλει καταρχήν,

78 — Προαναφερθείσα απόφαση Ιταλία και Sardegna Lines κατά Επιτροπής (σκέψη 51) και απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-278/00, Ελλάδα κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-3997, σκέψη 24).

79 — Αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2002, C-482/99, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-4397, σκέψη 68), της 24ης Απριλίου 2003, C-280/00, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (Συλλογή 2003, σ. I-7747, σκέψη 74), και της 20ης Νοεμβρίου 2003, C-126/01, GEMO (Συλλογή 2003, σ. I-13769, σκέψη 21).

77 — Απόφαση της 16ης Μαΐου 2000, C-83/98 P, Γαλλία κατά Ladbroke Racing και Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-3271, σκέψη 25). Βλ. επίσης απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Σεπτεμβρίου 2004, T-274/01, Nalmonit κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. II-3145, σκέψη 37).

εφόσον η ανάλυση της Επιτροπής δεν στηρίζεται σε πολύπλοκες οικονομικές εκτιμήσεις, να ελέγξει πλήρως αν το εθνικό καθεστώς εμπίπτει πράγματι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ⁸⁰.

237. Στο σημείο αυτό θα εξεταστεί αν το καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληροί όλες τις προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Πρέπει δηλαδή να εκτιμηθεί αν τα μέτρα που προβλέπει το καθεστώς αυτό εξασφαλίζουν ευεργέτημα σε ορισμένες επιχειρήσεις, αν το ευεργέτημα αυτό χορηγείται από κράτος μέλος ή με κρατικούς πόρους και αν στρεβλώνει ή είναι ικανό να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.

— Επί της υπάρξεως ευεργετήματος υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων

238. Καταρχάς, πρέπει να εξεταστεί αν τα φορολογικά μέτρα που περιλαμβάνει το καθεστώς των κέντρων συντονισμού μπορούν να εξασφαλίσουν ευεργέτημα στους δικαιούχους τους. Ακολούθως, πρέπει να εξακριβωθεί αν το ευεργέτημα αυτό είναι επιλεκτικό. Τέλος, είναι σκόπιμο, ενδεχομένως, να διερευνηθεί αν αυτή η επιλεκτικότητα δικαιολογείται από τους σκοπούς του συστήματος στο οποίο εντάσσεται το καθεστώς των κέντρων συντονισμού.

80 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Γαλλία κατά Ladbroke Racing και Επιτροπής (σκέψη 25) και Nalmont κατά Επιτροπής (σκέψη 37).

Η ύπαρξη οικονομικού ευεργετήματος

239. Κατά τη νομολογία, η έννοια της ενισχύσεως είναι ιδιαιτέρως ευρεία. Δεν καλύπτει μόνο τις θετικές παροχές, όπως π.χ. τις επιχορηγήσεις, αλλά και παρεμβάσεις οι οποίες, υπό διάφορες μορφές, περιορίζουν τις δαπάνες που «κανονικά» βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή του όρου έννοια, είναι της ίδιας φύσεως ή έχουν τα ίδια αποτελέσματα⁸¹. Ως εκ τούτου, ένα «μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές παρέχουν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή, το οποίο, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταβίβαση κρατικών πόρων, θέτει τους δικαιούχους σε ευνοϊκότερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με τους υπολοίπους φορολογούμενους, συνιστά κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του [άρθρου 87 ΕΚ]»⁸².

240. Με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή έκρινε ότι ο τρόπος καθορισμού των φορολογητέων εισοδημάτων, η απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας, από τον φόρο εισφοράς και από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας, καθώς και το σύστημα πλασματικού παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας αποτελούν ευεργέτημα των κέντρων συντονισμού. Η Forum

81 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2002, C-5/01, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-11991, σκέψη 32 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και προαναφερθείσα απόφαση GEMO (σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

82 — Απόφαση της 15ης Μαρτίου 1994, C-387/92, Banco Exterior de España (Συλλογή 1994, σ. I-877, σκέψη 14), και της 19ης Μαΐου 1999, C-6/97, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-2981, σκέψη 16).

187 αμφισβητεί την εκτίμηση αυτή ως προς καθένα από τα εν λόγω μέτρα. Ως εκ τούτου, τα μέτρα αυτά θα εξετασθούν διαδοχικώς, αρχής γενομένης από τη μέθοδο καθορισμού των φορολογητέων εισοδημάτων.

Ο καθορισμός των φορολογητέων εισοδημάτων

241. Κατά το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, το φορολογητέο ευεργέτημα των εν λόγω κέντρων δεν απορρέει από τη διαφορά μεταξύ των εσόδων και των εξόδων της επιχειρήσεως, όπως προβλέπει το βελγικό σύστημα κοινού δικαίου. Καθορίζεται σε ένα κατ' αποκοπήν ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε ποσοστό επί του συνολικού ποσού των δαπανών και των εξόδων λειτουργίας, από τα οποία αποκλείονται τα έξοδα προσωπικού⁸³ και οι χρηματοοικονομικές δαπάνες⁸⁴.

242. Το περιθώριο κέρδους ενός κέντρου συντονισμού πρέπει, καταρχήν, να καθορίζεται ανά περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των δραστηριοτήτων που πράγματι ασκεί. Αν το κέντρο, αυτό καθαυτό, χρεώνει

ορισμένες παρασχεθείσες υπηρεσίες σε τιμή αντιστοιχούσα στο ποσό των εξόδων προσαυξημένο με περιθώριο κέρδους, το ποσοστό μπορεί να διατηρηθεί, εφόσον δεν είναι ασύνηθες. Όταν δεν υφίστανται αντικειμενικά κριτήρια καθορισμού του ποσοστού κέρδους που πρέπει να ληφθεί υπόψη, το ποσοστό αυτό πρέπει να ανέρχεται, καταρχήν, στο 8 %.

243. Το ποσό του φορολογητέου ευεργετήματος του εν λόγω κέντρου δεν πρέπει, πάντως, να είναι κατώτερο από το συνολικό ποσό των εξόδων ή δαπανών που δεν εκπίπτουν ως επαγγελματικά έξοδα (εν γένει τα μη επιτρεπόμενα έξοδα) και από τα ασυνήθη ή χαριστικά ευεργετήματα που χορηγούν στο εν λόγω κέντρο τα μέλη του ομίλου στον οποίο ανήκουν.

244. Στο προεκτεθέν ευεργέτημα των κέντρων συντονισμού επιβάλλεται ο συνήθης φόρος επί των εταιριών.

83 — Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για: αμοιβές και άμεσα εταιρικά προνόμια των μελών της διευθύνσεως προσωπικού, εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως του εργοδότη, εργοδοτικές προμηδοτήσεις για παράνομες ασφαλίσεις, καθώς και συντάξεις λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου και συντάξεις επίζώντος (Εγκύκλιος C.I.R.H.421/439.244 dd. της 29ης Νοεμβρίου 1993, κεφάλαιο III, F, σημείο 42).

84 — Η έννοια των «χρηματοοικονομικών δαπανών» ορίζεται στο ίδιο σημείο 42 της προαναφερθείσας εγκυκλίου ως περιλαμβάνουσα τους τόκους, τις προμήθειες και τα έξοδα που σχετίζονται με τις οφειλές: τις μειώσεις της αξίας που καταλογίζονται σε μη εμπορικές οφειλές, σε τοποθετήσεις ταμειακών διαθεσίμων και σε διαθέσιμες αξίες: την επιβάρυνση του οικείου κέντρου στη διαπραγμάτευση οφειλών: τις διαφορές συναλλάγματος και μετατροπής νομισμάτων, καθώς και όλα τα άλλα έξοδα που, σύμφωνα με τη λογιστική νομοθεσία, πρέπει να υπολογισθούν ως χρηματοοικονομικές δαπάνες.

245. Αυτή η μέθοδος καθορισμού του φορολογητέου ευεργετήματος στηρίζεται στην καλούμενη «cost plus» μέθοδο, η οποία αποτελεί ένα από τα συστήματα που καθιέρωσε ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ) όσον αφορά τη φορολόγηση υπηρεσιών παρασχεθεισών από θυγατρική εταιρία ή από μόνιμη εγκατάσταση για λογαριασμό των εταιριών που ανήκουν στον ίδιο διεθνή όμιλο και είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη.

246. Η μέθοδος αυτή επιδιώκει τον ακόλουθο σκοπό. Ο καθορισμός των τιμών για τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου διεθνούς ομίλου μπορεί να επηρεαστεί από φορολογικές εκτιμήσεις κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μειωθεί ο συνολικός φόρος που πρέπει να καταβάλει ο εν λόγω όμιλος, σε συνάρτηση με τη φορολογητέα βάση που εφαρμόζεται σε κάθε χώρα. Προς αποφυγή της πρακτικής αυτής και των διορθωτικών πράξεων φόρου εκ μέρους εθνικών αρχών, καθώς και του κινδύνου διπλής φορολόγησης, εξετάστηκαν διάφορες μέθοδοι στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ, προκειμένου να καθοριστούν οι «τιμές μεταβιβάσεως» προϊόντων ή υπηρεσιών εντός του ίδιου διεθνούς ομίλου. Σκοπός των μεθόδων αυτών είναι οι εν λόγω τιμές να αντιστοιχούν σε εκείνες που θα καθορίζονταν υπό τους συνήθεις όρους ανταγωνισμού. Η μέθοδος «cost plus», που συγκαταλέγεται στις μεθόδους αυτές, λαμβάνει ως βάση υπολογισμού τα έξοδα στα οποία προβαίνει ο παρέχων υπηρεσίες και εφαρμόζει σε αυτά περιθώριο εύλογου ποσοστιαίου κέρδους⁸⁵.

247. Στην απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή δεν χαρακτηρίζει ως «κρατική ενίσχυση» την εν λόγω μέθοδο κατ' αποκοπήν φορολόγησης, αυτή καθαυτή. Αποδίδει τον εν λόγω χαρακτηρισμό στην ενέργεια των βελγικών αρχών να αφαιρέσουν από το σύνολο των εξόδων λειτουργίας που χρησιμεύουν ως βάση υπολογισμού για τον καθορισμό του φορολογητέου εισοδήματος των κέντρων συντονισμού,

αφενός, τα έξοδα προσωπικού και, αφετέρου, τις χρηματοοικονομικές δαπάνες, οι οποίες αντιστοιχούν σε σημαντικό από ποσοτικής απόψεως κόστος. Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι, ελλείψει αντικειμενικών κριτηρίων καθορισμού του ποσοστού ευεργετημάτων που πρέπει να ληφθούν υπόψη, το ποσοστό αυτό καθορίζεται, καταρχήν, στο 8%. Η Επιτροπή φρονεί ότι, λαμβανομένου υπόψη του αποκλεισμού των δύο αυτών ειδών εξόδων και κατ' εφαρμογήν του εν λόγω ποσοστού, το φορολογητέο ποσό στο οποίο πρέπει να εφαρμοστεί ο συνήθης συντελεστής φορολόγησης των οικείων εταιριών δεν καθιστά δυνατή τη φορολόγηση των υπηρεσιών που παρέχουν τα κέντρα συντονισμού σαν να είχαν παρασχεθεί από άλλη εταιρία, στο πλαίσιο ελεύθερου ανταγωνισμού, σύμφωνα με την αρχή που διέπει τη μέθοδο «cost plus» του ΟΟΣΑ.

248. Η Forum 187 αμφισβητεί την ανάλυση της Επιτροπής για τους εξής λόγους.

249. Επισημαίνει, καταρχάς, ότι ο αποκλεισμός των χρηματοοικονομικών δαπανών και των εξόδων προσωπικού από τη βάση φορολόγησης δεν αντιβαίνει στα αρχές του ΟΟΣΑ όσον αφορά τον καθορισμό τιμών μεταβιβάσεως. Οι αρχές αυτές καθορίζουν τα έξοδα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την κοστολόγηση προϊόντων και υπηρεσιών σε μια συνδεδεμένη επιχείρηση, αλλά δεν αφορούν τη φορολόγηση των εξόδων αυτών, η οποία αποτελεί παρακλούθημα της εν λόγω διαδικασίας.

250. Όσον αφορά, ακολούθως, τον αποκλεισμό των χρηματοοικονομικών δαπανών, η Forum 187 υποστηρίζει ότι η φορολόγησή

85 — Βλ. *Principes applicables en matière de prix de transfert à l'intention des entreprises multinationales et des administrations fiscales*, Éditions de l'OCDE, Paris, 2001, σ. II-12 και VII-1.

τους θα είχε ως συνέπεια την επιβολή φόρου ανώτερου από το περιθώριο κέρδους που διαθέτουν τα κέντρα συντονισμού. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση κατά την οποία τα εν λόγω κέντρα πραγματοποιούν συναλλαγές οι οποίες καταχωρίζονται λογιστικώς τόσο ως δαπάνες όσο και ως έσοδα, χωρίς να έχουν υπάρξει απώλειες ή κέρδη.

251. Κατά τη Forum 187, επιβάλλεται επίσης η συνεκτίμηση των οικονομικών στοιχείων του διεθνούς ομίλου στο σύνολό του. Ένας φορολογικός συντελεστής μειωμένος στο επίπεδο των κέντρων συντονισμού μπορεί να αντισταθμιστεί με την επιβολή φόρου ανώτερου από το επίπεδο του ομίλου. Πολλές χώρες επιβάλλουν στη μητρική εταιρία φόρο επί των συνολικών κερδών της και διαθέτουν σύστημα φορολογήσεως των ελεγχόμενων αλλοδαπών εταιριών.

252. Η Forum 187 υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη ότι, βάσει της μεθόδου «cost plus», είναι δυνατή η φορολόγηση των εν λόγω κέντρων ακόμη και αν έχουν υποστεί απώλειες και ότι η περίπτωση αυτή δεν είναι εντελώς υποθετική.

253. Όσον αφορά τον αποκλεισμό των εξόδων προσωπικού, η Forum 187 αναφέρει ότι ο αποκλεισμός αυτός αντισταθμίζεται από τον φόρο ύψους 10 000 ευρώ ανά υπάλληλο για τους δέκα πρώτους υπαλλήλους. Πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη ότι πολλά κέντρα συντονισμού απασχολούν διασυννοριακούς υπαλλήλους των οποίων η φορολογική κατάσταση είναι περίπλοκη.

254. Η Forum 187 αμφισβητεί, τέλος, τη βασιμότητα της αιτιάσεως της Επιτροπής όσον αφορά την εφαρμογή σταθερού κατ' αποκοπή συντελεστή 8 % για τον καθορισμό του περιθωρίου κέρδους. Ο συντελεστής αυτός εγκρίθηκε το 1990 από τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής, Leon Brittan. Αντιστοιχούσε στον συντελεστή φορολογήσεως των αλλοδαπών θυγατρικών εταιριών στο Βέλγιο. Το ότι πρόκειται περί διοικητικής πρακτικής δεν στερεί από τον εν λόγω συντελεστή τη νομική αξία του. Τέλος, ο συντελεστής αυτός δεν εφαρμόζεται συστηματικώς, δεδομένου ότι οι αρμόδιες αρχές μπορούν να χρησιμοποιούν κατώτερο ή ανώτερο συντελεστή ανάλογα με την προσιθέμενη από κάθε κέντρο αξία.

255. Η Forum 187 υπενθυμίζει, επίσης, ένα κανόνα βάσει του οποίου το φορολογητέο εισόδημα δεν μπορεί να είναι κατώτερο του συνολικού ποσού των δαπανών ή εξόδων τα οποία δεν μπορούν να αποκλεισθούν ως επαγγελματικά έξοδα και ασυνήθη ή χαριστικά ευεργετήματα παραχωρηθέντα στο εν λόγω κέντρο από τα μέλη του ομίλου στον οποίο ανήκουν.

256. Φρονώ ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι πειστικά.

257. Επισημαίνω, καταρχάς, ότι η Forum 187 δεν αμφισβητεί ότι η ύπαρξη ενός ευεργετήματος πρέπει να εκτιμάται βάσει του κριτηρίου στο οποίο στηρίζεται η μέθοδος «cost plus» του ΟΟΣΑ, ήτοι στο ότι οι τιμές μεταβιβάσεως πρέπει να εφαρμόζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καταλήγουν σε τιμές οι οποίες θα εφαρμόζονταν

υπό τους συνήθεις όρους ανταγωνισμού. Για να εξακριβωθεί η ύπαρξη ευεργετήματος, είναι απαραίτητο ένα σημείο αναφοράς. Όπως επισήμανε η Επιτροπή με το σημείο 95 της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η μέθοδος «cost plus» που καθιέρωσε ο ΟΟΣΑ έχει ως σκοπό τη φορολόγηση των κέντρων που παρέχουν υπηρεσίες εντός του ομίλου με βάση φορολογήσεως αντίστοιχη εκείνης που προκύπτει από την εφαρμογή του συστήματος κοινού δικαίου, το οποίο στηρίζεται στη διαφορά μεταξύ των εσόδων και των δαπανών μιας επιχειρήσεως που ασκεί τις δραστηριότητές της υπό όρους ελεύθερου ανταγωνισμού. Επομένως, βάσει του κριτηρίου αυτού πρέπει να εξεταστεί αν η μέθοδος καθορισμού των φορολογητέων εσόδων που προβλέπει το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού περιορίζει την επιβάρυνση που «κανονικά» επιβάλλεται στα εν λόγω κέντρα.

258. Κατά τη *Forum 187*, ο αποκλεισμός των χρηματοοικονομικών δαπανών και των εξόδων προσωπικού δεν αντιβαίνει στην αρχή «cost plus» του ΟΟΣΑ. Επί του σημείου αυτού, δεν συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής. Όπως επισημάνθηκε, η μέθοδος αυτή σκοπεί στην εφαρμογή τιμών μεταβιβάσεως ανάλογων προς εκείνες που εφαρμόζονται στο πλαίσιο ελεύθερου ανταγωνισμού. Τα έξοδα προσωπικού και οι χρηματοοικονομικές δαπάνες που εντάσσονται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων διαχειρίσεως διαθέσιμων ή χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων αποτελούν, όπως επισημαίνει η Επιτροπή με το σημείο 89 της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, στοιχεία τα οποία συμβάλλουν καθοριστικά στην πραγματοποίηση εσόδων από τα κέντρα συντονισμού, καθόσον τα κέντρα αυτά παρέχουν υπηρεσίες, χρηματοοικονομικής ιδίως

φύσεως. Για τον ίδιο λόγο, δεν μπορεί επίσης να αμφισβητηθεί ότι οι δύο αυτές κατηγορίες δαπανών αντικατοπτρίζουν σημαντικό μέρος των συνολικών δαπανών λειτουργίας που βαρύνουν τα εν λόγω κέντρα⁸⁶.

259. Επομένως, συμφωνώ με την ανάλυση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία ο αποκλεισμός των εν λόγω δαπανών από τα έξοδα που χρησιμεύουν στον καθορισμό των φορολογητέων εισοδημάτων των οικείων κέντρων δεν οδηγεί στην εφαρμογή τιμών μεταβιβάσεως ανάλογων προς εκείνες που εφαρμόζονται στο πλαίσιο ελεύθερου ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, ο εν λόγω αποκλεισμός μπορεί να αποφέρει οικονομικό ευεργέτημα στα εν λόγω κέντρα και στους ομίλους στους οποίους ανήκουν.

260. Η ανάλυση αυτή δεν αναιρείται από τη διαπίστωση ότι η συνεκτίμηση των χρηματοοικονομικών δαπανών θα μπορούσε, σε ορισμένες περιπτώσεις, να οδηγήσει σε υπερβολικά υψηλή βάση φορολογήσεως. Το στοιχείο αυτό, αν εξακριβωθεί, αποδεικνύει ότι η μέθοδος «cost plus» δεν ενδείκνυται για την καθιέρωση τιμών μεταβιβάσεως των κέντρων συντονισμού. Ωστόσο, δεν δικαιολογεί τον εξ ολοκλήρου αποκλεισμό των χρηματοοικονομικών δαπανών.

261. Το οικονομικό ευεργέτημα που εξασφαλίζει αυτός ο αποκλεισμός δεν μπορεί επίσης να σχετικοποιηθεί ή να εξουδετερωθεί υπό το πρίσμα της φορολογικής επιβα-

⁸⁶ — Βλ., επί του σημείου αυτού, το υπόδειγμα υπολογισμού που περιλαμβάνει το σημείο 50 της εγκυκλίου Ci.RH.421/439.244 dd. της 29ης Νοεμβρίου 1993.

ρύνσεως που επιβάλλεται συνολικώς στον διεθνή όμιλο, λόγω της φορολογήσεως, εντός των άλλων κρατών μελών, των διαφόρων εταιριών που ανήκουν στον οικείο όμιλο. Το αν το επίδικο καθεστώς δημιουργεί ευεργέτημα υπέρ των δικαιούχων του πρέπει να εκτιμηθεί βάσει του φορολογικού καθεστώτος του οικείου κράτους μέλους.

262. Ομοίως, το ότι προβλέπεται, βάσει του εν λόγω συστήματος, το ενδεχόμενο φορολογήσεως ενός κέντρου συντονισμού χωρίς να έχει πραγματοποιήσει κέρδη δεν θίγει, κατά την άποψή μου, τη βασιμότητα της αναλύσεως της Επιτροπής. Ο κίνδυνος αυτός είναι συνυφασμένος με τη μέθοδο «cost plus», καθόσον η μέθοδος αυτή δεν λαμβάνει υπόψη ως βάση υπολογισμού τη διαφορά μεταξύ εσόδων και εξόδων, αλλά τις δαπάνες λειτουργίας. Επομένως, ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον συστηματικό αποκλεισμό των εξόδων προσωπικού και των χρηματοοικονομικών δαπανών, που αποτελούν δαπάνες απαραίτητες για την άσκηση της δραστηριότητας των εν λόγω κέντρων. Επιπλέον, το γεγονός ότι το επίδικο καθεστώς εφαρμόστηκε επί σειρά ετών σε 220 ή 230 περίπου κέντρα συντονισμού επιβεβαιώνει την ανάλυση της Επιτροπής καθώς και το γεγονός ότι ο κίνδυνος φορολογήσεως, παρά την έλλειψη κερδών, δεν στέρησε από το εν λόγω καθεστώς τον ευεργετικό χαρακτήρα του.

263. Όσον αφορά τον θεσπισθέντα την 1η Ιανουαρίου 1993 ετήσιο φόρο ύψους 10 000 ευρώ ανά μέλος του προσωπικού πλήρους απασχολήσεως, η Επιτροπή, ορθώς κατά την άποψή μου, συνήγαγε από το γεγονός ότι το ανώτατο όριο του εν λόγω φόρου ανέρχεται στα 100 000 ευρώ το συμπέρασμα ότι ο φόρος αυτός δεν αντισταθμίζει τα ευεργετικά αποτελέσματα του συστηματικού αποκλεισμού όλων των εξόδων προσωπικού. Αυτό το ανώτατο όριο αντιστοιχεί στον

ελάχιστο αριθμό δέκα υπαλλήλων πλήρους απασχολήσεως που τα κέντρα συντονισμού υποχρεούνται να απασχολούν για τα δύο πρώτα έτη δραστηριότητάς τους. Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι τα 220 ή 230 κέντρα συντονισμού που ιδρύθηκαν στο Βέλγιο δημιούργησαν 9 000 άμεσες θέσεις απασχολήσεως, αριθμός που αντιστοιχεί σε μέσο όρο ανώτερο των δέκα υπαλλήλων ανά κέντρο.

264. Όσον αφορά τον συντελεστή 8% που, ελλείψει ειδικότερης προβλέψεως, εφαρμόζεται στις δαπάνες λειτουργίας για τον καθορισμό της φορολογητέας βάσεως, η Επιτροπή εξήγησε πειστικώς, κατά την άποψή μου, ότι είναι ανεπαρκής, στο μέτρο που αφορά βάση υπολογισμού σημαντικώς μειωμένη και δεδομένου ότι τα κέντρα συντονισμού ασκούν τις δραστηριότητές τους σε πολύ διαφορετικούς τομείς, στους οποίους το περιθώριο κέρδους μπορεί, ως εκ τούτου, να διαφέρει. Το στοιχείο που επικαλείται η Forum 187, ότι δηλαδή ο συντελεστής αυτός αντιστοιχεί στον συντελεστή φορολογήσεως των κερδών των θυγατρικών εταιριών στο Βέλγιο δεν ασκεί επιρροή, καθόσον, στο φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού, ο εν λόγω συντελεστής χρησιμεύει για τον υπολογισμό του περιθωρίου κέρδους στο οποίο εφαρμόζεται ο συνήθης συντελεστής φόρου επί των εταιριών.

265. Τέλος, φρονώ ότι η Επιτροπή ορθώς υποστηρίζει ότι η εναλλακτική βάση φορολογίας, που χρησιμεύει για την αποφυγή ενδεχόμενων καταχρήσεων με την καθιέρωση ελάχιστου ορίου, δεν είναι ικανή να καταργήσει το ευεργέτημα το οποίο δημιουργεί ο συνδυασμός του αποκλεισμού των προαναφερθέντων εξόδων και της εφαρμογής του συντελεστή 8%. Συγκεκριμένα, με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή επισήμανε ότι αυτή η

εναλλακτική βάση περιλαμβάνει μόνο ποσά με τα οποία φορολογούνται επίσης στο Βέλγιο εταιρίες μη υπαγόμενες στο επίδικο καθεστώς, πέραν του λογιστικού κέρδους που η μέθοδος «cost plus» μπορεί να επαναφέρει προς όφελος των κέντρων συντονισμού.

σμού που διαθέτουν ακίνητη περιουσία, ήτοι σε λιγότερα από το 5% των εν λόγω κέντρων. Αφετέρου, το βελγικό δίκαιο προβλέπει και άλλες περιπτώσεις απαλλαγής από τον εν λόγω φόρο, στις οποίες θα μπορούσαν να εμπίπτουν τα απηλλαγμένα κέντρα συντονισμού.

266. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή έκρινε ορθώς, κατά την άποψή μου, ότι οι κανόνες περί καθορισμού των φορολογητέων εισοδημάτων αποτελούσαν ευεργέτημα για τα κέντρα συντονισμού και τους ομίλους στους οποίους ανήκουν.

269. Φρονώ ότι η εκτίμηση της Επιτροπής ότι η απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας αποτελεί όντως ευεργέτημα κατά την έννοια της νομολογίας ευσταθεί. Σημειωτέον ότι οι άλλες περιπτώσεις απαλλαγής από τον λόγω φόρο τις οποίες προβλέπει το βελγικό δίκαιο δεν καλύπτουν το σύνολο των εγκατεστημένων στο Βέλγιο εταιριών. Η εν λόγω ρύθμιση απαλλάσσει, συνεπώς, τα κέντρα συντονισμού από μια δαπάνη η οποία καταρχήν βαρύνει τον προϋπολογισμό των εταιριών.

Απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας

267. Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού προβλέπει ότι τα κέντρα αυτά απαλλάσσονται από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας για τα ακίνητα που χρησιμοποιούν κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Όπως προκύπτει από την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ο παρακρατούμενος φόρος ακίνητης περιουσίας είναι μια δαπάνη βαρύνουσα καταρχήν κάθε εταιρία η οποία διαθέτει ακίνητο στο Βέλγιο, ως κύριος ή νομέας, ως ακίνητα δε νοούνται κτίρια ή οικόπεδα, συμπεριλαμβανομένων των υλικών και του εξοπλισμού που αποτελούν ακίνητα είτε εκ της φύσεώς τους είτε λόγω του σκοπού για τον οποίο χρησιμοποιούνται.

270. Η εν λόγω ανάλυση δεν αναιρείται από το γεγονός ότι της απαλλαγής αυτής απολαύουν ουσιαστικώς λιγότερα από το 5% των εν λόγω κέντρων, διότι περισσότερα από το 95% των κέντρων αυτών μισθώνουν το ακίνητο εντός του οποίου ασκούν τις δραστηριότητές τους. Αρκεί η διαπίστωση ότι το μέτρο αυτό εξασφαλίζει οικονομικό ευεργέτημα στα κέντρα συντονισμού που έχουν στην κυριότητά τους το ακίνητο εντός του οποίου ασκούν τις δραστηριότητές τους, έναντι μιας άλλης εταιρίας η οποία έχει επίσης την κυριότητα του ακινήτου που χρησιμοποιεί για επαγγελματικούς λόγους, αλλά δεν εμπίπτει σε μια από τις άλλες απαλλαγές που προβλέπει το βελγικό δίκαιο.

268. Η Forum 187 αμφισβητεί ότι πρόκειται για ευεργέτημα, διότι, αφενός, η απαλλαγή αυτή χορηγείται μόνο στα κέντρα συντονι-

271. Επομένως, ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι η απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας αποτελεί ευεργέτημα κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

Απαλλαγή από τον φόρο εισφοράς

272. Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού προβλέπει επίσης ότι ο φόρος μεταβιβάσεως ύψους 0,50 % που προβλέπεται από τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου δεν οφείλεται για τις εισφορές προς τα κέντρα συντονισμού, ούτε για τις αυξήσεις του εταιρικού κεφαλαίου τους.

273. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι δεν πρόκειται περί ευεργετήματος, διότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 69/335/ΕΟΚ⁸⁷ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διατηρούν σε ισχύ τις απαλλαγές για τις συναλλαγές κεφαλαίου που ίσχυαν την 1η Ιουλίου 1984⁸⁸, η δε προβλεπόμενη υπέρ των κέντρων συντονισμού απαλλαγή θεσπίστηκε πριν από την ημερομηνία αυτή.

87 — Οδηγία 69/335/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 1969, περί των εμμέσων φόρων των επβαλλομένων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων (ΕΕ L 249, σ. 25), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 85/303/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985 (ΕΕ L 156, σ. 23, στο εξής: οδηγία 69/335).

88 — Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 69/335 έχει ως εξής: «Τα κράτη μέλη απαλλάσσουν από τον φόρο εισφοράς τις πράξεις εκτός από τις αναφερόμενες στο άρθρο 9 οι οποίες, την 1η Ιουλίου 1984, απαλλάσσονταν ή υπάγονταν στη φορολογία με συντελεστή 0,50 % ή μικρότερο. Η απαλλαγή υπόκειται στους όρους που ίσχυαν κατά την ημερομηνία αυτή για τη χορήγηση απαλλαγής, ή, ενδεχομένως, για την επιβολή φορολογικού συντελεστή 0,50 % ή μικρότερου. [...]»

274. Φρονώ ότι το επιχείρημα της Forum 187 δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, μολονότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 69/335 προβλέπει όντως ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν σε ισχύ την απαλλαγή των εργασιών που ήδη απαλλάσσονταν την 1η Ιουλίου 1984, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό έννοια αντίθετη προς τους κανόνες της Συνθήκης, όπως πχ. προς το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Η διάταξη αυτή δεν πρέπει, συνεπώς, να παρέχει σε ένα κράτος μέλος τη δυνατότητα να διατηρεί στην έννομη τάξη του μια κατάσταση στην οποία η απαλλαγή από τον φόρο εισφοράς προβλέπεται για ορισμένα μόνο είδη εταιριών όπως τα κέντρα συντονισμού, εξασφαλίζοντάς τους ευεργέτημα έναντι των άλλων εταιριών που είναι εγκατεστημένες στο έδαφος του εν λόγω κράτους.

275. Η διακριτική αυτή μεταχείριση θα μπορούσε να εμπίπτει στο άρθρο 9 της οδηγίας 69/335, σύμφωνα με το οποίο ορισμένες κατηγορίες εργασιών ή κεφαλαιουχικών εταιριών δύναται να αποτελέσουν αντικείμενο απαλλαγών, μειώσεων ή αυξήσεων των συντελεστών για λόγους φορολογικής δικαιοσύνης ή για κοινωνικούς λόγους ή για να παράσχουν σε ένα κράτος μέλος τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει ειδικές καταστάσεις. Η εφαρμογή, πάντως, της δυνατότητας αυτής εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι το οικείο κράτος μέλος έχει υποβάλει εμπροθέσμως σχετική αίτηση στην Επιτροπή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 97 ΕΚ. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται, στοιχείο που δεν αμφισβητείται από τη Forum 187.

276. Συνεπώς, η Επιτροπή ορθώς, κατά την άποψή μου, έκρινε ότι η απαλλαγή από τον φόρο μεταβιβάσεως για τις εισφορές προς τα κέντρα συντονισμού και οι αυξήσεις του εταιρικού κεφαλαίου τους αποτελούν ευεργέτημα το οποίο εμπίπτει στο άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

Απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας

277. Το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού προβλέπει ότι απαλλάσσονται από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας, ήτοι από την παρακράτηση στην πηγή, τα μερίσματα, οι φόροι και τα τέλη που καταβάλλουν τα κέντρα, εκτός αν, στην περίπτωση των τόκων, καταβάλλονται σε δικαιούχο ο οποίος υπόκειται στον φόρο φυσικών ή νομικών προσώπων στο Βέλγιο. Απαλλάσσονται επίσης από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας τα εισοδήματα που τα εν λόγω κέντρα λαμβάνουν υπό τη μορφή χρηματικών καταθέσεων.

278. Η Επιτροπή έκρινε, με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, ότι η γενική αυτή απαλλαγή των διανεμόμενων από τα κέντρα συντονισμού εισοδημάτων εξασφαλίζει οικονομικό ευεργέτημα στα κέντρα και στους ομίλους στους οποίους ανήκουν, στο μέτρο που βγαίνει πέραν των απαλλαγών που προβλέπει το κοινό δίκαιο. Ως εκ τούτου, τα διανεμόμενα από τα εν λόγω κέντρα εισοδήματα απαλλάσσονται από τον φόρο, ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο με τα έσοδα άλλων εταιριών, στις εξής τρεις περιπτώσεις: αφενός, όταν ο δικαιούχος είναι

αλλοδαπή εταιρία εγκατεστημένη εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε χώρα με την οποία το Βασίλειο του Βελγίου δεν έχει συνάψει συμφωνία για την πρόληψη της διπλής φορολογήσεως, αφετέρου, όταν πρόκειται για εταιρία η οποία είναι εγκατεστημένη στο Βέλγιο ή σε άλλο κράτος μέλος και δεν πληροί τις προϋποθέσεις της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ⁸⁹ και, τέλος, όταν πρόκειται για εταιρία εγκατεστημένη σε μια από τις πολλές χώρες με τις οποίες το εν λόγω κράτος μέλος έχει συνάψει συμφωνία προβλέπουσα παρακράτηση στην πηγή, έστω και μειωμένη.

279. Η Επιτροπή αναφέρει επίσης ότι το ευεργέτημα που εξασφαλίζει η εν λόγω απαλλαγή απορρέει είτε από την αναστολή πληρωμής του τελικού φόρου, είτε από τη μείωση του φόρου αυτού, είτε, τέλος, από την πλήρη έλλειψη φόρου επί της κινητής περιουσίας.

280. Η Forum 187 αμφισβητεί ότι αυτή η απαλλαγή αποτελεί ευεργέτημα για τους ακόλουθους λόγους. Φρονεί ότι το βελγικό φορολογικό δίκαιο προβλέπει σειρά απαλλαγών από τον φόρο κινητής περιουσίας και ότι τα κέντρα συντονισμού βρίσκονταν στην ίδια κατάσταση με τις τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά κέντρα, για τα οποία ίσχυε παρεμφερής απαλλαγή. Οι περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται η Επιτροπή, όπου η φορολογική απαλλαγή των εν λόγω κέντρων παρέκκλινε από τις απαλλαγές που ίσχυαν υπέρ των άλλων εταιριών, είναι ελάχιστα. Στην πραγματικότητα, ελάχιστα

89 — Οδηγία 90/435 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1990, σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών (ΕΕ L 225, σ. 6).

κέντρα επωφελούνταν αυτής της πρόσθετης απαλλαγής, διότι το Βασίλειο του Βελγίου είχε συνάψει συμβάσεις για την πρόληψη της διπλής φορολογήσεως με πολλά άλλα κράτη και ο αριθμός των κέντρων συντονισμού που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις της οδηγίας 90/435 είναι πολύ περιορισμένος. Η Επιτροπή δεν έλαβε επίσης υπόψη ότι αυτή η απαλλαγή μπορούσε να αποβεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, ασύμφορη για τα εν λόγω κέντρα.

εγκατεστημένες οι εν λόγω εταιρίες. Η απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο για τα εισοδήματα που διανέμονται από τα κέντρα συντονισμού συνεπάγεται τη μη φορολόγηση των εταιριών του ομίλου που βρίσκονται στην προαναφερθείσα κατάσταση. Το επιχείρημα της Forum 187 ότι η εν λόγω απαλλαγή συνεπάγεται πλήρη έλλειψη φορολογήσεως μόνον όταν οι δικαιούχοι δεν φορολογούνται στο Βέλγιο δεν θίγει τη βασιμότητα της εν λόγω εκτιμήσεως.

281. Κατά τη Forum 187, είναι επίσης εσφαλμένος ο ισχυρισμός ότι η απαλλαγή από τον φόρο κινητής περιουσίας εξασφαλίζει ευεργέτημα υπό τη μορφή αναστολής της καταβολής του φόρου, διότι όλες οι εταιρίες, συμπεριλαμβανομένων των κέντρων συντονισμού, υποχρεούνται να προκαταβάλουν τον φόρο σε τέσσερις δόσεις. Ομοίως, οι μοναδικές περιπτώσεις στις οποίες η εν λόγω απαλλαγή οδηγεί σε πλήρη απουσία φορολογήσεως είναι εκείνες κατά τις οποίες οι δικαιούχοι δεν υπόκεινται σε φόρο επί των εταιριών στο Βέλγιο, οπότε δεν πρόκειται περί πραγματικού ευεργετήματος.

283. Ομοίως, θεωρώ πειστικές τις εξηγήσεις της Επιτροπής όσον αφορά την άποψή της ότι η απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας δημιουργεί ευεργέτημα υπό τη μορφή αναστολής της καταβολής του φόρου. Συγκεκριμένα, είναι προτιμότερο για τους δικαιούχους πληρωμών εκ μέρους των κέντρων συντονισμού να προκαταβάλουν οικειοθελώς φόρο στο Βασίλειο του Βελγίου, σύμφωνα με χρονοδιάγραμμα το οποίο επιλέγει η εταιρία βάσει των αναμενόμενων φορολογητέων εσόδων της, παρά να τους επιβάλλεται συστηματικώς και κατ' αποκοπήν κράτηση επί κάθε διανεμόμενου ποσού.

282. Τα επιχειρήματα της Forum 187 δεν αποδεικνύουν ότι η ανάλυση της Επιτροπής είναι εσφαλμένη. Η Επιτροπή δικαιολογεί, με τις εξηγήσεις που περιλαμβάνει στην απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, τα ευεργετήματα που η εν λόγω απαλλαγή εξασφαλίζει ανάλογα με τις περιστάσεις. Η Forum 187 επισημαίνει ότι ο παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας αποτελεί τον οριστικό βελγικό φόρο επί των εισοδημάτων που διανέμονται σε αλλοδαπές εταιρίες, του οποίου η επιβολή ή η επιστροφή δεν είναι δυνατή στη χώρα στην οποία είναι

284. Επιπλέον, η Επιτροπή απέδειξε ότι η απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας της οποίας τυγχάνουν τα εν λόγω κέντρα βαίνει πέραν των απαλλαγών που προβλέπει το κοινό δίκαιο για τις επιχειρήσεις, οπότε το επίδικο καθεστώς δημιουργεί ευεργέτημα, στο πλαίσιο αυτό, έναντι του ισχύοντος καθεστώτος κοινού δικαίου.

Πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας

285. Στο πλαίσιο του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού, προστίθεται στην απαλλαγή από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας ένας «πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας» για τις πληρωμές που πραγματοποιούν τα εν λόγω κέντρα. Βάσει του συστήματος αυτού, οι αποδέκτες λαμβάνουν έσοδα από τα εν λόγω κέντρα, χωρίς να αφαιρείται από αυτά ο παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας, αλλά δικαιούνται να αφαιρέσουν ένα πλασματικό ποσό παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας επί του συνολικού ποσού φόρου που πρέπει να εξοφλήσουν.

286. Στο πλαίσιο της τυπικής διαδικασίας ελέγχου, οι βελγικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι ο εν λόγω πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας δεν επιβαλλόταν πλέον επί των τόκων που κατέβαλλαν τα κέντρα συντονισμού βάσει συμβάσεων συνηφθεισών από τις 24 Ιουλίου 1991 και εφεξής, ούτε επί των μερισμάτων που κατανέμονταν από την ίδια αυτή ημερομηνία, ούτε επί των τελών που καταβάλλονταν ή διανεμόνταν από 1ης Ιανουαρίου 1986.

287. Με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, η Επιτροπή έκρινε ότι, μολονότι ο συντελεστής του πλασματικού παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας μηδενίστηκε το 1991, ο φόρος αυτός αποτελεί όντως ευεργέτημα, διότι δεν καταργήθηκε. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο μηδενισμός του συντελεστή των τόκων που καταβάλλονται στο πλαίσιο συμβάσεων συνηφθεισών από το 1991 και εφεξής δεν αποκλείει το ενδεχόμενο το εν λόγω σύστημα να εξακολουθεί να εφαρμόζεται στους τόκους που εισπράχθηκαν στο πλαίσιο συμβάσεων μακροπρόθεσμων δανείων συνηφθεισών πριν από το 1991. Η Επιτροπή

αναφέρει, επιπλέον, ότι ο συντελεστής θα μπορούσε να αναθεωρηθεί με απλό βασιλικό διάταγμα.

288. Η Forum 187 αμφισβητεί την εκτίμηση της Επιτροπής. Υποστηρίζει ότι, στο μέτρο που ο συντελεστής του πλασματικού παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας είναι μηδενικός από το 1991 και εφεξής, η Επιτροπή δεν μπορεί βασίμως να ισχυρισθεί ότι πρόκειται περί κρατικής ενισχύσεως.

289. Συμφωνώ με την εκτίμηση της Επιτροπής μόνον όσον αφορά τους τόκους που καταβάλλονται στο πλαίσιο συμβάσεων μακροπρόθεσμων δανείων συνηφθεισών πριν από τον Ιούλιο του 1991. Στο μέτρο που ο πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας μπορεί να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται στους τόκους που εισπράττονται στο πλαίσιο των εν λόγω συμβάσεων, το σύστημα αυτό αποτελεί όντως, κατά την άποψή μου, οικονομικό ευεργέτημα υπέρ των κέντρων συντονισμού και των ομίλων στους οποίους ανήκουν. Αυτός ο πλασματικός παρακρατούμενος φόρος επιβάλλεται, συγκεκριμένα, επί των ποσών που οφείλουν οι δικαιούχοι τόκων από τα κέντρα συντονισμού, όπως συμβαίνει στην περίπτωση παρακρατήσεως στην πηγή η οποία, στην πραγματικότητα, δεν ολοκληρώθηκε.

290. Αντιθέτως, φρονώ ότι το εν λόγω σύστημα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ευεργέτημα μετά τον μηδενισμό του συντελεστή. Για να εκτιμηθεί η ύπαρξη μιας ενισχύσεως, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνέπειες που

μπορεί να επιφέρει το επίδικο μέτρο⁹⁰. Η Επιτροπή δεν αποδεικνύει, κατά την άποψή μου, ότι ένας πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας με μηδενικό συντελεστή θα μπορούσε να παράσχει ευεργέτημα στους δικαιούχους πληρωμών εκ μέρους των κέντρων συντονισμού ούτε, ως εκ τούτου, στα ίδια τα κέντρα και στους ομίλους στους οποίους ανήκουν. Η δυνατότητα επανεκτιμήσεως του εν λόγω συντελεστή με βασιλικό διάταγμα δεν αρκεί, αφ' εαυτής, για να θεωρηθεί πλεονέκτημα, καθόσον πρόκειται απλώς περί υποθετικής περιπτώσεως και δεδομένου ότι ένα βασιλικό διάταγμα αποτελεί νομοθετική πράξη. Φρονώ ότι η άποψη της Επιτροπής θα μπορούσε να γίνει δεκτή μόνον αν ο συντελεστής του πλασματικού παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας μπορούσε να αυξηθεί κατά περίπτωση, στο πλαίσιο πρακτικής στηριζόμενης στη διακριτική ευχέρεια της εθνικής διοικήσεως.

291. Συνεπώς, φρονώ ότι ο πλασματικός παρακρατούμενος φόρος κινητής περιουσίας αποτελεί ευεργέτημα μόνο στο μέτρο που επιβάλλεται με ανώτερο του μηδενός συντελεστή στους τόκους που καταβάλλονται βάσει συμβάσεων συνηφθεισών πριν από τις 24 Ιουλίου 1991.

Η επιλεκτικότητα

292. Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ, ως κρατική ενίσχυση νοείται ένα μέτρο που εξασφαλίζει ευεργέτημα σε «ορισμένες επιχειρήσεις» ή σε «ορισμένες παραγωγές».

90 — Απόφαση του Προτοδικείου της 27ης Ιανουαρίου 1998, T-67/94, Ladbroke Racing κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1, σκέψη 52).

Επομένως, ένα εθνικό μέτρο του οποίου η εφαρμογή εξαρτάται, όπως εν προκειμένω, από αντικειμενικά κριτήρια εμπίπτει στο άρθρο 87 ΕΚ μόνον εφόσον δεν αποτελεί μέτρο γενικής ισχύος. Όπως επισημαίνει η Foruim 187, οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού τις οποίες συνεπάγονται εθνικά μέτρα γενικής ισχύος δεν εμπίπτουν στις διατάξεις της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων, αλλά στα άρθρα 94 ΕΚ και 96 ΕΚ, τα οποία αφορούν την προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών που έχουν επιπτώσεις στη λειτουργία της κοινής αγοράς. Επομένως, ένα φορολογικό μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 ΕΚ μόνον αν έχει ειδικό ή επιλεκτικό χαρακτήρα⁹¹.

293. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Foruim 187, η Επιτροπή απέδειξε ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού έχει επιλεκτικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, από τη νομολογία προκύπτει ότι ένα εθνικό μέτρο είναι επιλεκτικό όταν, στο πλαίσιο συγκεκριμένου νομικού καθεστώτος, είναι ικανό να ευνοήσει ορισμένες επιχειρήσεις έναντι άλλων οι οποίες, από πλευράς του επιδιωκόμενου από το εν λόγω καθεστώς σκοπού, βρίσκονται σε παρεμφερή πραγματική και νομική κατάσταση⁹². Με άλλα λόγια, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας Darmon με τα σημεία 50 και 58 των προτάσεων του στην υπόθεση Sloman Neptun⁹³, το βασικό κριτήριο που θεμελιώνει τον επιλεκτικό χαρακτήρα ενός εθνικού μέτρου είναι το αν το εν λόγω μέτρο

91 — Αποφάσεις της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-200/97, Ecotrader (Συλλογή 1998, σ. I-7907, σκέψη 40), της 17ης Ιουνίου 1999, C-75/97, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-3671, σκέψη 26), και C-295/97, Piaggio (Συλλογή 1999, σ. I-3735, σκέψη 39), της 13ης Φεβρουαρίου 2003, C-409/00, Ισπανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. I-1487, σκέψη 47), και της 3ης Μαρτίου 2005, C-172/03, Heiser (Συλλογή 2005, σ. I-1627, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

92 — Προαναφερθείσες αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 2003, Ισπανία κατά Επιτροπής (σκέψη 47) και Heiser (σκέψη 40).

93 — Απόφαση της 17ης Μαρτίου 1993 (C-72/91 και C-73/91, Συλλογή 1993, σ. I-887).

παρεκκλίνει από το σύστημα στο οποίο εμπύπτει, παρεκκλίνει δε από το σύστημα αυτό όταν δεν εφαρμόζεται σε όλες τις επιχειρήσεις οι οποίες, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως και της οικονομίας του συστήματος, θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την εφαρμογή του.

294. Τα φορολογικά μέτρα που προβλέπει το καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληρούν αυτή την προϋπόθεση.

295. Όπως προαναφέρθηκε, οι απαλλαγές από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας, από τον φόρο εισφοράς και από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας, συμπεριλαμβανομένου του πλασματικού παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας, αποτελούν παρεκκλίσεις από το βελγικό φορολογικό καθεστώς κοινού δικαίου που θα εφαρμοζόταν κανονικά στα κέντρα συντονισμού. Το στοιχείο που επικαλείται η Forum 187, ότι δηλαδή υφίστανται πολλές άλλες παρεκκλίσεις από τους εν λόγω φόρους και ότι ορισμένα κέντρα συντονισμού θα μπορούσαν να επωφεληθούν από αυτές, δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι το επίδικο καθεστώς, αυτό καθαυτό, εισάγει παρέκκλιση και περιορίζει το ευεργέτημα των εν λόγω απαλλαγών στα κέντρα τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπει. Τα στοιχεία αυτά αρκούν για να αποδείξουν τον επιλεκτικό χαρακτήρα των εν λόγω απαλλαγών.

296. Όσον αφορά, ακολούθως, τον τρόπο καθορισμού των φορολογητέων εισοδημάτων, η Forum 187 υποστηρίζει ότι το επίδικο καθεστώς δεν είναι επιλεκτικό, διότι θεσπίστηκε για να εξασφαλίσει την καταλληλότερη φορολογική μεταχείριση στις πολυε-

θνικές εταιρίες που ιδρύουν κέντρα συντονισμού τα οποία οφείλουν να παρέχουν υπηρεσίες εντός του ομίλου στον οποίο ανήκουν και αντιμετωπίζουν κινδύνους διπλής φορολογήσεως, ιδίως λόγω των δραστηριοτήτων «cash pooling»⁹⁴. Το καθεστώς αυτό εφαρμόζεται, επομένως, στις εταιρίες για τις οποίες έχει προβλεφθεί. Η εφαρμογή του σε όλες τις εταιρίες θα ήταν απρόσφορη για μια μικρή βελγική εταιρία, καθώς και αυθαίρετη.

297. Προς αντίκρουση του εν λόγω επιχειρήματος, η Επιτροπή υποστηρίζει, ορθώς κατά την άποψή μου, ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού δεν είναι ανοικτό σε όλους τους πολυεθνικούς ομίλους, αλλά μόνο σε εκείνους των οποίων οι θυγατρικές είναι διασκορπισμένες σε τέσσερις τουλάχιστο διαφορετικές χώρες, διαθέτουν κεφάλαιο και αποθεματικό ύψους τουλάχιστον 1 δισεκατομμυρίου BEF και πραγματοποιούν ετήσιο ενοποιημένο κύκλο εργασιών ύψους τουλάχιστον 10 δισεκατομμυρίων BEF.

298. Λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά την άποψη της Forum 187, ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει ο καθορισμός του φορολογητέου κέρδους των κέντρων συντονισμού είναι η επιλογή ενός συστήματος το οποίο προσαρμόζεται στη φορολόγηση υπηρεσιών παρεχομένων εντός του ομίλου και αποτρέπει τη διπλή φορολόγηση, διαπιστώνω, όπως επισημαίνει η Επιτροπή με το σημείο 112 της από 17 Φεβρουαρίου 2003 αποφάσεώς της,

94 — Η δραστηριότητα αυτή, όπως περιγράφεται από τους διαδίκους της διαφοράς, αντιστοιχεί στην καθημερινή συγκέντρωση, από ένα κέντρο συντονισμού, των πλεονασμάτων ορισμένων εταιριών του ομίλου στον οποίο ανήκει και στον δανεισμό των εν λόγω πλεονασμάτων σε άλλες εταιρίες του ίδιου ομίλου.

ότι οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις αποκλείουν από την εφαρμογή του εν λόγω καθεστώτος τα κέντρα που ασκούν ίδιες δραστηριότητες, αλλά προς όφελος λιγότερο σημαντικών ομίλων, ήτοι ομίλων των οποίων οι θυγατρικές είναι εγκατεστημένες σε λιγότερες από τέσσερις χώρες και των οποίων το κεφάλαιο, καθώς και ο κύκλος εργασιών, δεν ανέρχονται στο απαιτούμενο όριο. Πρόκειται, και στην περίπτωση αυτή, για επιλεκτικό μέτρο, καθόσον αφορά μόνον «ορισμένες επιχειρήσεις».

299. Τέλος, από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι, μολονότι, με το σημείο 104 της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή επισήμανε ότι τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν κατά την τυπική διαδικασία ελέγχου «δεν μεταβάλλουν την πεποίθηση της Επιτροπής ότι το μέτρο έχει επιλεκτικό χαρακτήρα», δεν αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως, όπως υποστηρίζει η Forum 187. Η Επιτροπή εξήγησε πειστικώς, με την εν λόγω απόφαση, τους λόγους για τους οποίους τα προβλεπόμενα από το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού μέτρα είναι επιλεκτικά.

Η δικαιολόγηση από τη φύση και την οικονομία του συστήματος

300. Κατά τη νομολογία, το επίδικο μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιλεκτικό και, κατά συνέπεια, ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια της Συνθήκης, όταν η διαφοροποίηση μεταξύ των επιχειρήσεων στον τομέα των φορολογικών επιβαρύνσεων δικαιολο-

γείται από τη φύση και την οικονομία του συστήματος στο οποίο εντάσσεται⁹⁵.

301. Έχει, επίσης, γίνει δεκτό ότι στο κράτος μέλος που εισήγαγε στην έννομη τάξη του την εν λόγω διαφοροποίηση στον τομέα των επιβαρύνσεων απόκειται να αποδείξει ότι η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται πράγματι από τη φύση και την οικονομία του συστήματος στο οποίο εντάσσεται⁹⁶.

302. Η Forum 187 επαναλαμβάνει, επί του σημείου αυτού, τα επιχειρήματα που είχε ήδη προβάλει, ότι δηλαδή το επίδικο καθεστώς δεν αποτελεί παρέκκλιση από το γενικό καθεστώς, αλλά ένα διαφορετικό είδος φορολογίας το οποίο υπαγορεύεται από τη λογική φορολογήσεως και την ανάγκη επίλυσεως του προβλήματος της διπλής φορολόγησεως των υπηρεσιών που παρέχονται στο εσωτερικό ενός διεθνούς ομίλου εταιριών. Επισημαίνει εκ νέου ότι το εν λόγω καθεστώς εφαρμόζεται μόνο σε πολυεθνικές εταιρίες, διότι το πρόβλημα αυτό καθίσταται πράγματι πολύπλοκο μόνον όταν εμπλέκονται πολλές θυγατρικές. Τέλος, το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελεί ενιαίο σύνολο και τα διάφορα μέτρα που προβλέπει δεν πρέπει να εξετάζονται χωριστά.

95 — Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-308/01, *GIL Insurance* κ.λπ. (Συλλογή 2004, σ. I-4777, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Βλ., για πρόσφατη εφαρμογή, απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, C-128/03 και C-129/03, *AEM* και *AEM Torino* (Συλλογή 2005, σ. I-2861, σκέψη 39).

96 — Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-159/01, *Κάτω Χώρες* κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-4461, σκέψη 43).

303. Κατά την άποψή μου, τα επιχειρήματα αυτά δεν αποδεικνύουν ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού δικαιολογείται από την ιδιαίτερη κατάσταση αυτών των κέντρων ή των ομίλων στους οποίους ανήκουν. Φρονώ ότι η Forum 187 περιορίζεται σε απλές εκτιμήσεις, αλλά δεν εξηγεί πραγματικά τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι ο κίνδυνος διπλής φορολόγησεως δικαιολογεί τον περιορισμό της εφαρμογής του επίδικου καθεστώτος στα κέντρα που ιδρύθηκαν από σημαντικούς ομίλους. Δεν αποδεικνύει επίσης ότι ο εν λόγω κίνδυνος διπλής φορολόγησεως καθιστούσε αναγκαία τα ευεργετήματα που εξασφαλίζει η μέθοδος καθορισμού των φορολογητέων εισοδημάτων και τις διαφορές απαλλαγές από το επίδικο καθεστώς, ούτε εξηγεί τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι τα διάφορα μέτρα στα οποία συνίσταται το εν λόγω καθεστώς έπρεπε οπωσδήποτε να εκτιμηθούν από κοινού. Η Forum 187 δεν αποδεικνύει επίσης ότι τα διάφορα μέτρα που προβλέπονται στο πλαίσιο του εν λόγω καθεστώτος δικαιολογούνται από το φορολογικό σύστημα που ισχύει στο Βέλγιο.

304. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, τα μέτρα που προβλέπονται στο πλαίσιο του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού αποτελούν όντως ευεργετήματα κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

— Ο κρατικός χαρακτήρας του μέτρου

305. Κατά τη νομολογία, για να χαρακτηρισθούν κάποια ευεργετήματα ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει, αφενός, να καταλογίζονται στο Δημόσιο και, αφετέρου,

να χορηγούνται άμεσα ή έμμεσα με κρατικούς πόρους⁹⁷.

306. Η πρώτη από τις δύο αυτές σωρευτικές προϋποθέσεις δεν αμφισβητείται και δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να αμφισβητηθεί, καθόσον το επίδικο καθεστώς αποτελεί φορολογικό καθεστώς θεσπισθέν από το Βασίλειο του Βελγίου.

307. Αντιθέτως, η Forum 187 υποστηρίζει ότι το επίδικο καθεστώς δεν πληροί τη δεύτερη προϋπόθεση, διότι αύξησε τα φορολογικά έσοδα του εν λόγω κράτους μέλους. Συγκεκριμένα, το κράτος αυτό εισέπραξε περισσότερα από 500 εκατομμύρια ευρώ ως φορολογικά έσοδα και εταιρικές συνδρομές από τα κέντρα συντονισμού. Συνεπώς, δεν υπήρξε μεταβίβαση κρατικών πόρων.

308. Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Για να πληρούται η προϋπόθεση περί χρηματοδοτήσεως της ενισχύσεως με κρατικούς πόρους, αρκεί τα μέτρα να καλύπτεται, άμεσα ή έμμεσα, από τον κρατικό προϋπολογισμό⁹⁸. Η άρνηση του οικείου κράτους μέλους να εισπράξει φόρο εν όλω ή εν μέρει, στο μέτρο που ευνοεί τους δικαιούχους

97 — Βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις Γαλλία κατά Επιτροπής (σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και GEMO (σκέψη 24).

98 — Keppenne, I.-P., *Guide des aides d'Etat en droit communautaire — Réglementation, jurisprudence et pratique de la Commission*, Bruylant, Βρυξέλλες, 1999, σ. 112, σημείο 141.

έναντι των λοιπών φορολογουμένων, αποτελεί κρατική ενίσχυση⁹⁹, ακόμη και αν το επίδικο καθεστώς αποφέρει στο εν λόγω κράτος έσοδα από φορολογία, ιδίως λόγω της φορολογήσεως των κερδών των εταιριών οι οποίες λαμβάνουν την ενίσχυση και των αμοιβών που οι εν λόγω επιχειρήσεις χορηγούν στους υπαλλήλους τους. Σημαντικό στοιχείο στην εξέταση της προϋποθέσεως αυτής είναι ο δημόσιος χαρακτήρας των πόρων και όχι το αν, εν τέλει, το επίδικο μέτρο αποτελεί επιβάρυνση για τον προϋπολογισμό του οικείου κράτους.

309. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, το να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Forum 187 θα είχε ενδεχομένως ως συνέπεια να μην εμπίπτει πλέον ένα μέτρο στο πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, καθόσον το μέτρο αυτό θα ενθάρρυνε μια επιχείρηση να εγκατασταθεί στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, ή θα της παρείχε τη δυνατότητα να αυξήσει τα φορολογητέα εισοδήματά της ή ακόμη θα την απέτρεπε από το να εγκατασταθεί σε άλλη χώρα. Αυτό το αποτέλεσμα θα αντέβαινε στον επιδιωκόμενο από την εν λόγω διάταξη σκοπό. Το επιχείρημα αυτό σημαίνει επίσης ότι η ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως θα μπορούσε να εκτιμηθεί μόνον αφότου το επίδικο μέτρο παραγάγει τα αποτελέσματά του, αντιβαίνοντας με τον τρόπο αυτό στο σύστημα προληπτικού ελέγχου νέων ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ.

99 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις Banco Exterior de España (σκέψεις 13 και 14), της 19ης Μαΐου 1999, Ιταλία κατά Επιτροπής (σκέψη 16), και της 19ης Σεπτεμβρίου 2000, C-156/98, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-6857, σκέψεις 25 και 26).

— Οι επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και στον ανταγωνισμό

310. Η Forum 187 επισημαίνει, καταρχάς, ότι η Επιτροπή δεν προσδιόρισε τις επιπτώσεις που, κατά την άποψή της, συνεπάγεται το καθεστώς των κέντρων συντονισμού για το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Κατά την εν λόγω ένωση, η Επιτροπή δεν διευκρίνισε αν τα αποτελέσματα αυτά αφορούν τα κέντρα ή τους ομίλους εταιριών στους οποίους ανήκουν.

311. Η Forum 187 υποστηρίζει, επίσης, ότι δεν υπάρχουν επιπτώσεις στο διακρατικό εμπόριο, διότι, ελλείψει του επίδικου καθεστώτος, οι πολυεθνικοί όμιλοι θα είχαν πραγματοποιήσει τις ίδιες εσωτερικές εργασίες από άλλη χώρα. Η Forum 187 υποστηρίζει, συναφώς, ότι σε άλλα κράτη μέλη υπήρχαν καθεστώτα παρεμφερή προς το βελγικό καθεστώς. Ο τόπος στον οποίο είναι εγκατεστημένα τα κέντρα συντονισμού δεν ασκεί, επίσης, επιρροή στο διακρατικό εμπόριο, διότι τα κέντρα αυτά πραγματοποιούν εργασίες στο εσωτερικό του ομίλου.

312. Η Forum 187 υποστηρίζει επίσης ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η θέση των εταιριών που διαθέτουν κέντρα συντονισμού ενισχύεται σε σχέση με τις ανταγωνιστικές εταιρίες. Κατά την εν λόγω ένωση, η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ενιαίας οικονομικής οντότητας, βάσει της οποίας οι δραστηριότητες στο εσωτερικό του ίδιου ομίλου δεν πρέπει να θεωρούνται ανταγωνιστικές προς τρίτους. Κατά την άποψή της,

δεν υφίσταται επίσης ενδεχόμενο ανταγωνισμού μεταξύ των κέντρων συντονισμού.

313. Επιπλέον, στο επίδικο καθεστώς είχαν πρόσβαση όλες οι πολυεθνικές, οπότε δεν υπήρχε στρέβλωση του ανταγωνισμού επί του σημείου αυτού. Ομοίως, οι εν λόγω πολυεθνικές δεν βρίσκονται σε ανταγωνισμό με τις μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν πραγματοποιούν διασυνοριακές εργασίες τύπου «cash pooling» και δεν αντιμετωπίζουν ζήτημα διπλής φορολογήσεως των εσωτερικών χρηματοπιστωτικών μεταβιβάσεων.

314. Κατά την άποψή μου, τα διάφορα αυτά επιχειρήματα δεν ευσταθούν.

315. Καταρχάς, από την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε διευκρινίσει τους λόγους για τους οποίους θεωρούσε ότι το επίδικο καθεστώς έχει επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, με την 100ή αιτιολογική σκέψη της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι τα ευεργετήματα των οποίων απολαύουν τα εν λόγω κέντρα ενισχύουν την ανταγωνιστική θέση τους στον τομέα των υπηρεσιών που παρέχουν στα μέλη του ομίλου τους, όπου βρίσκονται, μεταξύ άλλων, σε άμεσο ανταγωνισμό με τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τους οργανισμούς χαρτοφυλακίου, με τα ειδικευμένα σε θέματα φορολογίας, προσλήψεως και πληροφορικής γραφεία κλπ. Τα ευεργετήματα αυτά ενισχύουν επίσης την ανταγωνιστική θέση των εταιριών του εν λόγω ομίλου, οι οποίες δραστηριοποιούνται

σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Η Επιτροπή προσέθεσε ότι όλοι αυτοί οι τομείς αποτελούν αντικείμενο σημαντικού διεθνούς και ενδοκοινοτικού εμπορίου και ότι οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες βρίσκονται, στους τομείς αυτούς, σε άμεσο ανταγωνισμό με άλλες πολυεθνικές ή τοπικές επιχειρήσεις κάθε μεγέθους.

316. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Forum 187, η Επιτροπή επισήμανε, επομένως, ότι το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και ο ανταγωνισμός θίγονταν από την ενισχυμένη θέση τόσο των κέντρων συντονισμού, όσο και των εταιριών του ομίλου στον οποίο ανήκουν.

317. Κατά την άποψή μου, η ανάλυση αυτή ευσταθεί.

318. Όσον αφορά τις συνέπειες του επίδικου καθεστώτος στον ανταγωνισμό, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι αυτή η έννοια αποτελεί αντικείμενο ευρείας ερμηνείας. Κατά τη νομολογία, για να διαπιστωθεί στρέβλωση του ανταγωνισμού αρκεί το επίδικο μέτρο να περιορίζει τις επιβαρύνσεις της δικαιούχου επιχειρήσεως και να ενισχύει με τον τρόπο αυτό τη θέση της έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων¹⁰⁰.

100 — Αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, 730/79, Philip Morris κατά Επιτροπής (Συλλογή 1980, σ. 2671, σκέψη 11) και της 11ης Νοεμβρίου 1987, 259/85, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 4393, σκέψη 24).

319. Η Επιτροπή έκρινε ορθώς, κατά την άποψή μου, ότι τα ευεργετήματα που χορηγούνται στα κέντρα συντονισμού νοθεύουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των εν λόγω κέντρων και των παρεχόντων υπηρεσιών στους τομείς της χρηματοοικονομίας, των καταπιστευμάτων, της πληροφορικής και των προσλήψεων, ήτοι των παρεχόντων υπηρεσιών αντίστοιχες εκείνων που παρέχουν τα εν λόγω κέντρα. Η Forum 187 δεν αμφισβητεί ότι οι διάφορες αυτές υπηρεσίες αποτελούν αντικείμενο συγκεκριμένου ανταγωνισμού εντός της Ένωσης, στοιχείο που δεν μπορεί εξάλλου να αμφισβητηθεί. Το στοιχείο που επικαλείται η Forum 187, ότι δηλαδή τα οικεία κέντρα μπορούν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους μόνο στις εταιρίες του ομίλου τους, δεν αναιρεί το γεγονός ότι, όταν τα εν λόγω κέντρα παρέχουν τις εν λόγω υπηρεσίες, βρίσκονται σε ανταγωνισμό με τους αλλοδαπούς φορείς που παρέχουν όμοιες υπηρεσίες. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, η μειωμένη φορολογία των εν λόγω κέντρων συντονισμού ενθαρρύνει τις εταιρίες του ομίλου να προτιμήσουν στις υπηρεσίες που παρέχουν τα ίδια αυτά κέντρα έναντι των υπηρεσιών άλλων φορέων. Τα επιχειρήματα της Forum 187 δεν περιλαμβάνουν, κατά την άποψή μου, κανένα πειστικό στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι οι υπηρεσίες που παρέχουν τα εν λόγω κέντρα στις εταιρίες του ομίλου τους δεν θα μπορούσαν να παρασχεθούν από άλλους φορείς.

320. Ομοίως, συμφωνώ με την ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά τις συνέπειες του ανταγωνισμού στις εταιρίες των πολυεθνικών ομίλων που έχουν ιδρύσει τα 220 ή 230 κέντρα συντονισμού που δραστηριοποιούνται στο Βέλγιο. Το επίμαχο καθεστώς ενισχύει τη θέση των εν λόγω εταιριών έναντι των ανταγωνιστών τους, καθόσον τους παρέχει τη δυνατότητα να απολαμβάνουν των υπηρεσιών που παρέχουν τα κέντρα συντονισμού υπό όρους ευνοϊκότερους από

εκείνους που απορρέουν από μια απλή οικονομία κλίμακας μέσω της συγκεντρώσεως αντίστοιχων δραστηριοτήτων. Στο μέτρο που οι εν λόγω εταιρίες δραστηριοποιούνται σε πολλούς τομείς οι οποίοι, όπως συμβαίνει με τα παραδείγματα της Forum 187, ενδέχεται να διαφέρουν από την πώληση αυτοκινήτων ή τροφίμων και στους οποίους υφίσταται ουσιαστικός ανταγωνισμός, φρονώ ότι το εν λόγω φορολογικό καθεστώς, ακριβώς λόγω της ευρύτητας του πεδίου δραστηριοτήτων που καλύπτουν οι πολυεθνικοί όμιλοι τους οποίους ευνοεί, έχει οπωσδήποτε επιπτώσεις στον ανταγωνισμό.

321. Το επιχείρημα της Forum 187 ότι όλοι οι πολυεθνικοί όμιλοι έχουν πρόσβαση στο επίδικο καθεστώς δεν αναιρεί, κατά την άποψή μου, αυτή την ανάλυση. Όπως τονίζει η Επιτροπή, αφενός, το επιχείρημα αυτό δεν είναι ακριβές, στο μέτρο που το εν λόγω καθεστώς εφαρμόζεται μόνο σε σημαντικούς ομίλους από απόψεως πυκνότητας εγκαταστάσεων, κεφαλαίου και κύκλου εργασιών. Αφετέρου, οι πολυεθνικοί αυτοί όμιλοι μπορούν επίσης, ανάλογα με τις δραστηριότητές τους, να βρίσκονται σε ανταγωνισμό με εθνικές επιχειρήσεις.

322. Τέλος, αναμφισβήτητα το επίδικο καθεστώς έχει επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Η προϋπόθεση αυτή αποτελεί επίσης αντικείμενο ευρείας ερμηνείας, καθόσον, κατά τη νομολογία, όταν μια ενίσχυση χορηγηθείσα από το κράτος ή με κρατικούς πόρους ενισχύει τη θέση της επιχειρήσεως στο ενδοκοινοτικό εμπόριο έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων,

πρέπει να γίνεται δεκτό ότι οι τελευταίες αυτές επιχειρήσεις θίγονται από την εν λόγω ενίσχυση¹⁰¹.

323. Οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ορθώς ότι το επίδικο καθεστώς ήταν ικανό να νοθεύσει τον ανταγωνισμό αποδεικνύουν επίσης ότι το καθεστώς αυτό έχει επιπτώσεις στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Λαμβανομένου υπόψη ότι τα κέντρα συντονισμού παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις εταιρίες των ομίλων στους οποίους ανήκουν, οι οποίες πρέπει να είναι διασκορπισμένες σε τέσσερις τουλάχιστο διαφορετικές χώρες, είναι αναμφίβολο ότι το επίδικο καθεστώς νοθεύει τον ανταγωνισμό στο πλαίσιο του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

324. Ενόψει των ανωτέρω στοιχείων, φρονώ επίσης ότι δεν ήταν αναγκαίο για την Επιτροπή να υπεισέλθει σε λεπτομέρειες εξετάζοντας τις συνέπειες του επίδικου καθεστώτος στην ιδιαίτερη κατάσταση ορισμένων επιχειρήσεων. Κατά την άποψή μου, από το σύνολο των στοιχείων αυτών προκύπτει σαφώς ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληροί τις διάφορες προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, χωρίς να είναι αναγκαίο να παρατεθούν, προς στήριξη της εν λόγω εκτιμήσεως, συγκεκριμένα παραδείγματα ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων κέντρων ή ομίλων.

325. Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των εκτιμήσεων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και, ως εκ τούτου, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως.

326. Συνεπώς, προτείνω να απορριφθεί ως αβάσιμος ο λόγος προσφυγής που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

iii) Ο λόγος που αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας

327. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η υποχρέωση αιτιολογίας είναι ανάλογη προς τον βαθμό στον οποίο η επίδικη απόφαση μπορεί να θίξει τα ιδιαίτερα συμφέροντα και ότι, εν προκειμένω, η υποχρέωση αυτή είναι ιδιαίτερος επιτακτική, διότι η Επιτροπή ανακαλεί δύο προγενέστερες αποφάσεις, οι οποίες εκδόθηκαν προ δεκαπενταετίας.

328. Η Forum 187 υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέλειψε να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους οι προγενέστερες αποφάσεις της ήταν εσφαλμένες. Συναφώς, παραπέμπει στην απόφαση Stork Amsterdam κατά Επιτροπής¹⁰², με την οποία το Πρω-

101 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Philip Morris κατά Επιτροπής (σκέψη 11) και Γερμανία κατά Επιτροπής (σκέψη 33).

102 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Φεβρουαρίου 2000, T-241/97 (Συλλογή 2000, σ. II-309).

τοδικείο ακύρωσε, λόγω ελλείψεως αιτιολογίας, μια απόφαση με την οποία η Επιτροπή είχε διατυπώσει διαφορετική άποψη από εκείνη που είχε δεχθεί με προγενέστερη απόφαση.

329. Η Forum 187 προσάπτει επίσης στην Επιτροπή ότι δεν διευκρίνισε τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι υπήρξε εξέλιξη της κοινής αγοράς.

330. Φρονώ ότι οι αιτιάσεις αυτές δεν είναι βάσιμες.

331. Καταρχάς, η αιτίαση που αντλείται από την έλλειψη εξηγήσεων ως προς το κατά πόσον υπήρξε εξέλιξη κοινής αγοράς δεν ασκεί επιρροή, διότι, όπως προαναφέρθηκε, η μεταβολή της εκτιμήσεως της Επιτροπής όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του επίδικου καθεστώτος ως κρατικής ενισχύσεως δεν στηρίζεται στην εν λόγω εξέλιξη.

332. Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση, η Forum 187 βασίμως υποστηρίζει ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως είναι ιδιαίτερος επιτακτική όταν η Επιτροπή μεταβάλλει προγενέστερη εκτίμησή της σχετικά με την ύπαρξη ενισχύσεως. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως, πρέπει δε να διαφαίνεται από αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογι-

στική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την πράξη, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να μπορεί να ασκεί τον έλεγχο του¹⁰³. Όταν, όπως εν προκειμένω, η Επιτροπή χαρακτηρίζει ως ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά ένα εθνικό φορολογικό καθεστώς που της έχει κοινοποιηθεί και το οποίο δεν θεωρήθηκε ενίσχυση, η απόφασή της πρέπει να αποσαφηνίζει στο οικείο κράτος μέλος και στους ενδιαφερομένους τους λόγους για τους οποίους έγινε δεκτό ότι το εν λόγω καθεστώς πληροί όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

333. Όπως προαναφέρθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του προγενέστερου λόγου προσφυγής, η Επιτροπή τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως, καθόσον η αιτιολογία της αποφάσεώς της παρέσχε στη Forum 187 τη δυνατότητα να αμφισβητήσει σοβαρά τις εκτιμήσεις της όσον αφορά την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως και στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να εξακριβώσει τη βασιμότητά τους.

334. Φρονώ ότι η Επιτροπή δεν όφειλε να εξηγήσει περαιτέρω, με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, τους λόγους για τους οποίους είχε συναγάγει συμπεράσμα αντίθετο προς τις αποφάσεις της του 1984 και του 1987, καθώς και προς την απάντησή της του 1990 σε βουλευτική ερώτηση του Επιτρόπου σε θέματα ανταγωνισμού. Όπως προαναφέρθηκε, η έννοια της κρατικής ενισχύσεως, όπως ορίζεται στο άρθρο 87,

103 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 1969, 1/69, Γαλία κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 87, σκέψη 9) και της 7ης Μαρτίου 2002, C-310/99, Γαλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-2289, σκέψη 48).

παράγραφος 1, ΕΚ, αφορά μια αντικειμενική κατάσταση, οι δε λόγοι για τους οποίους η εκτίμηση της Επιτροπής στις προγενέστερες αποφάσεις της ήταν διαφορετική δεν ασκούν επιρροή στην εξέταση του ζητήματος αν το επίδικο καθεστώς εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

335. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, φρονώ ότι ο λόγος προσφυγής που αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας, στο μέτρο που στηρίζεται στις προαναφερθείσες αιτιάσεις, πρέπει να απορριφθεί.

β) Τα αιτήματα του Βασιλείου του Βελγίου και της Forum 187 περί μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003

336. Υπενθυμίζω ότι, με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή είχε κρίνει ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελούσε κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και είχε απαγορεύσει στο Βασίλειο του Βελγίου τη χορήγηση του ευεργετήματος αυτού σε νέους οικονομικούς φορείς.

337. Όσον αφορά τις ισχύουσες άδειες, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι αποφάσεις της του 1984 και του 1987, καθώς και η απάντηση που έδωσε ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού το 1990 στη βουλευτική ερώτηση 1735/90 είχαν δημιουργήσει

δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στα κέντρα συντονισμού ως προς το ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς δεν παρέβαινε τους κανόνες της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, λόγω, αφενός, των σημαντικών επενδύσεων στις οποίες είχαν προβεί τα εν λόγω κέντρα και οι όμιλοι στους οποίους ανήκουν και, αφετέρου, των μακροπρόθεσμων δεσμεύσεων που είχαν πραγματοποιήσει τα ίδια αυτά κέντρα, ήταν εύλογο, προκειμένου να τηρηθεί η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των δικαιούχων του επίδικου καθεστώτος, να προβλεφθεί ότι τα κέντρα που είχαν ήδη εγκριθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και που διέθεταν ισχύουσα άδεια κατά τον χρόνο κοινοποιήσεως της αποφάσεώς της, ήτοι στις 17 Φεβρουαρίου 2003, εμπίπτουν στο επίδικο καθεστώς μέχρι τη λήξη της αδείας τους και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

338. Η Επιτροπή έκρινε, ωστόσο, ότι δεν ήταν δυνατό να ανανεωθούν οι άδειες που ίσχυαν στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και έληγαν από τις 17 Φεβρουαρίου 2003 και εφεξής.

339. Η Επιτροπή επισήμανε, με την 120ή αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, ότι, λαμβανομένου υπόψη ότι οι άδειες δεν εξασφαλίζουν κανένα δικαίωμα όσον αφορά τη συνέχιση του επίδικου καθεστώτος και των ευεργετημάτων του, ούτε καν για την περίοδο ισχύος της αδείας, σε καμία περίπτωση δεν συνιστούν δικαίωμα όσον αφορά την παράταση του καθεστώτος μετά την ημερομηνία λήξης των ισχυουσών αδειών. Η Επιτροπή προσέθεσε ότι ο ρητός περιορι-

σμός της ισχύος των αδειών στα δέκα έτη δεν καθιστούσε δυνατή τη δημιουργία δικαιολογημένης εμπιστοσύνης για την αυτόματη παράταση, το οποίο θα σήμαινε, θεωρητικώς, την επ' άπειρον ισχύ της.

340. Το άρθρο 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του διατακτικού της αποφάσεως της Επιτροπής προβλέπει τα εξής:

«Από την ημερομηνία γνωστοποίησης της παρούσας απόφασης δεν επιτρέπεται πλέον η χορήγηση του πλεονεκτήματος του εν λόγω καθεστώτος [...] σε νέους δικαιούχους ούτε η διατήρησή του με παράταση των ισχυουσών πράξεων αναγνώρισης.

Όσον αφορά τα κέντρα που είχαν αναγνωρισθεί πριν την 31η Δεκεμβρίου 2000, επιτρέπεται η διατήρηση του καθεστώτος το αργότερο μέχρι την ημερομηνία λήξης της ατομικής αναγνώρισης η οποία ίσχυε κατά την ημερομηνία γνωστοποίησης της παρούσας απόφασης, και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, εφόσον η αναγνώριση έχει ανανεωθεί πριν από την εν λόγω ημερομηνία, τα πλεονεκτήματα του καθεστώτος που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας απόφασης δεν επιτρέπεται πλέον να χορηγούνται, τόσο σε μόνιμη όσο και σε προσωρινή βάση.»

341. Το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που δεν επιτρέπει ούτε προσωρινώς την ανανέωση της αδείας των κέντρων συντονισμού που υπάγονταν στο επίδικο καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και των οποίων η άδεια λήγει πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

342. Η Forum 187 ζητεί την ακύρωση της ίδιας αυτής αποφάσεως, στο μέτρο που δεν προβλέπει κατάλληλα μεταβατικά μέτρα για τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια λήγει το 2003, από τις 17 Φεβρουαρίου και εφεξής, και το 2004.

343. Επομένως, τα αιτήματα αυτά θα εξεταστούν από κοινού, καθόσον το αίτημα της Forum 187 περιλαμβάνεται σε εκείνο του Βασιλείου του Βελγίου.

344. Το Βασίλειο του Βελγίου προβάλλει τέσσερις λόγους προς στήριξη της προσφυγής του. Ο πρώτος λόγος αντλείται από παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, καθώς και από παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας.

345. Με τον δεύτερο λόγο προσφυγής, επικαλείται παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ως προς τη δυνατότητα ανανεώσεως της αδείας.

346. Με τον τρίτο λόγο προσφυγής, το Βασίλειο του Βελγίου επισημαίνει ότι η απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003 παραβιάζει τη γενική αρχή της ισότητας.

347. Ο τέταρτος λόγος προσφυγής αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας.

348. Η Forum 187 προβάλλει δύο λόγους προσφυγής, οι οποίοι αντλούνται από την παραβίαση της αρχής προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και από έλλειψη αιτιολογίας, αντιστοιχώς.

349. Θα εξεταστεί, καταρχάς, η παραβίαση της αρχής προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, την οποία επικαλέστηκαν το Βασίλειο του Βελγίου, στο πλαίσιο των δύο πρώτων λόγων του προσφυγής, και η Forum 187.

i) Επί της παραβιάσεως της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

— Επιχειρήματα των διαδίκων

Το Βασίλειο του Βελγίου

350. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, εξετάζοντας τη μεταβατική περίοδο που έπρεπε να αναγνωρισθεί στα κέντρα συντονισμού, στήριξε ρητώς την απόφασή της στον κώδικα δεοντολογίας και στις εργασίες του Συμβουλίου «Ecofin». Επισημαίνει, εξάλλου, ότι οι ημερομηνίες 31 Δεκεμβρίου 2000 και 31 Δεκεμβρίου 2010 αντιστοιχούν στις ημερομηνίες τις οποίες περιλαμβάνει η συμφωνία αρχής που επετέυχθη από το Συμβούλιο στις 21 Ιανουαρίου 2003 και βάσει της οποίας τα κέντρα

που υπάγονται στο επίδικο καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000 μπορούν να εμπίπτουν σ' αυτό επί δεκαετία και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Το Βασίλειο του Βελγίου επισημαίνει, πάντως, ότι η Επιτροπή δεν συμμορφώθηκε με το σύνολο των θέσεων του Συμβουλίου. Υποστηρίζει ότι το Συμβούλιο εξέδωσε, στις 26 και 27 Νοεμβρίου 2000, το σημείωμα της Προεδρείας που προέβλεπε ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς θα εξακολουθούσε να ισχύει για όλα τα οικεία κέντρα μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005. Συνεπώς, κατά το Βασίλειο του Βελγίου, η απόφαση της Επιτροπής στερείται συνοχής.

351. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει, επίσης, ότι, λόγω αυτής της θέσεως του Συμβουλίου, ο Βέλγος Υπουργός Οικονομίας ανακοίνωσε επίσημα στη Βουλή των Αντιπροσώπων του Βελγίου, στις 20 Δεκεμβρίου 2000, αυτή τη δυνατότητα ανανεώσεως αδειών μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005. Το Βασίλειο του Βελγίου προσθέτει ότι η δυνατότητα των κέντρων συντονισμού να επωφεληθούν του επίδικου καθεστώτος μέχρι την ημερομηνία αυτή αποτέλεσε αντικείμενο των προτάσεων λήψεως χρήσιμων μέτρων την οποία υπέβαλε η Επιτροπή στις 11 Ιουλίου 2001.

352. Το Βασίλειο του Βελγίου συνάγει από τα στοιχεία αυτά το συμπέρασμα ότι τόσο το ίδιο όσο και τα επίμαχα κέντρα συντονισμού είχαν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο ότι τα κέντρα των οποίων η άδεια έληγε πριν το τέλος του 2005 δεν επρόκειτο να απωλέσουν άμεσα το ευεργέτημα αυτό, αλλά η άδειά τους θα μπορούσε να ανανεωθεί τουλάχιστο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005.

353. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει επίσης ότι τα κέντρα συντονισμού είχαν

δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη δυνατότητα ανανέωσης της άδειας τους δυνάμει των διατάξεων του επίδικου φορολογικού καθεστώτος. Επισημαίνει ότι αυτή η ανανέωση ήταν αυτόματη, καθόσον πληρούνταν οι απαραίτητες προϋποθέσεις, και ότι, στη βάση αυτή, τα κέντρα των οποίων η άδεια έληγε εντός ορισμένων μηνών από την κοινοποίηση της αποφάσεως της Επιτροπής είχαν προβεί σε μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις. Ισχυρίζεται ότι η απαγόρευση ανανέωσης αδειών θα είχε ως συνέπεια σημαντική φορολογική επιβάρυνση των εν λόγω κέντρων συντονισμού, ιδίως λόγω της εισπράξεως του παρακρατούμενου φόρου κινητής περιουσίας επί των καταβαλλόμενων από τα εν λόγω κέντρα τόκων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που καταβάλλονται στο πλαίσιο της διαδικασίας «cash pooling».

354. Προς αντίκρουση του επιχειρήματος της Επιτροπής ότι το Βασίλειο του Βελγίου και τα οικεία κέντρα συντονισμού είχαν ορισμένες «ενδείξεις» ως προς το ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς δεν μπορούσε να διατηρηθεί σε ισχύ, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι το επιχείρημα αυτό απορρίφθηκε με την προαναφερθείσα διάταξη ασφαλιστικών μέτρων της 26ης Ιουνίου 2003, με την αιτιολογία ότι καθιστά άνευ αντικειμένου την κατ' αντιμωλία διαδικασία εξετάσεως που προβλέπει το άρθρο 88 ΕΚ. Το Βασίλειο του Βελγίου επισημαίνει, επιπλέον, ότι, μέχρι την κοινοποίηση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ούτε το ίδιο ούτε τα κέντρα δεν ήταν σε θέση να γνωρίζουν ότι αυτή την ημερομηνία θα όριζε η Επιτροπή ως χρονική αφετηρία της απαγορεύσεως ανανέωσης των αδειών.

Η Forum 187

355. Η Forum 187 υποστηρίζει επίσης ότι, λαμβανομένης υπόψη της εγκρίσεως του επίδικου καθεστώτος από την Επιτροπή το 1984, το 1987 και το 1990, τα κέντρα συντονισμού μπορούσαν βασίμως να θεωρούν ότι δικαιούνταν να εξακολουθούν να ασκούν τις δραστηριότητές τους και ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει την ανανέωση της άδειάς τους.

356. Υποστηρίζει, επίσης, ότι τα κέντρα των οποίων η άδεια έληξε εντός του 2003 και του 2004 χρειαζόνταν μια μεταβατική περίοδο για να ανασυγκροτηθούν και, ενδεχομένως, να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα, λόγω των επιταγών που προβλέπει το βελγικό εργατικό δίκαιο, του φόρτου εργασίας που συνεπάγεται η αναμόρφωση των συστημάτων τους πληροφορικής και της επαναδιαπραγματεύσεως των μακροπρόθεσμων δεσμεύσεων που είχαν πραγματοποιήσει για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους στον εμπορικό και χρηματοοικονομικό τομέα. Κατά τη Forum 187, τα κέντρα αυτά χρειαζόνταν μια μεταβατική περίοδο δύο ετών.

357. Η Forum 187 αμφισβητεί επίσης τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή δεν θεωρούσε δικαιολογημένη τη λήψη μεταβατικών μέτρων για τα εν λόγω κέντρα. Υποστηρίζει ότι το στοιχείο που επικαλείται η Επιτροπή, ότι δηλαδή οι άδειες δεν εξασφάλιζαν δικαίωμα αυτόματης ανανέωσης της άδειας, δεν ασκεί επιρροή στο ερώτημα αν έπρεπε να χορηγηθεί στα

επίδικα κέντρα περίοδος προσαρμογής. Κατά την άποψή της, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της να αποκαταστήσει τη ζημία που προκλήθηκε λόγω της μεταβολής της εκτιμήσεώς της. Επίσης, δεν λαμβάνει υπόψη ότι τα εν λόγω κέντρα γνώριζαν ότι οι άδειές τους επρόκειτο να ανανεωθούν.

επίδικου καθεστώτος και ότι, καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας, το Βασίλειο του Βελγίου τάχθηκε υπέρ της επιλογής που είχε γίνει δεκτή με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, σύμφωνα με την οποία οι άδειες έπρεπε να παράγουν τα αποτελέσματά τους μέχρι τη λήξη της ισχύος τους, χωρίς ανανέωση.

Η Επιτροπή

358. Η Επιτροπή αμφισβητεί, καταρχάς, ότι οι εργασίες του Συμβουλίου «Ecofin» δημιούργησαν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο Βασίλειο του Βελγίου και στα κέντρα συντονισμού. Υποστηρίζει ότι η δράση την οποία πρέπει να αναλάβει στο πλαίσιο της αποκλειστικής αρμοδιότητάς της στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν μπορεί να επηρεαστεί από πολιτικά συμπεράσματα του Συμβουλίου στον τομέα της φορολογίας εταιριών, τα οποία δεν αποτελούν νομική πράξη. Επικουρικώς, επισημαίνει ότι η θέση που έλαβε το Συμβούλιο στις 26 και 27 Νοεμβρίου 2000 δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τον τρόπο που πρότεινε η Βελγική Κυβέρνηση με τη δήλωσή της προς το chambre des représentants στο Βέλγιο.

359. Όσον αφορά τις προτάσεις της περί λήψεως χρήσιμων μέτρων, η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν αποτελούν οριστική πράξη και ότι μπορεί να μεταβάλει το περιεχόμενό τους κατόπιν των παρατηρήσεων του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνονται. Αναφέρει, επιπλέον, ότι η λογική της προτάσεως που υπέβαλε ήταν να αναγνωρισθεί σε όλα τα κέντρα συντονισμού ελάχιστη κοινή προθεσμία πριν τη λήξη της ισχύος του

360. Η Επιτροπή αμφισβητεί, ακολούθως, ότι το νομικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού τους εξασφαλίζει αυτομάτως δικαίωμα ανανέωσης της αδείας τους. Υποστηρίζει ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν παρέσχε καμία εγγύηση στα κέντρα συντονισμού ως προς τη διάρκεια ισχύος των ευεργετημάτων που τους είχαν απονεμηθεί και την αυτόματη ανανέωση της αδείας, καθόσον η εν λόγω άδεια υπέκειτο στην ίδια διαδικασία και στους ίδιους όρους με την αρχική άδεια. Κατά την Επιτροπή, η περιορισμένη διάρκεια της αδείας, αυτή καθαυτή, αποδεικνύει ότι η εν λόγω άδεια δεν εξασφάλιζε δικαίωμα πέραν του συγκεκριμένου χρονικού ορίου. Επισημαίνει, επιπλέον, ότι, πριν από την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2003, το επίδικο καθεστώς είχε ήδη τροποποιηθεί από το Βασίλειο του Βελγίου και ότι οι εν λόγω τροποποιήσεις, που είχαν μειώσει τα αρχικώς προβλεπόμενα ευεργετήματα, δεν οδήγησαν στη λήψη μεταβατικών μέτρων.

361. Η Επιτροπή αναφέρει, επιπλέον, ότι το Βασίλειο του Βελγίου και τα κέντρα συντονισμού είχαν δεχθεί ορισμένα signaux πριν από την έκδοση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, τα οποία τους ενημέρωναν ότι το επίδικο καθεστώς δεν μπορούσε να διατηρηθεί σε ισχύ. Παραπέμπει, συναφώς, στον κώδικα δεοντολογίας του Συμβουλίου και στην έκθεση της ομάδας

κώδικα δεοντολογίας. Επικαλείται, επίσης, την ανακοίνωσή της σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα άμεσης φορολογίσεως των επιχειρήσεων, την αίτηση που υπέβαλε στις βελγικές αρχές τον Φεβρουάριο του 1999 για την παροχή πληροφοριών σχετικά με το επίδικο καθεστώς, την πρόταση περί λήψεως χρήσιμων μέτρων που απηύθυνε στις 11 Ιουλίου 2001 στις εν λόγω αρχές και, τέλος, την από 27 Φεβρουαρίου 2002 απόφαση περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου. Επισημαίνει, επίσης, ότι τα μέτρα αυτά δημοσιεύθηκαν στον Τύπο ή δημοσιοποιήθηκαν με ανακοινωθέντα Τύπου.

362. Η Επιτροπή αναφέρει ότι τα εν λόγω κέντρα μπορούν να επικαλεστούν βασίμως μόνο τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη την οποία δημιούργησαν οι προγενέστερες αποφάσεις της. Υποστηρίζει ότι έλαβε όντως υπόψη την εμπιστοσύνη αυτή αναγνωρίζοντας μεταβατική περίοδο στα κέντρα που διέθεταν άδεια η οποία ίσχυε κατά την κοινοποίηση της αποφάσεως και προβλέποντας ότι τα εν λόγω κέντρα έπρεπε να επωφεληθούν της αδειας μέχρι τη λήξη της και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Ωστόσο, για τους προαναφερθέντες λόγους, η Επιτροπή είχε ορθώς προβλέψει ότι η πρόσβαση στο καθεστώς αυτό ή η ανανέωση της εφαρμογής του έπρεπε να αποκλεισθεί αρχής γενομένης από την κοινοποίηση της αποφάσεως, ούτως ώστε τα αποτελέσματα του εν λόγω καθεστώτος να παύσουν σταδιακά, μέχρις ότου λήξουν όλες οι άδειες.

363. Η Επιτροπή αμφισβητεί επίσης ότι η απόφασή της θα είχε ως συνέπεια την άμεση παύση των δραστηριοτήτων των κέντρων που δεν μπορούσαν πλέον να υπαχθούν στο επίδικο καθεστώς. Αφενός, επισημαίνει ότι η απόφασή της δεν υποχρεώνει τα κέντρα

συντονισμού να παύσουν τις δραστηριότητές τους. Αφετέρου, υπενθυμίζει τον ισχυρισμό της Forum 187 ότι τα προβλεπόμενα από το επίδικο καθεστώς μέτρα δεν εξασφάλιζαν κανένα ευεργέτημα στα εν λόγω κέντρα. Επί του σημείου αυτού, απορρίπτει το επιχείρημα του Βασιλείου του Βελγίου ότι η απόφασή της συνεπάγεται για τα ίδια αυτά κέντρα υπέρμετρη αύξηση της φορολογικής επιβαρύνσεώς τους και διπλή φορολόγηση.

364. Τέλος, η Επιτροπή απορρίπτει για παρεμφερείς λόγους τα επιχειρήματα της Forum 187 και υποστηρίζει ότι δεν ήταν ούτε αναγκαίο ούτε ενδεδειγμένο να προβλεφθούν μεταβατικά μέτρα για τα κέντρα των οποίων η άδεια έληγε εντός του 2003 και του 2004.

— Εκτίμηση

365. Καταρχάς, θα υπενθυμίσω εν συντομία το περιεχόμενο της αρχής προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

366. Η αρχή αυτή εντάχθηκε σταδιακά στην κοινοτική έννομη τάξη από τη νομολογία, η οποία την ανέδειξε σε «θεμελιώδη κανόνα δικαίου» για την προστασία των

ιδιωτών¹⁰⁴, σε «θεμελιώδη αρχή της Κοινότητας»¹⁰⁵ ή ακόμη σε «γενική αρχή»¹⁰⁶. Η αρχή προστασίας της δικαιολογμένης εμπιστοσύνης αποτελεί, συνεπώς, γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, υπό το πρίσμα της οποίας μπορεί να ελεγχθεί η νομιμότητα των πράξεων των κοινοτικών οργάνων.

367. Πρόκειται για απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου η οποία επιτάσσει η κοινοτική νομοθεσία να είναι ακριβής και η εφαρμογή της προβλέψιμη από τους πολίτες, έχοντας ως σκοπό, σε περίπτωση μεταστροφής των κανόνων, να εξασφαλίσει την προστασία των εννόμων καταστάσεων που διέπουν ειδικώς ένα ή πλείονα φυσικά ή νομικά πρόσωπα¹⁰⁷.

368. Λαμβανομένου υπόψη του υποκειμενικού χαρακτήρα της, είναι δύσκολο να δοθεί ακριβής ορισμός της αρχής της δικαιολογμένης εμπιστοσύνης. Εντούτοις, από πλευράς της εφαρμογής της στη νομολογία, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η παραβίαση της αρχής αυτής επιτρέπεται όταν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις. Καταρχάς, πρέπει

να υφίσταται πράξη ή συμπεριφορά της κοινοτικής διοικήσεως δυνάμενη να δημιουργήσει αυτή την εμπιστοσύνη. Συγκεκριμένα, κατά τη νομολογία, η αρχή προστασίας της δικαιολογμένης εμπιστοσύνης μπορεί να προβληθεί κατά κοινοτικής πράξεως μόνο στο μέτρο που η Κοινότητα, αυτή καθαυτή, έχει προηγουμένως δημιουργήσει μια κατάσταση δυνάμενη να συντελέσει στη δημιουργία αυτής της εμπιστοσύνης¹⁰⁸. Η κατάσταση αυτή αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, τη «βάση» της εμπιστοσύνης του ενδιαφερομένου. Επιπλέον, είναι απαραίτητη η ύπαρξη βάσιμων διαβεβαιώσεων¹⁰⁹.

369. Ακολούθως, ο ενδιαφερόμενος δεν έπρεπε να ήταν σε θέση να προβλέψει τη μεταβολή της συμπεριφοράς που είχε επιδείξει στο παρελθόν η κοινοτική διοίκηση. Συγκεκριμένα, κατά τη νομολογία, όταν ένας προνοητικός και ενημερωμένος επιχειρηματίας είναι σε θέση να προβλέψει τη θέσπιση κοινοτικού μέτρου ικανού να βλάψει τα συμφέροντά του, δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή αυτή μετά τη θέσπιση του εν λόγω μέτρου¹¹⁰. Η εμπιστοσύνη την οποία δημιουργεί μια πράξη ή συμπεριφορά της κοινοτικής διοικήσεως είναι επομένως,

104 — Απόφαση της 14ης Μαΐου 1975, CNTA/Commission (74/74, Συλλογή 1976, σ. 797, σκέψη 44) και προαναφερθείσα απόφαση Sofrimport κατά Επιτροπής (σκέψη 26).

105 — Αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 1999, C-104/97 P, Atlanta κατά Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Συλλογή 1999, σ. I-6983, σκέψη 52) και της 7ης Ιουνίου 2005, C-17/03, VEMW κ.λπ. (που δεν δημοσιεύθηκε ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 73).

106 — Αποφάσεις της 19ης Μαΐου 1992, C-104/89 και C-37/90, Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-3061, σκέψη 15) και της 4ης Οκτωβρίου 2001, C-403/99, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. I-6883, σκέψη 35).

107 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Duff κ.λπ. (σκέψη 20) και απόφαση της 18ης Μαΐου 2000, C-107/97, Rombi και Arkopharma (Συλλογή 2000, σ. I-3367, σκέψη 66).

108 — Απόφαση της 19ης Μαΐου 1983, 289/81, Μαυρίδης κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1983, σ. 1731, σκέψη 21), απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1992, C-177/90, Kühn (Συλλογή 1992, σ. I-35, σκέψη 14), προαναφερθείσα απόφαση Rombi και Arkopharma (σκέψη 67), και απόφαση της 15ης Ιουλίου 2004, C-459/02, Gerekens και Procola (Συλλογή 2004, σ. I-7315, σκέψη 29).

109 — Απόφαση της 25ης Μαΐου 2000, C-82/98 P, Kögler κατά Δικαστηρίου (Συλλογή 2000, σ. I-3855, σκέψη 33), διάταξη της 13ης Δεκεμβρίου 2000, C-44/00 P, Sodima κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-11231, σκέψεις 50 έως 52), και απόφαση της 6ης Μαρτίου 2001, C-274/99 P, Connolly κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. I-1611, σκέψη 113). Βλ., για πρόσφατη εφαρμογή, απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2005, C-506/03, Γερμανία κατά Επιτροπής (που δεν δημοσιεύθηκε ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 58).

110 — Αποφάσεις της 11ης Μαρτίου 1987, 265/85, Nan den Bergh en Jurgens και Nan Dijk Food Products κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 1155, σκέψη 44), της 15ης Απριλίου 1997, C-22/94, Irish Farmers Association κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-1809, σκέψη 25), της 15ης Ιουλίου 2004, C-37/02 και C-38/02, Di Lenardo και Dilexport (Συλλογή 2004, σ. I-6911, σκέψη 70), και προαναφερθείσα απόφαση Nerenizing voor Energie, Milieu en Water κ.λπ. (σκέψη 74).

«δικαιολογημένη» και, ως εκ τούτου, πρέπει να προστατεύεται, όταν ο ενδιαφερόμενος μπορεί βεσσίμως να έχει προσδοκίες για τη διατήρηση ή τη σταθερότητα της καταστάσεως που προκλήθηκε, όπως συμβαίνει στην περίπτωση ενός «προνοητικού και ενημερωμένου» επιχειρηματία.

370. Τέλος, το κοινοτικό συμφέρον το οποίο πρέπει να προασπίζει η βαλλόμενη πράξη δεν δικαιολογεί την προσβολή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του ενδιαφερομένου. Η τελευταία αυτή προϋπόθεση πληρούται όταν από τη στάθμιση των συμφερόντων που διακυβούνται προκύπτει ότι, στην προκείμενη περίπτωση, το κοινοτικό συμφέρον δεν κατίζει του συμφέροντος που αντλεί ο ενδιαφερόμενος από τη διατήρηση της καταστάσεως την οποία δικαιολογημένα μπορεί να θεωρήσει σταθερή¹¹¹.

371. Συνεπώς, θα εξετασθεί στη συνέχεια αν οι διάφορες αυτές προϋποθέσεις πληρούνται στο πλαίσιο της υπό κρίση διαφοράς.

Η βάση της εμπιστοσύνης

372. Η Επιτροπή έχει δεχθεί ότι οι αποφάσεις που εξέδωσε το 1984 και το 1987, καθώς και η απάντηση την οποία έδωσε ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού το 1990 στη βουλευτική ερώτηση 1735/90 δημιούρ-

γησαν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού δεν ήταν ασυμβίβαστο με τους κανόνες της Συνθήκης¹¹².

373. Η διαφορά μεταξύ των διαδίκων αφορά τα ακόλουθα δύο σημεία. Καταρχάς, το Βασίλειο του Βελγίου και η Επιτροπή διαφωνούν ως προς το αν τα συμπεράσματα που συνήγαγε το Συμβούλιο στις 26 και 27 Νοεμβρίου 2000 καθώς και οι προτάσεις της Επιτροπής για τη λήψη χρήσιμων μέτρων μπορούσαν να δημιουργήσουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη διατήρηση σε ισχύ του επίδικου φορολογικού καθεστώτος μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005, τουλάχιστον, για όλα τα κέντρα συντονισμού. Ακολούθως, αφενός, το Βασίλειο του Βελγίου και η Forum 187, και, αφετέρου, η Επιτροπή διαφωνούν ως προς το αν, στο πλαίσιο του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού, οι αποφάσεις που εξέδωσε το εν λόγω όργανο το 1984 και το 1987 καθώς και η απάντηση που έδωσε το 1990 ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού δημιούργησαν στα εν λόγω κέντρα εμπιστοσύνη όσον αφορά την ανανέωση της αδειάς τους.

374. Επί του πρώτου σημείου, που αφορά την εμπιστοσύνη που δημιούργησαν οι εργασίες του Συμβουλίου Ecofin και οι προτάσεις της Επιτροπής για τη λήψη χρήσιμων μέτρων, η θέση του Βασιλείου του Βελγίου δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να γίνει δεκτή.

111 — Βλ., ως παραδείγματα αυτής της σταθμίσεως των συμφερόντων που διακυβούνται, προαναφερθείσα απόφαση De Compte κατά Κοινοβουλίου (σκέψη 39) και απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, C-183/95, Affish (Συλλογή 1997, σ. I-4315, σκέψη 57).

112 — Η Επιτροπή δέχεται τη δικαιολογημένη αυτή εμπιστοσύνη, όπως προαναφέρθηκε, με την 120ή αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της.

375. Όσον αφορά, καταρχάς, τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000, φρονώ ότι δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν ούτε στο Βασίλειο του Βελγίου ούτε στα κέντρα συντονισμού δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη διατήρηση σε ισχύ του επίδικου καθεστώτος μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005, τουλάχιστον, για τους ακόλουθους λόγους.

376. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, τα συμπεράσματα στα οποία προέβησαν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Συμβουλίου της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000 αποτελούν πολιτικής φύσεως πράξη, η οποία έχει διακηρυκτικό χαρακτήρα και δεν μπορεί, αφ' εαυτής, να παραγάγει νομικές συνέπειες. Επομένως, τα συμπεράσματα αυτά δεν μπορούν να δεσμεύσουν ούτε να επηρεάσουν τη δράση της Επιτροπής κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που της απονέμει η Συνθήκη στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

377. Η ανάλυση αυτή του περιεχομένου των συμπερασμάτων του Συμβουλίου «Ecofin» δεν αμφισβητείται από το Βασίλειο του Βελγίου. Συναφώς, επιβάλλεται η επισημάνση ότι το Βασίλειο του Βελγίου τόνισε, με την από 30 Αυγούστου 2002 απάντησή του στα ερωτήματα της Επιτροπής όσον αφορά την έκταση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στην παρούσα υπόθεση, ότι «οι συζητήσεις στο πλαίσιο του Συμβουλίου ούδον αφορά τον κώδικα δεοντολογίας οσδόλως εμπίπτουν στο νομικό πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων. Πρόκειται, συγκεκριμένα, για μια πολιτική ενέργεια που θα ολοκληρωθεί το αργότερο στο τέλος του 2002»¹¹³.

378. Λαμβανομένης υπόψη της αναλύσεως του περιεχομένου των συμπερασμάτων του Συμβουλίου, το Βασίλειο του Βελγίου δεν μπορεί, επομένως, να ισχυρισθεί ότι τα συμπεράσματα αυτά εξασφάλισαν βάσιμες διαβεβαιώσεις όσον αφορά το περιεχόμενο των μεταβατικών μέτρων που η Επιτροπή θα έπρεπε να λάβει, αν έκρινε ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς αποτελούσε κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά¹¹⁴.

379. Κατά την άποψή μου, η ίδια εκτίμηση ισχύει και όσον αφορά τα κέντρα συντονισμού. Είναι γνωστό ότι, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, η δυνατότητα των δικαιούχων ενισχύσεως να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη νομιμότητά της εξαρτάται από το αν τηρήθηκε η διαδικασία που προβλέπει η Συνθήκη. Από πάγια νομολογία προκύπει επίσης ότι ένας συνετός επιχειρηματίας πρέπει κανονικά να είναι σε θέση να εξασφαλίζει την τήρηση αυτής της διαδικασίας¹¹⁵. Οι επιταγές αυτές στηρίζονται στον επιτακτικό χαρακτήρα του ελέγχου που πραγματοποιεί η Επιτροπή, όπως προβλέπει το άρθρο 88 ΕΚ.

380. Συνεπώς, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, καταρχήν, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι επιχειρηματίες μπορούν να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη μόνον εφόσον δεν θίγονται οι

114 — Βλ. επίσης, υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985, 87/77, 130/77, 22/83, 9/84 και 10/84, Salerno κ.λπ. κατά Επιτροπής και Συμβουλίου (Συλλογή 1985, σ. 2523, σκέψη 59).

115 — Αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 1997, C-24/95, Alcan Deutschland (Συλλογή 1997, σ. I-1591, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

113 — Παράρτημα 36 του δικογράφου προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου, σ. 9.

αρμοδιότητες που απονέμει στην Επιτροπή το άρθρο 88 ΕΚ. Με άλλα λόγια, οι επιχειρηματίες οφείλουν να γνωρίζουν τις αρμοδιότητες τις οποίες απονέμει η Συνθήκη στην Επιτροπή στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

381. Φρονώ ότι, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας αυτής, τα κέντρα συντονισμού, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι γνώριζαν τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000, δεν μπορούσαν να έχουν εμπιστοσύνη στον δεσμευτικό για την Επιτροπή χαρακτήρα των εν λόγω συμπερασμάτων.

382. Επιπλέον, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το περιεχόμενο της προτάσεως της προεδρίας που εγκρίθηκε κατά το εν λόγω Συμβούλιο της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000 δεν είναι μονοσήμαντο. Συγκεκριμένα, αυτή η πρόταση έχει ως εξής: «η προεδρία προτείνει στο Συμβούλιο [...] να δεχθεί ότι, για τις επιχειρήσεις που υπόκεινται σε επίσημο καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 2000, τα αποτελέσματα των εν λόγω επιζήμιων καθεστώτων παύουν το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2005, ανεξαρτήτως του αν πρόκειται περί καθεστώτων με συγκεκριμένη χρονική διάρκεια»¹¹⁶. Η πρόταση αυτή μπορούσε, επομένως, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η 31η Δεκεμβρίου 2005 αποτελούσε την καταληκτική ημερομηνία μέχρι την οποία οι δεκαετίες άδειες που ίσχυαν στις 31 Δεκεμβρίου 2000 θα μπορούσαν να παραγάγουν τα αποτελέσματά τους. Δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι τα αποτελέσματα όλων των αδειών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που λήγουν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2005, θα παρατείνονταν μέχρι αυτή την ημερομηνία.

383. Συνεπώς, εν πάση περιπτώσει, τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000 δεν μπορούσαν να δώσουν στο Βασίλειο του Βελγίου και στα κέντρα συντονισμού βάσιμες διαβεβαιώσεις, όπως απαιτεί η νομολογία, όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του επίδικου καθεστώτος σε όλα κέντρα συντονισμού τουλάχιστον μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005.

384. Όσον αφορά, ακολούθως, τις προτάσεις λήψεως χρήσιμων μέτρων που κοινοποίησε η Επιτροπή στο Βασίλειο του Βελγίου στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου των υφισταμένων ενισχύσεων, φρονώ ότι δεν είναι επίσης ικανές να δώσουν στο εν λόγω κράτος μέλος και στα κέντρα συντονισμού τις βάσιμες διαβεβαιώσεις που επικαλείται το εν λόγω κράτος.

385. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, τα μεταβατικά μέτρα που προβλέπονται στο πλαίσιο των εν λόγω προτάσεων δεν τη δεσμεύουν, εφόσον οι προτάσεις αυτές δεν έχουν γίνει δεκτές από το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνονται. Τα εν λόγω μεταβατικά μέτρα αυτά μπορούν, συνεπώς, να τροποποιηθούν, ενδεχομένως, με την απόφαση που εκδίδεται κατά το πέρας της τυπικής διαδικασίας ελέγχου. Η δυνατότητα αυτή αποτελεί τη λογική συνέπεια του δικαιώματος του οικείου κράτους μέλους να αρνηθεί τα χρήσιμα μέτρα που του προτείνει η Επιτροπή και να αμφισβητήσει, κατά την τυπική διαδικασία ελέγχου, τον χαρακτηρισμό του επίδικου μέτρου ως κρατική ενίσχυση.

116 — Παράρτημα 17 του δικογράφου της προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου.

386. Συνεπώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι προτάσεις λήψεως χρήσιμων μέτρων που κοινοποίησε η Επιτροπή στο Βασίλειο του Βελγίου με το από 11 Ιουλίου 2001 έγγραφό της παρέχουν βάσιμες διαβεβαιώσεις όσον αφορά το περιεχόμενο των μεταβατικών μέτρων που θα προέβλεπε, ενδεχομένως, το εν λόγω όργανο με την απόφασή του περί περατώσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου.

387. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, φρονώ ότι ούτε τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2000, ούτε οι προτάσεις περί χρήσιμων μέτρων που διατύπωσε η Επιτροπή είναι δυνατόν να είχαν δημιουργήσει στο Βασίλειο του Βελγίου δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη διατήρηση του επίδικου φορολογικού καθεστώτος μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005, τουλάχιστον, για όλα τα κέντρα συντονισμού.

388. Αντιθέτως, συμφωνώ με την άποψη του Βασιλείου του Βελγίου και της Forum 187 ότι, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου του βελγικού φορολογικού καθεστώτος, οι αποφάσεις που εξέδωσε η Επιτροπή το 1984 και το 1987 καθώς και η απάντηση που έδωσε ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού το 1990 στη βουλευτική ερώτηση 1735/90 δημιούργησαν στα κέντρα συντονισμού δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι οι κανόνες της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν απαγόρευαν την ανανέωση της δεκαετούς αδείας τους και την εξακολούθηση της εφαρμογής του εν λόγω φορολογικού καθεστώτος.

389. Συγκεκριμένα, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, με τις αποφάσεις του 1984 και του 1987 καθώς και με την εν λόγω απάντηση που έδωσε το 1990 ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού, η Επιτροπή επισήμανε ότι δεν υφίστατο ασυμβατότητα μεταξύ του φορολογικού καθεστώτος των κέντρων συντονισμού και των κανόνων της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων.

390. Από την εξέταση του περιεχομένου του εν λόγω φορολογικού καθεστώτος προκύπτει ότι το καθεστώς αυτό προέβλεπε ορισμένο αριθμό ευεργετημάτων για τη χορήγηση των οποίων έπρεπε να πληρούνται διάφορες προϋποθέσεις, τούτο δε πρέπει να πιστοποιείται με βασιλικό διάταγμα. Είναι επίσης γεγονός, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, ότι το ίδιο αυτό καθεστώς προέβλεπε επίσης ότι η χορηγηθείσα με βασιλικό διάταγμα άδεια ίσχυε επί δέκα έτη. Ωστόσο, το στοιχείο αυτό δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι ένα κέντρο συντονισμού δεν μπορούσε να υπολογίζει στην ανανέωση του καθεστώτος αυτού μετά την παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας.

391. Επισημαίνω ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού χαρακτηριζόταν από μονιμότητα. Η διάρκειά του ήταν αορίστου χρόνου. Τα κέντρα συντονισμού που πληρούσαν τις προβλεπόμενες από το εν λόγω καθεστώς προϋποθέσεις κατά το πέρας της δεκαετούς αδείας τους μπορούσαν, επομένως, να ζητήσουν την ανανέωση της αδείας τους. Αυτή η δυνατότητα επιβεβαιώθηκε ρητώς με τον νόμο της 23ης Οκτωβρίου 1991, καθόσον οι αιτιολογικές σκέψεις του σχεδίου του εν λόγω νόμου διευκρινίζουν ότι δεν επιφέρει καμία καινοτομία, αλλά σκοπεύει απλώς στην άρση των

αμφιβολιών των κέντρων συντονισμού όσον αφορά την εν λόγω δυνατότητα ανανεώσεως¹¹⁷. Φρονώ, συνεπώς, ότι η μονιμότητα και η συνέχεια της εφαρμογής του φορολογικού καθεστώτος για τα κέντρα που πληρούν τις προϋποθέσεις του αποτελούν συστατικά στοιχεία του εθνικού καθεστώτος επί του οποίου αποφάνθηκε η Επιτροπή το 1984, το 1987 και το 1990.

392. Προς αντίκρουση αυτής της αναλύσεως του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, η Επιτροπή προβάλλει σειρά επιχειρημάτων. Επισημαίνει ότι η ανανέωση προϋπέθετε την εφαρμογή της ίδιας τυπικής διαδικασίας και των ίδιων προϋποθέσεων που προβλέπονταν για την αρχική χορήγησή της. Κατά την άποψή μου, πάντως, τα στοιχεία αυτά δεν αναιρούν το ότι είχε δημιουργηθεί στα κέντρα συντονισμού προσδοκία συνεχίσεως της εφαρμογής του εν λόγω φορολογικού καθεστώτος. Επισημαίνω, συγκεκριμένα, ότι οι προϋποθέσεις ανανεώσεως της αδειάς ταυτίζονταν με τις προϋποθέσεις αρχικής χορηγήσεώς της και ότι είχαν αντικειμενικό χαρακτήρα. Σημειωτέον επίσης ότι, όπως επισήμανε η Επιτροπή με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, η απόφαση περί χορηγήσεως ή μη της εν λόγω ανανεώσεως δεν ενέπιπτε στη διακριτική ευχέρεια των βελγικών αρχών¹¹⁸.

117 — Παράρτημα 39 του δικογράφου της προσφυγής του Βασιλείου του Βελγίου.

118 — 150ή αιτιολογική σκέψη. Το ότι η εν λόγω αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 αποτελεί τμήμα της αναλύσεως του επλεκτικού χαρακτήρα του καθεστώτος και όχι της σχετικής με τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη εκτιμήσεως, όπως επισήμανε η Επιτροπή με το σημείο 172 του υπομνήματός της αντικρούσεως, δεν αναιρεί αυτή τη διαπίστωση καθώς και την επιρροή που ασκεί στην εκτίμηση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

393. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το ότι η δεκαετής αρχική άδεια έληγε σύντομα δεν σηματοδοτούσε παύση του επίδικου ευεργετήματος για ένα κέντρο συντονισμού. Επρόκειτο για την ημερομηνία κατά την οποία το εν λόγω κέντρο όφειλε να έχει αποδείξει στις βελγικές αρχές ότι εξακολουθούσε να πληροί τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του εν λόγω ευεργετήματος. Επομένως, η συνέχεια του ευεργετήματος του επίδικου φορολογικού καθεστώτος για τα κέντρα συντονισμού δεν θίγεται από το γεγονός ότι είχε χορηγηθεί για συγκεκριμένη διάρκεια δέκα ετών.

394. Η Επιτροπή υποστηρίζει, επίσης, ότι οι βελγικές αρχές ουδέποτε εγγυήθηκαν τη μονιμότητα των ευεργετημάτων που παρέχει το εν λόγω καθεστώς, είχαν δε άλλωστε προβεί σε περιορισμό των εν λόγω ευεργετημάτων, π.χ. θεσπίζοντας από 1ης Ιανουαρίου 1993 ετήσιο φόρο 10 000 ευρώ ανά μέλος του προσωπικού πλήρους απασχολήσεως.

395. Τα επιχειρήματα αυτά δεν αποδεικνύουν επίσης, κατά την άποψή μου, ότι τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια έληγε σύντομα δεν μπορούσαν να έχουν εμπιστοσύνη όσον αφορά τη συνέχεια του επίδικου φορολογικού καθεστώτος. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται, αφενός, από το γεγονός ότι η Επιτροπή, αυτή καθαυτήν, δέχθηκε, με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, ότι, μολονότι η άδεια δεν αποτελεί εγγύηση της μονιμότητας του εν λόγω καθεστώτος ούτε του χαρακτήρα του ως ευεργετήματος, τα κέντρα συντονισμού

βασίμως είχαν «εύλογη και νόμιμη προοπτική [...] διατηρήσεως των οικονομικών συνθηκών, συμπεριλαμβανομένου του φορολογικού καθεστώτος»¹¹⁹. Αφετέρου, οι τροποποιήσεις που επέφερε το Βασίλειο του Βελγίου στο επίδικο καθεστώς από της θεσπίσεώς του με το βασιλικό διάταγμα 187 είναι μάλλον επουσιώδεις και δεν θίγουν τα συστατικά στοιχεία του εν λόγω καθεστώτος, ήτοι τον τρόπο υπολογισμού της φορολογητέας βάσεως και τις απαλλαγές από τον παρακρατούμενο φόρο κινητής περιουσίας, από τον παρακρατούμενο φόρο ακίνητης περιουσίας και από τον φόρο εισφοράς.

396. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει, κατά την άποψή μου, ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς δημιουργούσε στα κέντρα συντονισμού δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη συνέχισή του και προσδοκία ότι η άδειά τους θα ανανεωνόταν εφόσον πληρούνταν οι αντικειμενικές προϋποθέσεις που προβλέπει το εν λόγω καθεστώς. Συνεπώς, η Επιτροπή, επισημαίνοντας, με τις αποφάσεις της του 1984 και του 1987 καθώς και με την απάντηση που έδωσε ο επίτροπος σε θέματα ανταγωνισμού το 1990 στη βουλευτική ερώτηση 1735/90, ότι το εν λόγω καθεστώς δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, παρέσχε στα κέντρα συντονισμού στα οποία είχε χορηγηθεί άδεια στις 31 Δεκεμβρίου 2000 τη δυνατότητα να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι οι κανόνες της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν απαγόρευαν την ανανέωση της δεκαετούς αδειάς τους μετά τη λήξη της.

Επί της δικαιολογημένου χαρακτήρα της εν λόγω εμπιστοσύνης

397. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά τον χρόνο κοινοποιήσεως της από 17 Φεβρουαρίου 2003 αποφάσεώς της, τα κέντρα συντονισμού δεν μπορούσαν να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη συνέχιση του επίδικου καθεστώτος και την ανανέωση της αδειάς τους, διότι είχαν ορισμένες ενδείξεις ως προς το ότι το εν λόγω καθεστώς δεν μπορούσε να διατηρηθεί σε ισχύ. Η Επιτροπή παραπέμπει, επί του σημείου αυτού, στον κώδικα δεοντολογίας που έχει εκδώσει το Συμβούλιο και στην έκθεση της ομάδας κώδικα δεοντολογίας. Επικαλείται επίσης την ανακοίνωσή της σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα άμεσης φορολογήσεως των επιχειρήσεων, την αίτηση παροχής πληροφοριών όσον αφορά το επίδικο καθεστώς που υπέβαλε στις βελγικές αρχές τον Φεβρουάριο του 1999, την πρόταση λήψεως χρησίων μέτρων που απηύθυνε στις εν λόγω αρχές στις 11 Ιουλίου 2001 και, τέλος, την από 27 Φεβρουαρίου 2002 απόφασή της περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου.

398. Η Επιτροπή ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, τα κέντρα συντονισμού έπρεπε να αναμένουν, κατά την κοινοποίηση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ότι οι κανόνες της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων θα απαγορεύσουν την ανανέωση της αδειάς τους ανεξαρτήτως της διάρκειάς της. Φρονώ ότι η άποψη αυτή δεν ευσταθεί και ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι ενδείξεις στις οποίες αναφέρεται η Επιτροπή δεν επέτρεπαν στα εν λόγω κέντρα να επικαλούνται, εν προκειμένω, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά την ανανέωση της αδειάς τους.

¹¹⁹ — 119η αιτιολογική σκέψη.

399. Στηρίζω την ανάλυση αυτή, αφενός, στην οικονομία και τους σκοπούς της διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων και, αφετέρου, στα χαρακτηριστικά του επίδικου φορολογικού καθεστώτος.

400. Όπως προαναφέρθηκε, η υποχρέωση προηγούμενης κοινοποίησης των κρατικών ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ έχει ως κύριο σκοπό την άρση των ενδεχόμενων αμφιβολιών του κράτους μέλους που πρόκειται να θεσπίσει μέτρο σχετικά με το αν το μέτρο αυτό αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

401. Εξάλλου, όπως προαναφέρθηκε, η έννοια της κρατικής ενισχύσεως, όπως ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, έχει αντικειμενικό χαρακτήρα. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς που προέβαλε η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως στην υπόθεση C-182/03¹²⁰, το αν ένα εθνικό μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ δεν αποτελεί ζήτημα εκτιμώμενο κατά διακριτική ευχέρεια. Το γεγονός ότι η Επιτροπή μπορεί να εκτιμήσει με ευρεία διακριτική ευχέρεια αν ένα εθνικό μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως, όταν η εξέταση των προϋποθέσεων εφαρμογής της απαιτεί πολύπλοκες οικονομικές εκτιμήσεις, δεν σημαίνει ότι το εν λόγω όργανο μπορεί να μεταβάλει ανά πάσα στιγμή, κατά διακριτική ευχέρεια, την εκτίμησή του ως προς την ύπαρξη ενισχύσεως.

402. Αυτή η άποψη της Επιτροπής αντιβαίνει στον σκοπό του μηχανισμού που καθιερώνει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, και στις συνέπειες που η νομολογία έχει αντλήσει από τον εν λόγω σκοπό. Συγκεκριμένα, είναι γεγονός ότι η προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη υποχρέωση κοινοποίησης αποσκοπεί στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου¹²¹. Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού αυτού, έγινε δεκτό ότι το κράτος μέλος έπρεπε να αποφανθεί ταχέως επί της συμβατότητας μιας ενισχύσεως με τη Συνθήκη και ότι η δίμηνη προθεσμία την οποία τάσσει η Επιτροπή για σχετική γνωμοδότηση και η οποία επαναλαμβάνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 659/1999 ήταν επιτακτική¹²². Λαμβανομένης υπόψη της ίδιας αυτής αρχής, έγινε δεκτό ότι, εφόσον η Επιτροπή εγκρίνει ένα γενικό καθεστώς ενισχύσεων, οι ατομικές ενισχύσεις που χορηγούνται κατ' εφαρμογήν του καθεστώτος αυτού και αποτελούν απλά μέτρα εκτελέσεώς του δεν χρήζουν κοινοποίησης¹²³.

403. Ως εκ τούτου, η απόφαση με την οποία η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ένα μέτρο δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ δεν δημιουργεί νομική κατάσταση η οποία μπο-

120 — Απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2001, C-99/98, Αυστρία κατά Επιτροπής (Σύλλογη 2001, σ. I-1101, σκέψεις 73 και 85).

122 — Όπ.π., σκέψη 73.

123 — Αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-47/91, Ιταλία κατά Επιτροπής (Σύλλογη 1994, σ. I-4635, σκέψη 21) και της 10ης Μαΐου 2005, C-400/99, Ιταλία κατά Επιτροπής (Σύλλογη 2005, σ. I-3657, σκέψη 57). Κατά το Δικαστήριο, «[α]ν αυτό δεν συνέβαινε, η Επιτροπή θα μπορούσε, κατά την εξέταση κάθε ατομικής ενισχύσεως, να αναθεωρεί την απόφασή της περί εγκρίσεως του προγράμματος ενισχύσεων, η οποία προϋπέθετε ήδη εξέταση του συμβιβαστού προς το [άρθρο 87] της Συνθήκης. Οι αρχές της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου θα βρίσκονταν τότε σε κίνδυνο τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τους επιχειρηματίες, εφόσον ενισχύσεις που ήταν απολύτως σύμφωνες προς την απόφαση περί εγκρίσεως του προγράμματος ενισχύσεων θα ήταν δυνατόν ανά πάσα στιγμή να επανεξεταστούν από την Επιτροπή» (προαναφερθείσα απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 24).

ρεί να μεταβάλλεται συχνά στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας των κοινοτικών οργάνων, όπως μπορεί να συμβεί, μεταξύ άλλων, σε τομείς όπως οι κοινές οργανώσεις αγοράς, των οποίων το αντικείμενο περιλαμβάνει συνεχή προσαρμογή στις μεταβολές της οικονομικής καταστάσεως¹²⁴.

404. Συνεπώς, όταν ένα εθνικό μέτρο έχει κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, και η Επιτροπή έχει εκδώσει απόφαση διαπιστώνουσα ότι το εν λόγω μέτρο δεν αποτελεί ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, τόσο το κράτος που θέσπισε το εν λόγω μέτρο, όσο και οι αποδέκτες του μέτρου αυτού μπορούν να έχουν, μετά την παρέλευση της προθεσμίας προσφυγής κατά της εν λόγω αποφάσεως, τη βεβαιότητα ότι το καθεστώς αυτό δεν αντιβαίνει στους κοινοτικούς κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων. Οι ενδιαφερόμενοι, επομένως, μπορούν βεβαίως να θεωρούν ότι η εν λόγω απόφαση μπορεί να επανεξεταστεί μόνο σε περίπτωση εξελίξεως της κοινής αγοράς.

405. Μολονότι, όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή μπορεί επίσης να αναιρέσει την εν λόγω εκτίμηση, δυνάμει της αρχής της νομιμότητας, αν κρίνει ότι, αντιθέτως προς τις προγενέστερες εκτιμήσεις της, το οικείο καθεστώς εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, φρονώ ότι, στην περίπτωση αυτή, η εμπιστοσύνη που δημιουργήθηκε λόγω της προγενέστερης αυτής εκτιμήσεως πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης προστασίας.

406. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι η εν λόγω εμπιστοσύνη δεν μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη μόνον στην περίπτωση κατά την οποία οι οικείοι επιχειρηματίες διέθεταν στοιχεία από τα οποία μπορούσε να συναχθεί με αρκετή βεβαιότητα ότι η Επιτροπή επρόκειτο να αναιρέσει την προγενέστερη εκτίμησή της. Με άλλα λόγια, το ότι η Επιτροπή επανεξετάζει το επίδικο εθνικό μέτρο και το ενδεχόμενο να εκδώσει αρνητική απόφαση μετά το πέρας της τυπικής διαδικασίας ελέγχου δεν αρκούν, αφ' εαυτών, για να γίνει δεκτό ότι οι οικείοι επιχειρηματίες δεν μπορούσαν να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη διατήρηση της υφισταμένης καταστάσεως.

407. Ακολούθως, πρέπει επιπλέον να εξασφαλισθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών του επίδικου εθνικού μέτρου, οι επιχειρηματίες στους οποίους εφαρμόζεται διέθεσαν τον αναγκαίο χρόνο προκειμένου να λάβουν αποτελεσματικώς υπόψη ενδεχόμενη μεταβολή της εκτιμήσεως της Επιτροπής όσον αφορά τη συμβατότητα του μέτρου αυτού με τους κανόνες της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων.

408. Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων αυτών, φρονώ ότι οι διάφορες ενδείξεις που επικαλείται η Επιτροπή, είτε προέρχονται από το Συμβούλιο «Ecofin» είτε από την ίδια, δεν αρκούν για να γίνει δεκτό ότι τα κέντρα συντονισμού δεν δικαιούνταν να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την ανανέωση της αδείας τους.

124 — Βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση Atlanta κατά Ευρωπαϊκής Κοινότητας (σκέψη 52).

409. Όσον αφορά, καταρχάς, τον κώδικα δεοντολογίας που θέσπισε το Συμβούλιο και την έκθεση της ομάδας κώδικα δεοντολογίας, φρονώ ότι δεν ασκούν επιρροή για τον ακόλουθο λόγο. Η προβλεπόμενη από τον εν λόγω κώδικα δέσμευση των κρατών μελών να καταργήσουν τα φορολογικά μέτρα που κρίνονται επιζήμια για την κοινή αγορά και το γεγονός ότι η έκθεση της ομάδας κώδικα δεοντολογίας κατέτασσε το επίδικο καθεστώς μεταξύ των εθνικών μέτρων που θεωρούνται επιζήμια αποτελούσαν, βεβαίως, για τα κέντρα συντονισμού ένδειξη ως προς το ότι η Βελγική Κυβέρνηση θα τροποποιούσε ή θα καταργούσε στο μέλλον, εντός των προθεσμιών που θέτει το Συμβούλιο, το εν λόγω καθεστώς.

410. Πρόκειται πάντως, όπως προαναφέρθηκε, για μια πολιτικής φύσεως δέσμευση, η οποία δεν δέσμευε την Επιτροπή κατά την άσκηση των εξουσιών που της απονέμει η Συνθήκη και, ως εκ τούτου, κατά την εκ μέρους της εκτίμηση των αντικειμενικών προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται βάσει του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Επομένως, ο κώδικας δεοντολογίας του Συμβουλίου και η έκθεση της ομάδας κώδικα δεοντολογίας δεν αποτελούν, κατά την άποψή μου, στοιχεία βάσει των οποίων τα κέντρα συντονισμού θα έπρεπε να συναγάγουν το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή θα χαρακτήριζε το επίδικο καθεστώς κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

411. Όσον αφορά, ακολούθως, την ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα άμεσης φορολογίας των επιχειρήσεων και το γεγονός ότι, με την εν λόγω ανακοίνωση, η Επιτροπή είχε εκδηλώσει

την πρόθεσή της να προβεί σε εξέταση ή επανεξέταση όλων των φορολογικών καθεστώτων που ισχύουν στα κράτη μέλη, φρονώ επίσης ότι δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ένδειξη του ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και δεν μπορούσε να διατηρηθεί σε ισχύ, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή.

412. Η εν λόγω ανακοίνωση έχει ως σκοπό να παράσχει διευκρινίσεις όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ στον τομέα των σχετικών με τη φορολογία των επιχειρήσεων μέτρων¹²⁵. Το περιεχόμενο της είναι, επομένως, υπερβολικά γενικό ώστε να μπορεί να συναχθεί από την απλή ανάγνωσή της το συμπέρασμα ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Επιπλέον, με την εν λόγω ανακοίνωση, η Επιτροπή δεν ανακοινώνει καμία μεταβολή των κριτηρίων που εφάρμοζε στο παρελθόν για να εκτιμήσει αν ένα φορολογικό καθεστώς αποτελούσε ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

413. Όσον αφορά, τέλος, το αίτημα παροχής πληροφοριών σχετικά με το επίδικο καθεστώς που υπέβαλαν οι βελγικές αρχές τον Φεβρουάριο του 1999, την πρόταση λήψεως χρησίμων μέτρων που απηύθυνε στις εν λόγω αρχές η Επιτροπή στις 11 Ιουλίου 2001 και, τέλος, την από 27 Φεβρουαρίου 2002 απόφαση περί κινήσεως της τυπικής

125 — Βλ. σημείο 2 της εν λόγω ανακοίνωσης.

διαδικασίας ελέγχου, φρονώ επίσης ότι τα στοιχεία αυτά δεν παρείχαν στα κέντρα συντονισμού τη δυνατότητα να προβλέψουν με αρκετή βεβαιότητα την τελική απόφαση της Επιτροπής.

414. Με τα εν λόγω στοιχεία, γνωστοποιήθηκε στα κέντρα συντονισμού ότι το φορολογικό καθεστώς εξετάζοταν εκ νέου από την Επιτροπή. Ωστόσο, όπως υπενθυμίστηκε με την προαναφερθείσα διάταξη λήψεως ασφαλιστικών μέτρων της 26ης Ιουνίου 2003, ούτε η πρόταση λήψεως χρήσιμων μέτρων προς το Βασίλειο του Βελγίου, ούτε η απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2002 περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου παρήγαγαν αυτοτελή έννομα αποτελέσματα κατά του εν λόγω κράτους μέλους ή των κέντρων συντονισμού¹²⁶.

415. Επιπλέον, το ότι σε αμφότερες τις πράξεις αυτές το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού χαρακτηριζόταν ως υφιστάμενη ενίσχυση δεν σήμαινε επίσης ότι η Επιτροπή επρόκειτο να εκδώσει αρνητική απόφαση και να αναιρέσει, με τις τελικές αποφάσεις της, τις εκτιμήσεις της του 1984, του 1987 και του 1990. Όπως υπενθύμισε το Πρωτοδικείο με την προαναφερθείσα διάταξη της 2ας Ιουνίου 2003, Forum 187 κατά Επιτροπής, με την οποία απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή της Forum 187 κατά της από 27 Φεβρουαρίου 2002 αποφάσεως της Επιτροπής περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου, αυτός ο χαρακτηρισμός είχε προσωρινό χαρακτήρα. Το άρθρο 7 του κανονισμού 659/1999 προβλέπει, συγκεκριμένα, ότι η εν λόγω διαδικασία μπορεί επίσης να περατωθεί με την έκδοση αποφάσεως διαπιστώνουσας ότι, αντιθέτως προς τον χαρακτηρι-

σμό που έγινε δεκτός κατά την έναρξη της διαδικασίας αυτής, το υπό εξέταση εθνικό μέτρο δεν αποτελεί ενίσχυση, ή ότι πρόκειται περί ενισχύσεως συμβατής με την κοινή αγορά.

416. Ομοίως, τα ανακοινωθέντα Τύπου με τα οποία δημοσιοποιήθηκαν οι εν λόγω πράξεις της Επιτροπής δεν ανέφεραν τους λόγους για τους οποίους το εν λόγω όργανο έκρινε ότι το φορολογικό καθεστώς των κέντρων συντονισμού αποτελούσε πλέον κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ¹²⁷. Κατόπιν της δημοσιεύσεως της αποφάσεως περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 20ής Ιουνίου 2002, γνωστοποιήθηκαν σε όλα τα κέντρα συντονισμού οι συγκεκριμένοι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι τα προβλεπόμενα από το επίδικο φορολογικό καθεστώς μέτρα πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις της διατάξεως αυτής και ήταν ασυμβίβαστα με την κοινή αγορά.

417. Ωστόσο, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι τα κέντρα συντονισμού θα έπρεπε, έχοντας υπόψη την αιτιολογία της εν λόγω αποφάσεως, να αναμένουν το ενδεχόμενο αναίρεσεως από την Επιτροπή των προγενέστερων αποφάσεών της, θα έπρεπε να διαθέτουν τον απαραίτητο χρόνο, πριν από την έκδοση της αποφάσεως περί περατώσεως της τυπικής

127 — Βλ. ανακοινωθέντα Τύπου της 11ης Ιουλίου 2001 και της 27ης Φεβρουαρίου 2002, που περιλαμβάνονται στα παραρτήματα Β3 και Β5, αντιστοίχως, του υπομνήματος αντικρούσεως της Επιτροπής στην υπόθεση C-182/03.

διαδικασίας ελέγχου, ώστε να λάβουν υπόψη το εν λόγω ενδεχόμενο. Φρονώ πάντως ότι, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, τα κέντρα συντονισμού δεν μπορούσαν να λάβουν υπόψη το ενδεχόμενο αυτό.

418. Όπως προαναφέρθηκε, το επίδικο καθεστώς είναι ένα φορολογικό καθεστώς το οποίο παρεκκλίνει από το κοινό δίκαιο και περιλαμβάνει σειρά απαλλαγών και ένα ιδιαίτερο τρόπο καθορισμού της φορολογητέας βάσεως. Ως εκ τούτου, είναι δυσκολότερο για μια επιχείρηση να λάβει υπόψη το ενδεχόμενο καταργήσεως μέτρων αυτού του είδους από ό,τι το ενδεχόμενο καταργήσεως μιας επιδοτήσεως. Δεν προϋποθέτει μόνο τη συνεκτίμηση των οικονομικών συνεπειών μιας τέτοιας καταργήσεως, οι οποίες ενδέχεται να είναι σοβαρές, αλλά και σημαντική αναδιοργάνωση, ιδίως από λογιστικής απόψεως.

419. Επιπλέον, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι το καθεστώς αυτό ίσχυε από το 1982 και είχε δεκαετή διάρκεια με δυνατότητα ανανεώσεως για δέκα επιπλέον έτη. Λαμβανομένης υπόψη της παλαιότητας και της διάρκειας των αδειών βάσει των οποίων μπορούσε να χορηγηθεί, είναι εύλογη, όπως υποστηρίζουν το Βασίλειο του Βελγίου και η Forum 187, η σκέψη ότι τα κέντρα συντονισμού, των οποίων η άδεια είχε χορηγηθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και ίσχυε κατά την κοινοποίηση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003, είχαν οργανώσει μακροπρόθεσμα τις δραστηριότητές τους, με προοπτική συνέχειας και σταθερότητας και με κριτήριο τόσο τη δεκαετή διάρκεια της

αρχικής άδειας, όσο και, σε ορισμένο βαθμό, την ανανέωσή της.

420. Ως εκ τούτου, είναι μάλλον απίθανο οι συμβάσεις τις οποίες συνήψαν τα εν λόγω κέντρα για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους τόσο με τα μέλη του προσωπικού τους όσο και με τρίτους να είχαν περιορισμένη διάρκεια και να έληγαν με την παρέλευση της ισχύος της δεκαετούς αδειάς τους. Πρέπει να γίνει δεκτό, αντιθέτως, ότι οι δραστηριότητες των κέντρων συντονισμού οργανώνονταν με την προοπτική συνεχίσεως της εφαρμογής του επίδικου φορολογικού καθεστώτος.

421. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι τα κέντρα συντονισμού δεν διέθεταν τον αναγκαίο χρόνο για την επανεξέταση των επενδύσεων και την αναδιοργάνωση των δραστηριοτήτων τους στο διάστημα μεταξύ της 20ής Ιουνίου 2002, ημερομηνίας δημοσιεύσεως της αποφάσεως περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου, και της 17ης Φεβρουαρίου 2003, ώστε να μπορέσουν να λάβουν υπόψη το ενδεχόμενο αρνητικής αποφάσεως εκ μέρους της Επιτροπής.

422. Η ανάλυση αυτή επιβάλλεται για προφανέστερους ακόμη λόγους στην περίπτωση των κέντρων των οποίων η άδεια έληγε εντός ολίγων μηνών από την κοινοποίηση της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003. Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι, κατόπιν της δημοσιεύσεως της αποφάσεως περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, τα κέντρα συντονισμού θα έπρεπε να

λάβουν υπόψη το ενδεχόμενο εκδόσεως αρνητικής αποφάσεως εκ μέρους της Επιτροπής, τα κέντρα αυτά διέθεταν λίγους μόνο μήνες για να προσαρμοστούν στο ενδεχόμενο καταργήσεως των αδειών. Μια τόσο σύντομη περίοδος είναι κατά μείζονα λόγο απρόσφορη, δεδομένου ότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως στην υπόθεση C-182/03¹²⁸, πολλά από τα εν λόγω κέντρα διανύουν τη δεύτερη περίοδο αδείας, οπότε οι επενδύσεις τους και ο τρόπος λειτουργίας τους είχαν καθοριστεί επί σχεδόν μια εικοσαετία βάσει του επίδικου φορολογικού καθεστώτος.

423. Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων, φρονώ ότι τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια είχε χορηγηθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2000 και ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 είχαν βασιμώς δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά την πιθανότητα ανανεώσεως της αδείας τους όταν η απόφαση αυτή τους κοινοποιήθηκε, ειδικότερα δε τα κέντρα των οποίων η αίτηση ανανεώσεως αδείας έληγε λίγους μήνες μετά την εν λόγω κοινοποίηση.

Επί της σταθμίσεως των συμφερόντων

424. Κατά τη νομολογία, η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των επιχειρηματιών προσβάλλεται μόνον όταν υφίσταται συμφέρον δημοσίας τάξεως το οποίο κατισχύει του

συμφέροντος του δικαιούχου για τη διατήρηση μιας καταστάσεως την οποία θα μπορούσε να θεωρήσει σταθερή. Αναμφισβήτητα, το κοινοτικό συμφέρον επιτάσσει να μην παράγουν πλέον αποτελέσματα τα καθεστώτα υφισταμένων κρατικών ενισχύσεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό μεταξύ κρατών μελών.

425. Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν εξηγεί τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι το εν λόγω κοινοτικό συμφέρον είχε αρκούντως επιτακτικό χαρακτήρα ώστε να δικαιολογήσει την απαγόρευση κάθε ανανεώσεως αδείας από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της αποφάσεώς της. Το σημαντικότερο μέρος της επιχειρηματολογίας της στηρίχθηκε στο ότι το επίδικο φορολογικό καθεστώς δεν μπορούσε να δημιουργήσει στα κέντρα συντονισμού δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη δυνατότητα ανανεώσεως της αδείας τους και, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, φρονώ ότι αυτό το επιχείρημα δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

426. Η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ότι η μη ανανέωση αδείας δεν θα συνεπαγόταν σημαντική ή ουσιαστική φορολογική επιβάρυνση για τα κέντρα συντονισμού. Φρονώ, πάντως, ότι το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό και ότι τα μεταβατικά μέτρα που θέσπισε η Επιτροπή με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της στερούνται συνοχής. Κατά την άποψή μου, η Επιτροπή δεν μπορούσε, ενώ είχε προβλέψει ότι οι άδειες που ίσχυαν κατά την ημερομηνία κοινοποιήσεως της αποφάσεώς της, ιδίως εκείνες που ανανεώθηκαν το 2001 και το 2002, θα παρήγαγαν τα αποτελέσματά τους μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, να απαγορεύσει κάθε ανανέωση από την ημερομηνία της εν λόγω κοινοποιήσεως.

128 — Σημείο 199.

427. Η δυνατότητα που αναγνωρίστηκε στα κέντρα των οποίων η άδεια ίσχυε κατά τον χρόνο κοινοποίησης της αποφάσεως της Επιτροπής να καρπώνονται τα αποτελέσματα των εν λόγω αδειών μέχρι τη λήξη τους και το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 αποδεικνύει ότι η Επιτροπή δεν θεωρεί τα αποτελέσματα του εν λόγω καθεστώτος υπερβολικά επιζήμια για τον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό, καθόσον δέχεται την παράταση των εν λόγω αποτελεσμάτων επί τουλάχιστον επτά ακόμη έτη. Επιπλέον, η Επιτροπή, με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, δεν επικαλέστηκε καταγγελίες ανταγωνιστών ή άλλα στοιχεία βάσει των οποίων θα μπορούσε να εκτιμηθεί επακριβώς η έκταση των επιζήμιων αποτελεσμάτων του επίδικου καθεστώτος για το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

428. Ομοίως, η Επιτροπή εξήγησε, με την 119η αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, ότι οι ισχύουσες άδειες έπρεπε να εξακολουθήσουν να ισχύουν μέχρι τη λήξη τους λόγω των σημαντικών επενδύσεων που έχουν πραγματοποιήσει τα κέντρα συντονισμού και οι όμιλοι στους οποίους ανήκουν, καθώς και λόγω των μακροπρόθεσμων δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει τα εν λόγω κέντρα. Κρίνοντας ότι οι εν λόγω επενδύσεις και δεσμεύσεις καθιστούν αναγκαία τη διατήρηση της ισχύος των αδειών μέχρι τη λήξη τους και, το αργότερο, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, η Επιτροπή δέχθηκε, κατ' ανάγκη, ότι η απώλεια του ευεργετήματος του επίδικου καθεστώτος θα μπορούσε να αποτρέψει την επένδυση των αναμενόμενων από τις εν λόγω επενδύσεις αποτελεσμάτων και την εκπλήρωση των εν λόγω δεσμεύσεων.

429. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυρισθεί βασίμως, στο πλαίσιο της ενώπιον

του Δικαστηρίου διαδικασίας, ότι η μη ανανέωση της ισχύος του επίδικου καθεστώτος δεν μπορεί να επιφέρει σημαντική αύξηση της φορολογικής επιβαρύνσεως των κέντρων συντονισμού και, ως εκ τούτου, να τους προκαλέσει ζημία. Αρκεί, επί του σημείου αυτού, η αναφορά στο περιεχόμενο των μέτρων που προβλέπει το επίδικο καθεστώς, τα οποία συνίστανται σε φοροαλλαγές και, όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού των φορολογητέων εισοδημάτων, σε ένα σύστημα το οποίο εξασφαλίζει κατά παρέκκλιση σημαντικά ευεργετήματα.

430. Επιπλέον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, δεν υφίστατο εναλλακτικό καθεστώς ικανό να περιορίσει τις συνέπειες της μη ανανεώσεως των αδειών για τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια έληγε μετά την κοινοποίηση της εν λόγω αποφάσεως. Η επιβληθείσα στη Βελγική Κυβέρνηση απαγόρευση ανανεώσεως αδειών από την ημερομηνία κοινοποίησης της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2003 είναι, συνεπώς, ικανή να προκαλέσει ζημία στα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια ισχύει κατά την ημερομηνία αυτή και λήγει πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

431. Κατόπιν των εκτιμήσεων αυτών, φρονώ ότι η στάθμιση των συμφερόντων δεν δικαιολογούσε την επιβληθείσα στη Βελγική Κυβέρνηση απαγόρευση ανανεώσεως, έστω και προσωρινής, των αδειών που έληγαν μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως της Επιτροπής.

432. Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων, φρονώ ότι ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης είναι βάσιμος. Η βασιμότητα του λόγου αυτού συνεπάγεται ότι το αίτημα περί ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτό, στο μέτρο που η εν λόγω απόφαση απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου κάθε ανανέωση αδειάς, ανεξαρτήτως διάρκειας, για τα κέντρα συντονισμού των οποίων η άδεια ίσχυε στις 17 Φεβρουαρίου 2003.

433. Πάντως, το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί επίσης την ακύρωση του άρθρου 2 της αποφάσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που απαγορεύει την έστω και προσωρινή ανανέωση των αδειών που ίσχυαν στις 17 Φεβρουαρίου 2003 και λήγουν πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Στο μέτρο που με το εν λόγω αίτημα ζητείται, κατ' ουσίαν, η ανανέωση όλων των αδειών που λήγουν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010, ούτως ώστε να εξακολουθήσουν να παράγουν τα αποτελέσματά τους μέχρι την ημερομηνία αυτή, καθίσταται σκόπιμη η εξέταση του λόγου προσφυγής που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

ii) Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

434. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η απόφαση της Επιτροπής εισάγει

αδικαιολόγητη δυσμενή διάκριση μεταξύ των κέντρων των οποίων η άδεια έληξε λίγο πριν την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως και τα οποία μπορούν, ως εκ τούτου, να επωφελούνται των αποτελεσμάτων του επίδικου καθεστώτος μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 και εκείνων των οποίων η άδεια λήγει μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως αυτής και για τα οποία δεν προβλέπεται κανένα μεταβατικό μέτρο. Το Βασίλειο του Βελγίου επισημαίνει ότι η εν λόγω δυσμενής διάκριση είναι αδικαιολόγητη, διότι τα κέντρα αυτά βρίσκονται σε διαφορετική οικονομική κατάσταση.

435. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η απόφαση της Επιτροπής συνεπάγεται δυσμενέστερη μεταχείριση των κέντρων συντονισμού που υπάγονταν στο επίδικο καθεστώς επί σειρά ετών έναντι των κέντρων στα οποία χορηγήθηκε άδεια πιο πρόσφατα. Επισημαίνει ότι, προς αποφυγή οποιασδήποτε δυσμενούς διακρίσεως, η Επιτροπή θα έπρεπε να προβλέψει ότι το εν λόγω καθεστώς θα εφαρμόζεται σε όλα τα κέντρα συντονισμού μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

436. Η Επιτροπή διαφωνεί με το επιχείρημα αυτό. Επισημαίνει ότι όλα τα κέντρα συντονισμού βρίσκονται στην ίδια κατάσταση έναντι της βελγικής νομοθεσίας, στο μέτρο που υπάγονται σε ένα δεκαετούς διάρκειας καθεστώς. Υποστηρίζει ότι μεταχειρίστηκε τα εν λόγω κέντρα με τον ίδιο τρόπο, προβλέποντας ότι η άδεια καθενός από αυτά θα μπορούσε να παράγει εξ ολοκλήρου τα αποτελέσματά της μέχρι τη λήξη της. Ως εκ τούτου, έλαβε υπόψη τις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν και τις δεσμεύσεις που ανελήφθησαν για ολοκλήρη τη διάρκεια της δεκαετούς αδειάς. Η Επιτροπή φρονεί, ωστόσο, ότι, αν οι εν λόγω επενδύσεις και

δεσμεύσεις υπερβαίνουν σε διάρκεια την ισχύ της αδείας, η κατάσταση αυτή εγκυμονεί κινδύνους για την επιχείρηση.

437. Η Επιτροπή φρονεί ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η αναγνώριση μεταβατικής περιόδου υπό μορφήν παρατάσεως της εφαρμογής του επίδικου καθεστώτος υπέρ των κέντρων των οποίων η άδεια λήγει μετά την κοινοποίηση της αποφάσεώς της συνιστά άνιση μεταχείριση. Η ύπαρξη επενδύσεων και μακροπρόθεσμων δεσμεύσεων αφορά εξίσου όλα τα κέντρα, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας λήξεως της αδείας τους στο διάστημα μεταξύ 2003 και 2010.

— Εκτίμηση

438. Κατά τη νομολογία, η γενική αρχή της ισότητας απαιτεί να μην αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο παρεμφερείς καταστάσεις και με τον ίδιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η διαφοροποίησή τους δικαιολογείται αντικειμενικώς¹²⁹.

129 — Αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1980, 66/79, 127/79 και 128/79, Salumi κ.λπ. (Συλλογή τόμος 1980/Ι, σ. 627, σκέψη 14) και της 6ης Μαρτίου 2003, C-14/01, Niemann (Συλλογή 2003, σ. I-2279, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

439. Η Επιτροπή υποστηρίζει, εν προκειμένω, ότι δεν παραβίασε την εν λόγω αρχή, καθόσον όλα τα κέντρα βρίσκονταν στην ίδια κατάσταση από πλευράς της βελγικής νομοθεσίας, ότι η ύπαρξη επενδύσεων και μακροπρόθεσμων δεσμεύσεων αφορούσε εξίσου όλα τα κέντρα και ότι η Επιτροπή εξασφάλισε στα εν λόγω κέντρα ίση μεταχείριση, προβλέποντας ότι η άδειά τους θα ισχύει μέχρι τη λήξη της.

440. Φρονώ ότι η άποψη της Επιτροπής δεν μπορεί να γίνει δεκτή, διότι στηρίζεται στην παραδοχή ότι τα κέντρα συντονισμού δεν είχαν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς της, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την ανανέωση της αδείας τους. Όπως προανέφερα, θεωρώ την παραδοχή αυτή εσφαλμένη. Αν ληφθεί ως αφετηρία του συλλογισμού η αντίστροφη παραδοχή, ότι δηλαδή τα εν λόγω κέντρα μπορούσαν βασίμως να θεωρήσουν ότι οι κανόνες της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων δεν απαγορεύουν την ανανέωση της αδείας τους, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η λογική των μεταβατικών μέτρων που θέσπισε η Επιτροπή με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της συνεπάγεται άνιση μεταχείριση.

441. Συγκεκριμένα, αν γίνει δεκτό ότι τα κέντρα συντονισμού μπορούσαν βασίμως να προσδοκούν τη συνέχιση της εφαρμογής του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, αυτό σημαίνει αναμφίβολα ότι η απαγόρευση κάθε ανανεώσεως, ανεξαρτήτως διάρκειας, συνεπάγεται άνιση μεταχείρισή τους ανάλογα με την ημερομηνία λήξεως της αδείας τους, καθόσον τα κέντρα των οποίων η άδεια

ανανεώθηκε το 2001 ή το 2002 θα μπορούν να απολαύσουν των αποτελεσμάτων του επίδικου καθεστώτος μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, ενώ εκείνα των οποίων η άδεια λήγει πριν από την ημερομηνία αυτή δεν θα μπορούν να υπαχθούν στο επίδικο καθεστώς μετά την ημερομηνία λήξεως της αδειάς τους.

442. Ακολουθώς, φρονώ ότι αυτή η διαφορετική μεταχείριση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι τα κέντρα συντονισμού απέκτησαν την πρώτη αδειά τους σε διαφορετικές ημερομηνίες. Με άλλα λόγια, θεωρώ αδικαιολόγητο το ότι ένα κέντρο συντονισμού στο οποίο χορηγήθηκε για πρώτη φορά άδεια το 1985 και η άδεια αυτή ανανεώθηκε το 1995 μπορεί να υπάγεται στο επίδικο καθεστώς μόνο μέχρι το 2005, ενώ ένα κέντρο στο οποίο χορηγήθηκε άδεια για πρώτη φορά το 1990 και η άδεια αυτή ανανεώθηκε το 2000 μπορεί να υπάγεται στο εν λόγω καθεστώς μέχρι το 2010.

443. Είναι, εξάλλου, βάσιμος ο ισχυρισμός ότι ένα κέντρο συντονισμού που, κατά την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής, υπαγόταν ήδη στο εν λόγω καθεστώς για περισσότερα από δεκαοκτώ έτη δικαιούται εξίσου με ένα κέντρο που άρχισε τη δραστηριότητά του προ δεκατριών ετών να επωφελείται των αποτελεσμάτων του επίδικου καθεστώτος μέχρι του χρονικού ορίου που θέτει η Επιτροπή για την πλήρη κατάργηση των αποτελεσμάτων του εν λόγω καθεστώτος, καθόσον οργάνωσε τις δραστηριότητές του και εξελίχθηκε βάσει του επίδικου φορολογικού καθεστώτος, με την προοπτική της συνεχίσεώς του, επί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

444. Κατά την άποψή μου, το ότι η διαφορετική μεταχείριση που εισάγει το επίδικο καθεστώς δεν μπορεί να δικαιολογηθεί επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από το γεγονός ότι η επιλογή της ημερομηνίας από την οποία αποκλείεται κάθε δυνατότητα ανανέωσης αδειάς ανεξαρτήτως της διάρκειάς της είναι η ημερομηνία κοινοποίησης της αποφάσεως περί περατώσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου, η οποία έχει ευρέως διακριτικό χαρακτήρα. Συνεπώς, η εκ μέρους της Επιτροπής έκδοση της αποφάσεως περί περατώσεως της εν λόγω διαδικασίας εντός της 18μηνης προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 7 του κανονισμού 659/1999¹³⁰ θα αρκούσε για την ανανέωση της αδειάς του κέντρου συντονισμού του οποίου η άδεια έληξε στις 31 Ιουνίου 2003 και το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 2 της αποφάσεως της Επιτροπής, υπάγεται στο επίδικο καθεστώς μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

445. Κατόπιν των εκτιμήσεων αυτών, φρονώ ότι η Επιτροπή, με την από 17 Φεβρουαρίου 2003 απόφασή της, παραβίασε τη γενική αρχή της ισότητας, στο μέτρο που πρόβλεψε ότι οι άδειες που ίσχυαν κατά την ημερομηνία αυτή θα μπορούσαν να παράγουν τα αποτελέσματά τους μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 και ότι οι άδειες που έληγαν πριν από την ημερομηνία αυτή δεν μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ανανέωσης ούτε να παράγουν τα αποτελέσματά τους μέχρι την εν λόγω ημερομηνία.

130 — Το άρθρο 7, παράγραφος 6, του κανονισμού 659/1999 προβλέπει ότι η Επιτροπή «προσπαθεί κατά το δυνατόν» να λάβει απόφαση εντός προθεσμίας 18 μηνών από την έναρξη της διαδικασίας και ότι η προθεσμία μπορεί να παρατείνεται, κατόπιν κοινής συμφωνίας της Επιτροπής με το οικείο κράτος μέλος.

446. Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων, προτείνω στο Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής, στο μέτρο που απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου να ανανεώσει, έστω και προσωρινώς, τις άδειες που ίσχυαν κατά την ημερομηνία κοινοποίησής της εν λόγω αποφάσεως και έληγαν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

447. Στο μέτρο που, βάσει της προτάσεως αυτής, μπορεί να γίνει δεκτή η προσφυγή του Βασιλείου του Βελγίου και, ως εκ τούτου, το επικουρικό αίτημα της Forum 187, παρέλκει η εξέταση των άλλων λόγων που προέβαλαν οι εν λόγω προσφεύγοντες.

4. Επί των δικαστικών εξόδων

448. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατά την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, το Δικαστήριο μπορεί να καταλείψει τα έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων.

449. Η Forum 187 ζητεί την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με την υπόθεση T-276/02 εξόδων. Ωστόσο, το Πρωτοδικείο καταδίκασε τη Forum 187 στα δικαστικά έξοδα της τελευταίας αυτής υποθέσεως με τη διάταξή του της 3ης Ιουνίου 2003, με την οποία κήρυξε απαράδεκτη την προσφυγή της κατά της αποφάσεως περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου. Ως εκ τούτου, το σχετικό με τα δικαστικά έξοδα αίτημα της Forum 187 μπορεί να εξετασθεί μόνον όσον αφορά τα έξοδα της παρούσας διαδικασίας και της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων, για τα οποία ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επιφυλάχθηκε με τη διάταξη της 26ης Ιουνίου 2003.

450. Αν το Δικαστήριο ακολουθήσει την πρότασή μου, στο μέτρο που η Forum 187 ηττηθεί εν μέρει στην υπόθεση C-217/03, προτείνω να κατανεμηθούν τα δικαστικά έξοδα ως εξής: η Forum 187 φέρει κατά το ήμισυ τα δικαστικά έξοδά της στην υπόθεση C-217/03, η Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδά της στην υπόθεση αυτή καθώς και κατά το ήμισυ τα δικαστικά έξοδα της Forum 187 και, τέλος, η Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδα στην υπόθεση C-217/03 R.

451. Ομοίως, στο μέτρο που η προσφυγή του Βασιλείου του Βελγίου κηρυχθεί βάσιμη, προτείνω στο Δικαστήριο να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικά της δικαστικά έξοδα και στα δικαστικά έξοδα του εν λόγω κράτους μέλους στις υποθέσεις C-182/03 και C-182/03 R.

VI — Πρόταση

452. Κατόπιν των ανωτέρω στοιχείων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

— Στην υπόθεση C-399/03

1) Η απόφαση 2003/531/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουλίου 2003, σχετικά με τη χορήγηση ενίσχυσης από τη βελγική κυβέρνηση σε ορισμένα συντονιστικά κέντρα εγκατεστημένα στο Βέλγιο ακυρώνεται.

2) Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα.

— Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-182/03 και C-217/03

1) Η απόφαση C (2003) 564 τελικό της Επιτροπής, της 17ης Φεβρουαρίου 2003, για το καθεστώς των ενισχύσεων που εφαρμόζει το Βασίλειο του Βελγίου υπέρ των κέντρων συντονισμού που είναι εγκατεστημένα στο Βέλγιο, όπως

διορθώθηκε με το corrigendum της 23ης Απριλίου 2003, ακυρώνεται στο μέτρο που απαγορεύει στο Βασίλειο του Βελγίου να ανανεώσει, έστω προσωρινώς, τις άδειες που ισχύουν κατά την ημερομηνία κοινοποίησής τους εν λόγω αποφάσεως και λήγουν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

- 2) Η προσφυγή της Forum 187 ASBL απορρίπτεται κατά τα λοιπά.

- 3) Η Forum 187 ASBL φέρει κατά το ήμισυ τα δικαστικά της έξοδα στην υπόθεση C-217/03. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα στην υπόθεση αυτή, καθώς και κατά το ήμισυ τα δικαστικά έξοδα της Forum 187 ASBL στην εν λόγω απόφαση. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρει τα δικαστικά της έξοδα στην υπόθεση C-217/03 R.

- 4) Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρει τα δικαστικά έξοδα στις υποθέσεις C-182/03 και C-182/03 R.